

I. Kárpát-medencei Nemzetközi Módszertani Konferencia

Lehetőségek és alternatívák

ABSZTRAKTFÜZET

KAPOSVÁR

2010

Szerkesztette

Bencéné Dr. Fekete Andrea Ph.D.

Szakmai lektor

Dr. Bertalan Péter habil.
Hajdicsné Dr. Varga Katalin Ph.D.

Nyelvi lektor és korrektor
Nagyházi Bernadette

A szerkesztésben közreműködött:
Lakosné Makár Erika
Rozina Katalin

Az összefoglalók tartalmáért a szerzők felelősek.

ISBN 978-963-9541-12-2

KIADJA
A KAPOSVÁRI EGYETEM PEDAGÓGIAI KARA

KÉSZÜLT
A dombóvári SZEC SOX Nyomdában

FELELŐS KIADÓ
Dr. KOVÁCS ZOLTÁN Ph.D. DÉKÁN
Készült 300 példányban

A konferencia mottója:

"Az iskola dolga, hogy megtaníttassa velünk, hogyan kell tanulni, hogy felkeltse a tudás iránti étvágyunkat, hogy megtanítsa bennünket a jól végzett munka örömére és az alkotás izgalmára, hogy megtanítsa szeretni, amit csinálunk, és hogy segítsen megtalálni azt, amit szeretünk csinálni."

/Szent-Györgyi Albert/

A konferencia fővédnöke

Dr. Pálinkás József

az MTA elnöke

A konferencia célja:

Az első nemzetközi módszertani konferencia célja, hogy lehetővé tegye a tapasztalatcserét a pedagógusképzésben a határon túli intézményekkel. Olyan ismeretek cseréjét szolgálja, amelyek tudományosan megalapozottak, azonban nem hagyják figyelmen kívül a gyakorlat kiemelkedő szerepét sem. A rendezvényünkkel szeretnénk megteremteni az alapját egy hosszú távú, eredményes együttműködésnek.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	4
Előszó	5
Anyanyelv-pedagógia.....	6
Könyvtárpedagógia	13
Informatika-pedagógia	27
Hitoktatóképzés, a hitoktatás pedagógiája	34
Pszichológia	38
Gyógypedagógia és a sajátos nevelési igényűek pedagógiája	42
Az (élő) idegen nyelvek pedagógiája	49
Matematika-pedagógia	56
A természetismeret tantárgypedagógiája	61
Az ember és társadalom műveltségterület pedagógiája	64
Testnevelés és sportpedagógia	67
Az ének-zene tantárgypedagógiája.....	75
Alkalmazott didaktika	77
A hátrányos helyzetű tanulók pedagógiája.....	79
A technika tantárgypedagógiája	82
A csecsemőgondozás módszertana és óvodapedagógia	89
A felnőttoktatás módszertana és mentorképzés	95
Idegen nyelvű szekció	97
Poszter szekció	99
AZ ELŐADÓK CÍMJEGYZÉKE.....	106

Előszó

Az első Kárpát-medencei Módszertani Konferencia létrejöttének ötlete a felsőfokú tanítóképzés ötvenedik évfordulója apropóján fogalmazódott meg a szervezőkben. A több mint 700 résztvevős jubileumi konferencián számos tantárgy-pedagógiával foglalkozó kutató és gyakorló pedagógus a pedagógusképzést érintő számos terület újabb elméleti és gyakorlati kutatásai iránt érdeklődött. Nemcsak az igény merült fel a korszerű pedagógiai gyakorlat iránt, hanem a képző társintézmények kutatói is fontosnak tartották egy olyan fórum létrehozását, ahol találkozhat az új elmélet a gyakorlattal. Az is körvonalazódott, hogy a pedagógusképzés megújításának az országhatár nem szabhat határt, hiszen a magyar kultúra közvetítése egységes feladata a magyar beszélőközösségnek. Ezért a Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kara az egyetem vezetésének támogatásával kiemelt rendezvényként kezdte el szervezni az első Kárpát-medencei Módszertani Konferenciát. Célja határon belül és kívül a magyar anyanyelvű pedagógusképzéssel foglalkozó kutatók, gyakorló pedagógusok szakmai fórumának létrehozása, melyhez kapcsolódik egy web folyóirat szerkesztése is, így folyamatosan lehetőséget teremt az új eredmények közzétételének.

Ezt a célt szolgáló első konferencia rövid összefoglalóit ez a kötet foglalja magában, mely szintén a publikusságot teszi lehetővé. A szervezőknek céljuk volt az is, hogy a nem magyar nyelvű közösséghez tartozó érdeklődők is hozzáférjenek az idegen nyelven elhangzott előadások anyagaihoz, ezért van külön idegen nyelvű szekció is.

A plenáris előadások témái a hazai oktatáspolitikai szándékot, egy új pedagógusképzési stratégiát, a magyar Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének bemutatkozását, feladatait, valamint a határon túli magyar nyelvű pedagógusképzés helyzetének bemutatását is megcélözzák. Az egyes szekciók a tanítás során körvonalazható műveltségterületi, pszichológiai, gyógypedagógiai, hitélet-közvetítési kérdéseket vetnek fel.

Az újszerűségében, tematikájában gazdagnak ígérkező konferencia absztraktkötetét szíves olvasásra, hasznos forgatásra ajánlom, a szervezők nevében bízom sikerében és hagyományteremtő erejében.

Nemesné Dr. Kis Szilvia Ph.D.
Dékánhelyettes

Anyanyelv-pedagógia

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES

A tanári kérdések funkciói a szövegértési kompetencia fejlesztésében

Az előadás témája a szövegfeldolgozó magyar nyelvi órákon elhangzó tanári kérdések pedagógiai, didaktikai, pragmatikai és nyelvi elemzése. A kutatás részben empirikus vizsgálatra épül; a vizsgálat korpusza: szövegfeldolgozást tartalmazó magyar nyelvi órák digitális és lejegyzett változatai. A kutatás célja egyrészt feltárni a szövegfeldolgozás helyét és szerepét a magyar nyelvi órák kontextusában, másrészt elemezni a tanári kérdések típusait és funkcióit a szövegfeldolgozás folyamatában. A kutatás hipotézisei: a) A pedagógusok nem eléggé tudatosan fogalmazzák meg a szövegfeldolgozást segítő tanári kérdéseket. b) A különféle olvasástípusokhoz kapcsolódó tanári kérdések nem a megfelelő arányban jelennek meg a magyar nyelvi órákon. c) A tanári kérdések pragmatikai és nyelvi jellemzői alátámasztják, hogy a tanári kérdések nem minden esetben szolgálják a szövegértési kompetencia hatékony fejlesztését. A kutatás keretét és szakirodalmi bázisát a következő tudományágak és tudományterületek adják: anyanyelv-pedagógia, didaktika, pedagógia, diskurzuselemzés, pszicholingvisztika. A vizsgálat foglalkozik a szövegfeldolgozás pedagógiai-didaktikai szerepével, a tanári kérdések és az olvasástípusok kapcsolatával, a nyílt és a zárt végű tanári kérdések gyakoriságával és funkcióival a szövegfeldolgozás menetében, valamint a különféle kérdéstípusok hatékonyságával. Az előadás bemutatja a vizsgálat eredményeit, a szövegfeldolgozó tanári kérdések különféle verbális formáit és gyakoriságát, valamint összefüggésüket a szövegértési kompetencia fejlesztésével. Az előadás kitér a tanáridiák kommunikációnak a szövegértési kompetencia fejlesztésében betöltött szerepére, a tanári kérdezési stratégiákra is. A kutatás eredményeit hasznosítani lehet egyrészt a további anyanyelv-pedagógiai kutatásokban, másrészt a pedagógusjelölt hallgatók elméleti és gyakorlati anyanyelv-pedagógiai képzésében, valamint a gyakorló magyartanárok és tanítók továbbképzésében.

BAKONYINÉ KOVÁCS BEÁTA

A központosítás tanításának gyakorlata és módszertana

Az informatika terjedésével párhuzamosan nő az írásbeli kommunikáció mennyisége és jelentősége. Ezzel együtt fokozódik az igény a biztonságos, vagyis a félreértések lehetőségét minimálisra csökkenteni képes nyelvi jelrendszerre. Az írott nyelv kódrendszere adott; ennek részei az írásjelek is. A központosításnak meghatározó szerepe van a félreértések elkerülhetőségének biztosításában. A kérdés csak az, mennyire vagyunk birtokában a helyes központosításnak. Képesek vagyunk-e segítségükkel írásbeli kommunikációnk biztonságosságát növelni? Ezt mértem fel bajai 4., 6., 8., 10. és 12. évfolyamos tanulóknak diktált mondatokkal az írásjelhasználat négy legjellemzőbb területén (mondatokat záró, tagmondatok és mondatrészek közötti, valamint szövegbe ékelődést jelző írásjelek). Az empirikus adatok gyűjtése mellett feltérképeztem a központosítás tanítási gyakorlatát és a tanárok javítási szokásait. Kérdőív segítségével kikérdeztem a tollbamondásokat írató tanítókat és tanárokat arról, hogyan tanítják az írásjeleket, és hogy hatékonyak, célravezetőnek találják-e munkájukat ezen a területen. Interjúkat készítettem tapasztalt magyartanárokkal, hogy ők hogyan értékelik az anyanyelvi nevelésen belül a helyesírás és a központosítás oktatását, látnak-e tendenciá(ka)t az írásjelek használatában.

A sokrétű kutatásnak – az összegyűlt empirikus adatokon túl – néhány kiragadott, tantárgypedagógiai vonatkozású eredménye: a központosítás csupán helyesírási tudnivalóként nem sajátítható el hatékonyan, szükség van az anyanyelvi nevelés egyéb területein is a

megfigyelésre, az elemzésre, a következetes, tervszerű tanári munkára. A módszertanokban szerepelnie kellene egy olyan résznek, amely a központosítás interdiszciplinaritását, a grammatika és a helyesírás határvonalán elfoglalt helyét taglalja. A tankönyvek szerzőinek az anyanyelvi nevelés minden témáját kísérve szerepeltetniük kellene az írásjelezés megfigyelését, megtanulását szolgáló feladatokat. Emellett szükség van a megszerzett központosítási ismeretek gondosabb szintetizálására is. A pedagógusoknak el kellene végeztetniük ezeket a feladatokat a tanítványaikkal, nem pedig időhiányra hivatkozva kihagyni azokat. Gond, hogy a központosítási hibák javítása sem iskolaszakaszonként, sem iskolánként, de még csak tanáronként sem mutat egységes, következetes gyakorlatot. Módszertan-oktatásunk egyik hiányosságának vélem, hogy a tanulók írásbeli munkáinak javítására nem készítjük fel kellőképpen a pedagógus-jelölteket.

A megújulást szolgáló változtatások nem odázhatók el, mert jelenleg a grammatikailag megfelelően alkalmazott központosítás által nyújtott lehetőségeket kihasználó szövegek a napi gyakorlattól távol állnak. A diákok nagy része nem tanul meg kommunikatív értéket tulajdonítani az írásjeleknek grammatikai használatuk tekintetében – amiről a kutatás szólt –, míg az emotikonokban, illetve az internetes csevegésben igen.

CSÁKBERÉNYINÉ TÓTH KLÁRA

A közlés tudatának mutatói fantáziafogalmazásokban

Mindenki tudja, milyen érdemjegyet kapott a fogalmazásaira, de senki nem tudja, miért. Ugyanarra a fogalmazásra jelest is, elégségest is lehet kapni. Attól függ, ki értékeli. A fenti, provokatívnak szánt megállapításoknak van igazságtartalmuk. Sem a tanuló, sem a tanító nem érzi magát biztonságban, ha a fogalmazások minőségének megítélése a feladat. Mi lehet ennek az oka? Lehet-e a kialakult helyzeten változtatni? A magyar nyelv és irodalom tanításában a legmagasabb szintet, ugyanakkor a legnagyobb nehézséget a szöveggel való munkálkodás jelenti. Ezen belül is az írásbeli szövegalkotást tartják a legnehezebbnek a szakemberek. Olyan összetett tevékenységről van ugyanis szó, amely az adott témával és a fogalmazás olvasójával kapcsolatos ismeretek, valamint a nyelvi és műfaji ismeretek egyidejű alkalmazását várja el az írótól. Nemcsak a fogalmazás írása, hanem kutatása is meglehetősen nehéz feladat, hiszen a kognitív pszichológiai, nyelvészeti és metodikai szálak olyan sokféleségben és olyan szoros kapcsolatban jelennek meg, hogy nehezen található hiteles kutatási módszer. Ismert, hogy a mérés lebonyolításának feltételei, a vizsgálat alanyának pillanatnyi állapota és a kiadott feladatok egyaránt befolyásolják a mérés eredményét. Hazánkban ezen a területen nincs rendszeres mérés. Minden eddigi felmérés legáltalánosabb célja az írásbeli szövegalkotás képességének feltérképezése volt ugyan, de mind a részt vevő korosztályok, mind a megközelítési módok tekintetében eltérés tapasztalható közöttük. Vizsgálatomban a 4. évfolyamosok fogalmazásainak pszichológiai és nyelvészeti jellemzőit kutatom. Ez a korosztály az elbeszélő fogalmazások írásában a leggyakorlottabb. Öt település – egy nagyváros, két kisváros és két falu – tanulói készítettek fantáziafogalmazást egy indító szituáció segítségével. Ahhoz, hogy valaki az olvasó számára érthetően fogalmazzon, távolságot kell létesítenie önmaga és az előadandó téma között. Úgy kell lépésről lépésre kifejtenie a mondanivalót, mintha maga is csak akkor ismerné meg. Az alkalmazott szövegalkotási stratégia, a közlendő gondolat lényegi pontjainak száma, sorrendje és kifejtettsége, a gondolkodási folyamat rendezésének jellemzői, valamint a lineáris kohézió nyelvi elemeinek megfelelő alkalmazása jó mutatói a közlés tudatának. Ezen jellemzők ismeretében biztosabb képet kaphat egy elkészült fogalmazásról mind a tanár, mind a tanuló.

GONDA ZSUZSA

Az IKT-eszközök alkalmazása a magyar nyelvi órákon

Számos nemzetközi felmérés bizonyítja az IKT-eszközök alkalmazásának pozitív hatását. Az IKT-eszközök segítségével tanított diákoknak nő a tantárgy iránti motivációjuk, ezáltal jobb tanulási eredményeket érnek el, és javul a tanár-diák közötti kommunikáció (IEA, Becta). A kutatás az IKT-eszközök (CD-ROM, számítógép, projektor, interaktív tábla) magyar nyelvi órai alkalmazását méri fel. A vizsgálat 500 olyan hospitálási jegyzőkönyvet elemez, amelyet magyar nyelv és irodalom szakos főiskolai és egyetemi hallgatók készítettek a tanárképzési kurzusokhoz kapcsolódó óralátogatások során. Az IKT-eszközök használatát négy szempont szerint vizsgálja: az iskola típusa, a település, a pedagógus neme és kora. A kutatás hipotézisei a következők: (a) a középiskolákban gyakrabban használnak IKT-eszközöket, mint az általános iskolákban; (b) a fővárosi iskolákban gyakrabban használnak IKT-eszközöket, mint a vidéki iskolákban; valamint (c) a fiatal férfi pedagógusok használnak a leggyakrabban IKT-eszközöket. Az empirikus kutatás eredményei rávilágítanak arra, hogy a magyarországi magyartanárok ritkán élnek az IKT-eszközök nyújtotta lehetőségekkel. Sok esetben a tárgyi és az anyagi feltételek sem teszik lehetővé ezek megfelelő alkalmazását. Az eredmények alátámasztják, hogy kiemelt stratégiai feladatként kell kezelni a magyartanárok és a pedagógusjelölt hallgatók IKT-kompetenciájának fejlesztését. Az előadás javaslatokat is megfogalmaz a fejlesztés lehetséges módjaira.

H. MOLNÁR EMESE

Korszerű módszerek alkalmazása az anyanyelvi és irodalmi nevelés gyakorlatában

A legnagyobb kihívás a közoktatásban és a módszertanban a kor, a minket körülvevő világ elvárásainak megfelelni tudó, a kulcskompetenciákat birtokló fiatalok nevelése. Ebben hatalmas felelősségük van a pedagógusoknak, akiknek olyan használható tudáshoz kell a gyermekeket juttatni, amelynek birtokában sikeres egyéni életük lehet. Ma már nem fogadhatók el a kizárólag frontális osztálymunkát alkalmazó tanítási technikák, hiszen az anyanyelvi kommunikációs kompetencia és kultúra eredményes fejlesztése – a kisiskolások életkori sajátosságait figyelembe véve – elsősorban a gyermekek gyakorlati tevékenységét igénylő feladatokkal történhet. Az integrált anyanyelvi és irodalmi nevelés során fel kell használni a reformpedagógiák módszereit, a tanulók együttműködésén alapuló problémamegoldó technikákat, amelyek alkalmazása a szociális kompetencia fejlődése mellett a tanulók motiváltságának és teljesítményének javulásával járnak együtt. Nem hallgathatjuk el azt sem, hogy a korszerű tanítási-tanulási eljárások alkalmazása sokkal átgondoltabb tervezőmunkát igényel a pedagógus részéről, időigényesebb, mint a hagyományos órák esetében. Hosszú távon azonban megtérül a befektetett munka. A fentiek elméleti háttéréről és gyakorlati alkalmazásáról, annak tapasztalatairól kívánok beszélni, ezek illusztrációjaként pedig konkrét órát is szeretnék bemutatni.

JUHÁSZ VALÉRIA

Kompetencia alapú oktatás a felsőoktatásban is

Az alapfokú és a középfokú oktatásban bevezetett kompetencia alapú tanulás tananyagainak kidolgozása, módszerének elsajátítása kezdeti szakaszban van. Számos helyen még csak most ismerkednek a fogalmakkal, a szemléletváltással, azonban úgy tűnik, a tradíciók gúzsá csak kevéssé enged a szorításból. A kompetencia alapú oktatás egyik tanulástechnikai módszere a kooperatív munkaforma, amely alapjaiban változtatja meg a tanár-diák kommunikáció arányát az órán. A módszer kulcsfontosságú megközelítése a heurisztikus tanulás élményének

újratemtése, és ezáltal az élethosszig tartó tanulás megalapozása. Az elképzelés azonban – a jelek szerint – a 12. évfolyammal befejeződik.

Előadásomban azt az általános koncepciót mutatom be, hogy a nyelv- és beszédfejlesztő szakos pedagógusok hogyan tudják fokozni az óvodától a felnőttkorig az anyanyelvi kompetencia fejlődését. Melyek azok a beszédfejlődési állomások, amelyekkel az egyes életkori szakaszokban hangsúlyosan foglalkoznak. Hogyan kapcsolható a nyelv és beszédfejlesztés a matematika- vagy akár a környezetórákhoz (óraterv bemutatása), és hogyan vihető ez a koncepció tovább a felsőfokú szakképzésekbe és a felsőfokú oktatásba (tevékenységközpontú órák és azok nehézségei).

KÉZI ERZSÉBET

Nyelv, oktatás, politika: nyelvoktatás-politika

A nyelv fejlődését belső és külső tényezők határozzák meg. A külső tényezők között nagy jelentősége van a nyelvpolitikának, amely oktatáspolitikával realizálható. A nyelv és a nyelvpolitika szorosan kötődik a társadalomhoz. A nyelv a társadalmi érintkezés eszköze, a nyelvpolitika pedig a nyelv választást meghatározó nyelvre irányuló hatás. A nyelvi folyamatokra irányuló hatásrendszer leginkább a nyelvoktatás keretei között működtethető. A nyelvpolitikának Európában hosszú évszázadokra visszanyúló hagyománya van. Gondoljunk a keresztény Európa latin nyelvére, a reformáció korának héber és görög nyelv iránti érdeklődésére. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül a 18. század polgárainak francia nyelv iránt tanúsított felfokozott figyelmét sem. Werner Hüllen szerint, aki a téma legavatottabb német szakértője, a nyelvtanulás az emberré válás folyamatában a legfontosabb tényező. Hogyan segíti elő e nehéz feladat megoldását a magyar iskolarendszer? Mit határoz meg az oktatáspolitiká? Sikeres-e a jelenlegi nyelvoktatás-politikánk?

Comenius már a 17. században a nyelvoktatás fontosságára irányította a figyelmet. Az akkor még általánosan használt latin nyelv az értelmiség számára biztosította a problémamentes kommunikáció lehetőségét. Ugyanakkor már Comenius is határozottan elutasította az öncélú grammatizálást; helyes módszernek a világos fogalomalkotást, a szövegfeldolgozást tartotta. Oktatásra vonatkozó nézetei azonban nem váltak általánosan elfogadottá, másrészt nem sejtette a latin nyelv szerepének gyors csökkenését.

Comenius mindent megtett a latin nyelv közvetítő szerepének fenntartásáért, munkássága elősegítette a latin nyelv beszélt nyelvi funkciójának megőrzését. Ennek érdekében szóalkotási tevékenységet is végzett, amit sokan bíráltak. Nem csupán irodalmi szövegeket használt az oktatáshoz, hanem a könnyebb érthetőség érdekében didaktizált szövegeket alkotott. Módszerének széleskörű alkalmazását feltételezhetően az is akadályozta, hogy tankönyveinek előállítására költséges volt. A latin nyelv közvetítő szerepe a 19. században hirtelen visszaszorult, éppen akkor, amikor a közlekedés modernizálása már megkönnyítette, a gazdasági élet gyors fejlődése pedig szükségessé tette a nemzetek közötti kapcsolatok bővítését. A nemzetivé válás folyamata azonban a nemzeti nyelvek jelentőségét erősítette. Ez vont maga után a direkt módszer megjelenését, valamint a módszerekkel való kísérletezés folyamatát, amely a 19. század vége óta napjainkban is tart. Korunk nagy kérdése, hogy a rendelkezésre álló módszerek segítségével tudjuk-e biztosítani a sikeres iskolai nyelvoktatást.

LÓZSI TAMÁS

Reklám az anyanyelvi órán

Az anyanyelvi nevelés egyik fő célkitűzése, hogy a tanuló „képes legyen a legkülönbözőbb céllal, környezetben és módon létrejött szövegek megértésére, elemzésére, kritikai feldolgozására” (NAT 2007: 28). Napjaink egyik leggyakoribb szövegtípusa a reklám.

Tanárként gyakran tapasztalom, hogy a tanulók lelkes fogyasztói a reklámoknak. Az Európai Unióban egy gyermek átlagosan 140 ezer televíziós reklámmal találkozik 18 éves koráig (Sas 2007: 140). Ezek között nagyon sok kifejezetten a tizenéves korosztályt választja célközönségnek, így nem hagyhatjuk figyelmen kívül a reklámok jelenlétét. Mivel a reklámok célja, hogy meggyőzzenek valamely termék előnyeiről, elsősorban mint érvelő szöveget kell vizsgálnunk őket. Két pozitív hozadéka lehet a tüzetes vizsgálatnak: (1) A tanítványaink motiváltabbak lesznek, mivel úgy érezhetik, ismert, a mindennapjaikat átszövő terepen járnak. (2) A manipulatív technikák megismerésével könnyebben tudják majd kivédeni azokat, így tudatosabb fogyasztóvá válhatnak. Előadásomban konkrét példán mutatom be, miként taníthatjuk a reklámot mint érvelő (multimédiás) szöveget az anyanyelvi nevelés folyamatában.

SAJTOSNÉ CSENDES GYÖNGYI
Az illiteráció diagnosztikai lehetőségei I.

Rendszeresen felreppenő sajtóhír: „minden negyedik magyar felnőtt funkcionális analfabéta”. Ez az önmagában is riasztó mondat akkor kap igazi jelentést, ha valós élethelyzethez kapcsolódik. Az alábbi vizsgálat olyan szerződéses katonák között készült, akik 45 éves korukban kikerülnek a Magyar Honvédség állományából, ám még nem nyugdíjogosultak. Az évek során mechanikussá vált, egyoldalú munkavégzés nem igényli a kompetenciák széleskörű alkalmazását, így vélhetően egyre nagyobb hiányosságok jelentkeznek az anyanyelvi alapkompentenciák területén is. Legtöbbször hosszú idő óta nem eredeti képzettségüknek megfelelő területen dolgoznak, tehát a visszatérés nem egyértelmű – mindenképpen szükségük lesz átképzésre. Ahhoz, hogy ez eredményes lehessen, fontos az alapkompentenciák diagnosztikus mérése. Az illiteráció fokáról nyert adatok arra is szolgálnak, hogy ezek alapján megállapítható legyen, milyen típusú képzést válasszon a képző szervezet a résztvevő számára. A megfelelő vizsgálati anyag nem csupán százalékban határozza meg a hiányosság fokát, hanem az összes anyanyelvi alapkompentencia (beszédértés, beszédprodukció, olvasás, írás) lehető legtöbb részkompetenciájának meglétét vagy hiányát méri. Az így nyert adatok pedig pontosan kijelölik a javítás (tanítás, újratanítás) útját. Az általam bemutatott mérések elemzése a szóbeli szövegértés és a beszédprodukció területéhez kapcsolódik. Tartalmazza a hallott és olvasott szöveg értésének, a szókinccs vizsgálatának és az önálló szöveg alkotásának áttekintését.

NEMESNÉ KIS SZILVIA
Az illiteráció diagnosztikai lehetőségei II.

Az illiteráció problémájának diagnosztikája egy komplex mérőeszköz segítségével térképezhető fel. A mérőeszköz beszéd, olvasás, írás alapképességek szintjeinek meghatározására alkalmas, jelzi az adott képességterület hiányosságait, esetleges visszamaradásait. A vizsgálati eszközzel elvégzett szintmérés tanulságai közül a beszédértés, valamint az írásbeli szövegalkotás kérdéseit mutatom be. A beszédértés részvizsgálathoz a beszédpercepció állapotot, valamint az auditív memóriát teszteltük. A szóbeli szövegértéshez egy elhangzó összefüggő szöveget hallgattattunk meg, és vizsgáltuk a hallás utáni értést. Az írásképesség feltérképezésének elemzését a helyesírás és a szótaghatárok megtalálásának automatizmusa alkotta. Az írásprodukciót egy megírandó levéllel mértük, mely adott témáról, meghatározott paraméterek alapján történt, valamint mértük rövidebb szövegek eltérő tipográfiájú megoldásainak megértését, a szövegben való tájékozódást is. Az eredmények összesítése után igazolódott a hipotézisünk, amely szerint az általunk vizsgált, veszélyeztetett populáció bizonyos deficitekkel rendelkezik, amelyek a munkaerőpiacon való sikeres részvételt akadályozhatják. Nagyobb számban találtunk olyan eseteket, amelyekben már

feltehetően gyerekkorban nem diagnosztizált anyanyelvi problémával küzd a vizsgált felnőtt, tanulási sikertelenségei mögött ez húzódhatott meg, és befolyásolta a pályaválasztását is. Az eredmények azt mutatják, hogy nagy számban fordultak elő azok a problémák, amelyek az adott képesség napi használatának hiányából fakadtak. Ez utóbbiak esetében a munkába állás előtti képességfejlesztés szükséges, ami hatékonyan elősegíti az érintett képesség megfelelő szintre jutását. Vizsgálatunk nemcsak a mérőeszköz felépítését, valamint annak kipróbálását mutatja be, hanem az eszköz fejleszthetőségét is elemzi. Rávilágít azokra a részterületekre, ahol a pontos diagnózis érdekében szükséges fejleszteni a mérőeszközt, illetve tanulságokat is megfogalmaz a mérés lebonyolításnak szervezésével kapcsolatban.

ORMÓDINÉ BESIR ANNA

Az anyanyelvi nevelés módszertanának alternatív lehetőségei (Egy kísérleti kurzus tapasztalatai az Eötvös József Főiskolán)

Az előadás egy HEFOP-pályázat által elindított kutató-kísérletező munka új útjait igyekszik bemutatni. A kísérlet tanító szakos hallgatókat és az anyanyelvi nevelés területeit érinti, azon belül is a módszertant helyezve középpontba. A kurzus – az új társadalmi kihívásoknak is megfelelően – egy rugalmasabb, a hagyományt és az újítást integráló módszertani kultúrát kíván átadni a hallgatóknak, mindenekelőtt új szemléletet, a folytonosan újat kereső, kísérletező pedagógiai attitűdöt, valamint a hagyományos pedagógiát kiegészítő kooperatív és drámapedagógiai módszereket. Emellett az anyanyelvi nevelés kevésbé megújított területeit új módszerek és eljárások alkalmazásával tekintjük át.

A kurzus egyrészt a közoktatás módszereit szeretné korszerűsíteni, másrészt a főiskolai oktatását. A foglalkozásokon ugyanis a hallgatók maguk is heurisztikus módszerekkel sajátítják el az új, a tanítási gyakorlatban még alig látható módszertani eljárásokat.

A kísérlet fő célja a tanítók korszerű attitűdjének, kreativitásának, alkotói gondolkodásmódjának a kialakítása, fejlesztése, hiszen egy színesebb módszertani kultúra alapjait először a pedagógusképzés szintjén, a felsőoktatás módszertanának területén kell lerakni.

PAKSI LÁSZLÓ

A magyar szakos tanárjelöltek tanítási gyakorlata során alkalmazott munkaformák és taneszközök vizsgálata

A nemzetközi és hazai mérések eredményeinek alapján egyértelművé vált, hogy az anyanyelvi nevelés terén változtatásokra van szükségünk. Jól mutatják ezt többek között a PISA-vizsgálatokban szereplő szövegértési feladatok eredményei is, de a problémákra már a korábbi hazai felmérések is felhívták a figyelmet. Az anyanyelvi nevelés a Nemzeti Alaptanterv 2007-es felülvizsgálatát követően – az Európai Unió által elfogadott kulcskompetenciák hálójában – a korábbinál is jóval hangsúlyosabb szerepet kap. Erre azonban fel kell készítenünk azokat a leendő pedagógusokat is, akiknek a közeljövőben kell – a kompetencia alapú oktatás jegyében – az anyanyelvi kompetencia fejlesztéséért tenniük, abban hatékonyan közreműködniük.

Kutatásomban a Pannon Egyetem magyar szakos tanárjelöltjei által a tanítási gyakorlatról elkészített és a szaktanszékre leadott dokumentumokat elemzem. A kutatáshoz közel száz, az elmúlt 2 évben végzett magyar szakos tanárjelölt gyakorlatának dokumentációját használtam fel.

Minden hallgatónk legalább 10 magyarórán hospitált, és legalább 15 órát tanított gyakorlata során, így közel 2500 órajegyzőkönyv állt rendelkezésemre magyar nyelv és irodalom tárgyából, amelyek alapján két – a tanítás-tanulás folyamatát jelentősen befolyásoló –

tényezőt kívánok vizsgálni: a tanórákon alkalmazott munkaformákat, továbbá a tanítás-tanulás folyamatában alkalmazott eszközöket. Mindkét esetben a hallgatók jegyzőkönyveire kell hagyatkoznom, amelyek – különösen a munkaformák megítélésében – nem minden esetben megbízhatóak, de a lényegét jól mutatják.

A munkaformákat vizsgálva megállapítható, hogy a hallgatók és az őket felkészítő mentortanárok még mindig nagy százalékban alkalmazzák a frontális osztálymunkát, míg a differenciálás csak alig-alig jelenik meg a napi praxisban. A hallgatók által alkalmazott munkaformák az esetek nagy részében kimutatható kapcsolatban vannak a mentortanárok által használt munkaformákkal.

Az eszközhasználatnál jól érzékelhető elmozdulás történt az utóbbi időkben a tankönyvek „egyeduralmától”. Hallgatóink és mentoraik is egyre gyakrabban alkalmazzák a tanórákon saját készítésű feladatlapokat, amelyek már nem pusztán a tanultak összefoglalását, ismétlését segítik elő, de az új anyagrészek megismertetésénél is eredményesekek. Hallgatóink a tankönyv mellett több segédkönyvet is használnak, továbbá egyre inkább élnek a technika adta lehetőségekkel.

Összességében elmondható, hogy az elmúlt időszakban pozitív változást figyelhetünk meg a hallgatók és mentortanáraik hozzáállásában, mindezzel hatékonyabbá téve az iskolákban folyó anyanyelvi nevelést.

SZABÓ VERONIKA **Középiskolai nyelvtankönyvek nyelvszemlélete**

A PISA-felmérések és a tantárgyi attitűdvizsgálatok eredményei reformokat sürgetnek az anyanyelv-pedagógia területén. Kerber (2002) összefoglalja a nyelvtan tantárgyat érő kihívásokat, és hangsúlyozza, hogy a tananyag egyik legnagyobb hiányossága elavult ismeretanyaga. Az iskolai nyelvtankönyvek nagy része ugyanis még a hagyományos leíró nyelvtan módszertanára épít, a tananyagok nem minden területen tartalmazzák az újabb nyelvészeti kutatások eredményeit. Kerber (2006) kutatásában három tankönyvcsaládot elemez. A kutatásban tartalmi és formai szempontokat egyaránt figyelembe vesz, azonban csak egy-egy fejezetet vizsgál. Írásomban egy tematikus és kvalitatív kutatást mutatok be, amelyben a 2010/2011-es tankönyvjegyzékben szereplő négy középiskolai taneszközcsaládot elemeztem. Célom az volt, hogy feltérképezem: a közoktatásban használt taneszközök mennyire veszik figyelembe a modern nyelvtudomány eredményeit, és milyen nyelvszemléletet vallanak. Kiderült, hogy míg az Antalné Szabó Ágnes – Raácz Judit szerzőpáros tankönyve leginkább a kommunikáció újabb elméleteit építette be a tananyagba, addig Balázs Géza és Benkes Zsuzsa a szövegtani kutatások eredményeire fordította a legnagyobb figyelmet. Hajas Zsuzsa tankönyve a grammatika területén az új, de hagyományos szemléletű Magyar grammatikát vette alapul (Keszler (szerk.) 2000). Mindhárom tankönyv tartalmaz szociolingvisztikai jellegű fejezeteket is: a nyelvi változatosságról írottak modern szemléletet tükröznek, ugyanakkor mindegyik tankönyvben előbukkannak nyelvi sztereotípiák és babonák is. Hiányoznak a tankönyvekből egyes alkalmazott nyelvészeti diszciplínák (pl. pszicholingvisztika), a nyelvi szintek grammatikájáról szóló fejezetekbe pedig egyáltalán nem kerültek bele a nemzetközileg is elismert generatív nyelvészeti kutatások. Kivételt jelentenek Szövegértés-szövegalkotás munkafüzetei, amelyek mind szemléletükben, mind szakszerűségükben megfelelnek a kor elvárásainak.

Könyvtárpedagógia

BARÁTNÉ HAJDÚ ÁGNES–BOGYÓ KATALIN

A portfólió mint a könyvtárpedagógia-tanár MA képzés hallgatói szintézise

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karán 2008-ban indult meg a könyvtárpedagógia-tanár MA képzés levelező tagozaton. Az előadás az elmúlt két év tanítási gyakorlatai és a portfólió módszerének kialakítása tapasztalatait összegzi.

A portfólióban a könyvtárpedagógia-tanár jelölteknek dokumentálniuk kell a gyakorlati képzéssel kapcsolatos ismereteiket, valamint tanári kompetenciáik fejlődését. A jelölteknek a portfólióban a dokumentumokkal és az azokhoz csatolt reflexiókkal kell igazolniuk, hogy képesek a könyvtárostánári követelményeknek a gyakorlatban is eleget tenni.

Kutatásunk célja, hogy az első év tapasztalatait összegezve átgondoljuk a portfólióban elvárt ismeretek körét és felépítését. Így a portfólióval olyan eszközt adunk a hallgatók kezébe, amely nemcsak jól dokumentálja az eddigi, a könyvtárpedagógia-tanár képzésben szerzett tapasztalataikat, hanem hatékonyan segíti későbbi könyvtárostánári kiteljesedésüket azzal, hogy célokat fogalmaz meg, fejlődési vonalat rajzol, óravázlatokat, tehetséggondozási ötletek gyűjteményét nyújtja, stb. Természetesen a portfólió jó tükör a képzőintézmény számára is, mert világos leképeződését látja a hallgatói kompetencia fejlődésének és a képzési folyamatnak.

Az alkalmazott szempontjaink igazodtak a tanárképzéssel szemben megfogalmazott pedagógiai és pszichológiai hazai és intézményi kívánalmakhoz, valamint a speciális szakmai elvárásokhoz. Az alkalmazott módszerekben empirikus megoldásokra, valamint a szakirodalom elméleti szintézisére egyaránt építettünk.

Az előadás részletezi majd az iskolai gyakorlat és a portfólió kapcsolatát, az első év tapasztalatait mind a pedagógiai gyakorlat, mind a portfólió tekintetében. Az eredmények és benyomások hatására átértékeljük a gyakorlatvezető szerepét a portfólió elkészítésében és értékelésében. Határozottabban törekedtünk az oktatók, különös tekintettel a Könyvtárhasználati órák tantárgy tanárának a fokozottabb bevonása a könyvtári gyakorlatba. A jó gyakorlatok és esettanulmányok bemutatásával szeretnénk szemléltetni a könyvtárpedagógia-tanár gyakorlaton felmerülő kérdéseket és ezek szerepét a későbbi portfólióban.

A megvalósítást segítette, hogy a 2009/2010-es tanévben el kellett készíteni a könyvtárpedagógia-tanár mesterszakra vonatkozóan is a záróvizsga tantárgypedagógiai integrált tételsorát, amely a lehetőségekhez képest a tételek szintjén is illeszkedett a pedagógia, pszichológia tanári záróvizsga tételeihez. Eredményként mindenképpen az új, világosabb követelményrendszerrel bíró portfólió kidolgozását, ezzel a hatékonyabb oktatást és – reményeink szerint – a felkészültebb könyvtárostánárokat várjuk.

BARÁTNÉ HAJDÚ ÁGNES–PATKÓSNÉ HANESZ ANDREA

A speciális kollégiumok szerepe a könyvtárpedagógia-tanár képzésben

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karán 2008-ban indult meg a könyvtárpedagógia-tanár MA képzés, levelező tagozaton. A speciális kollégiumok általánosságban az aktuális kérdésköröket érintő, az oktatók kutatási területeibe a diákokat bevonó témák. Egy olyan rövid képzés esetében, ahol az oktatóknak gyakorlatilag csak 2 félév áll rendelkezésükre, nem lehet szó közös kutatások indításáról. Így a képzésben inkább olyan praktikus dolgokat igyekszünk tanítani, mint a digitalizálás, a webszerkesztés, a pályaválasztási stratégia, stb.

A Webszerkesztés című tantárgy a könyvtári honlapok fontosságának, formai-tartalmi kérdéseinek megvitatására biztosít lehetőséget. A hallgatóknak a Minerva projekt szempontjaihoz igazodva kell szabadon választott iskolai könyvtári honlapot elemezniük, majd a HTML alapjainak elsajátítása révén saját könyvtári honlap létrehozása a cél.

A Pályaválasztási stratégia kurzus keretén belül szabadon választott iskolai könyvtárban ismertetni kell, hogy a könyvtárostánárok milyen tevékenységeket végeznek a pályaválasztás terén, milyen információforrásokkal, milyen dokumentumokkal látják el a tanulókat, tanárokat, szülőket. Majd ezen túl pályakörképet kell elkészíteni arról, hogy az adott iskolának és könyvtárának milyen lehetőségei vannak a továbbtanulás segítése terén a helyi, megyei és országos szinteken. Végül három, a pályaválasztással kapcsolatos információforrást kell röviden bemutatni.

A speciális kollégiumokkal kapcsolatos másik lehetőség a pályaorientáció, az identitás erősítése, az örök emberi értékek felvillantása. Az iskola és a társadalmi egyesületek kapcsolatának bemutatása segít a mai feladatok azonosításában is. Az olvasókörök története kollégium keretében alkalom van bemutatni a közösségformálódás tereit és fejlődését, a közgondolkodás kialakulását, a tanulás és szórakozás kapcsolatát, a civil szervezetek és az ifjúság jelentőségét tradíciók megőrzésében. E jelenségek egyszerre általánosíthatók, de ugyanakkor meghatározó módon jellemzik az olvasóköröket és társadalmi egyesületeket. Ez a kitűnés, Bibó Lajost idézve a hibások, a többet akarók közössége eredményezte ezt a különleges és megismételhetetlen gazdagságot, amely mind kultúrában, mind emberségben jellemezte a vázolt időszakot.

Következtetéseinket az elmúlt két év tapasztalatainak, az órai feladatok formálódása és benyújtott szemináriumi dolgozatok elemzése alapján vonjuk le majd előadásunkban.

Szintézisünk eredményeként mindenképpen a hatékonyabb oktatás, a speciális kollégiumokban rejlő lehetőségek még teljesebb kiaknázása és – reményeink szerint – a felkészültebb könyvtárostánárok vehetők számba.

CZUPI GYULA

Olvasásnépszerűsítés az internet segítségével

A példa: Egy német nyelvű olvasásnépszerűsítő program, az Antolin.

Ez a program az internet eszközeivel szervez széles olvasótábort. Széles ajánló és kérdéskészítő csapatot von be a munkába, ők önkéntesek. Az iskolák szervezetten, szerény díjazás ellenében csatlakoznak a programhoz, amely beépül az oktatásba (a tanára vonja be – hozzáférés biztosításával – a diákot, figyeli előmenetelét, és megjelent az iskolában az „olvasásra”, amikor a diák és a tanár is olvassa a maga könyvét).

A program előnye, hogy köztes állapot jön létre: nem a kiadó ajánlja portékáját, hanem tőle független ajánló, ezért érték alapú, és nem az olvasmány a kötelező, hanem a könyvolvasási folyamat épül bele a diák életébe.

A program népszerű, futótűzszerűen terjed.

Könyvtárunk egy efféle folyamat, program elindítását kezdeményezi magyar nyelven olvasók számára. 2010 végétől olyan internetes szoftvert vásárolunk, majd azzal szolgáltatunk, amely a következő jellemzőkkel bír:

- könyvet ajánl (önkéntesek bevonásával);
- segít a könyv kézbe adásában (könyvkereskedők, könyvtárak, elektronikus változat);
- kérdéseket tesz fel a könyvről. A zárt kérdésekre adott válaszok alapján a megértés minőségére is utaló értékelést kap a kitöltője. A korosztályra jellemző versenyszellem éltetése érdekében pontot is ad, és közli a helyes megoldást is.

- biztosítja, hogy felnőtt (szülő, tanár, könyvtáros, más felnőtt segítő, ill. családtag) kísérője, megfigyelője legyen a diák olvasói karrierjének;
- biztosítja, hogy az ajánlások és a kérdések készítői önkéntesek legyenek; e tevékenységek kontrollját, szűrését is elvégzi;
- tartalmaz ajánlás- és kérdésszerkesztő segítséget;
- toplistákat állít össze, utal a szerző más feldolgozott műveire, mutatja az egyes munkák olvasottságát a rendszerben, ajánlásokat tesz az olvasott könyvhöz hasonló művekre, stb.

Egyetlen folyamatot mutatunk be a majdan működő szoftver szolgáltatási közül, azt, amely a későbbiekben folyamatos szellemi munkát igényel, és mégis önkéntesek által válik csak megvalósíthatóvá: olyan zárt kérdések szerkesztése egy-egy műről, amelyek a megértés különböző szintjeiről értékelhető információt adnak. Ebben a folyamatban önkéntesek (két nagykanizsai általános iskola diákjai) olvassák el a művet. A kérdésekre adott válaszokból nem a diákok értő olvasását ítéljük meg elsősorban, hanem azt, hogy megértették-e a kérdést, és alkalmasak-e a kérdések arra, hogy a megértés valamely szintjéről érdemi információt kapjunk. Az értékelő mondatok kialakítását is megpróbáljuk formalizálni. Ezekhez a kérdésekhez hozzárendeljük azt, hogy a megértés melyik szintjét céloztuk meg, majd szintenként értékelünk, végül összességében is kap visszajelzést a kérdésekre válaszoló.

Az előadásban ezeknek a – könyvekhez kapcsolódó – zárt kérdéseknek a szerkesztését, formáit, az értékelés formalizálásának tapasztalatait mutatjuk be.

DOMOKOS ÁRON

A populáris ezotéria helye az Egyetemes Tizedes Osztályozási rendszeren belül

A tudomány világképünk, gondolkodásunk, nyelvhasználatunk alapja, vagy más megfogalmazással: a tudomány világképe korunk uralkodó világképe, amely minden más világképet, értéket, ideológiát, szemléletmódot a saját képére formál át. Helyzete egyértelműen transzcendens. „Az iskolákban szinte minden tudományos tárgyat kötelező tanulni. Egy hatéves gyerek szülei – írja például Feyerabend – eldönthetik, hogy a protestantizmus vagy a zsidó hit alapelveire okítatják-e a gyerekeiket, vagy egyáltalán nem részesítik vallásos nevelésben, de a tudományokkal szemben nincs meg ez a szabadságuk. Fizikát, csillagászatot, történelmet kötelező tanulni, nem lehet helyettük mágiát vagy asztrológiát tanulni, vagy legendákat tanulmányozni.” A társadalom minden tagja ugyanakkor – iskolázottsága és foglalkozása szerint – valamilyen tudományhoz kapcsolódik, annak valamilyen mértékű és minőségű művelője, akár tud róla, akár nem. A társadalom szövetében ennek alapján találja meg helyét és szerepét, s ennek alapján nyeri el a társadalom elismerését és tiszteletét is. Az Egyetemes Tizedes Osztályozás igazán nem népszerű, és nem könnyen elsajátítható témaköre mint a tudomány, a tudás érvényes rendszere a valóság, a léttapasztalat minden területét igyekszik lefedni. Az ő Dewey-féle tizedes osztályozás minden ismeretet tíz fő osztályba szervez, kezdve az égitől (filozófia és vallás) a földi dolgokig (történelem és földrajz), amely alól kivételt az első osztály képez (000: számítástechnika, információ és általános munkák). A Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Kutatóintézete 2005-ben megjelent felmérése alapján a felnőtt olvasók 6%-a olvas „ezotériával kapcsolatos könyveket”. Nagy Attila becslése szerint a 2004-es hazai könyvforgalom 5-8 százalékát teszik ki az ezoterikus címek. A populáris ezotéria napjainkban a vallás és a tudomány felségterületein is virul, így a természettudomány, az alkalmazott tudományok, a vallás, a filozófia, a pszichológia vidékein, de még a sport és testkultúra (pl. jóga, tajcsi), a történelem (eredetkutatások, akasha-krónika) vagy akár a nyelvészet („asszociatív nyelvészet”, sumerológia) tartományaiba is belép. Tapasztalhatjuk, hogy az egyre népszerűbbé váló ismeretterjesztés egy része is sokszor „ezoterikus ismeretterjesztés”. Mivel hivatalos

tankönyvként egyelőre nem jelenhetnek meg a könyvkiadásban, ami egyébként végső elfogadottságukat jelentené, így „alternatív” úton, az ismeretterjesztés útján juthatnak csak el a befogadóhoz. Vajon van-e az ezotériának helye a könyvstatistikai csoportosításokban, megtalálható-e az ETO hierarchikus rendszerében? Ha a hivatalos tudományos osztályozás nem tudja az ezotériát magabiztosan besorolni, akkor hogyan tehetne fel bármiféle kérdést vele kapcsolatban, hogyan is tudná precízen-empirikusan vizsgálni? S ha teoretikusan nem is tisztázott ez a kérdés, mi történik a gyakorlatban? Hogyan reagálnak e dilemmára a gyakorló könyvtárosok? Az előadás ezekre a kérdésekre próbál válaszolni.

DÖMSÖDY ANDREA
Tanulók és hallgatók könyvtárképe

A könyvtárak az információkat széles választékban szolgáltatják, így azt gondoljuk, hogy a differenciált, az önálló és az egész életen át tartó tanuláshoz is hatékony eszközei, hatékony környezete. Kérdés viszont, hogy maguk a tanulók hogyan gondolnak erre, milyen nézetekkel közelítenek a forrásalapú tanulási feladatokhoz és az információkat igénylő élethelyzetekhez. A fenti kérdés megválaszolását előkészítendő egy kvantitatív és kvalitatív jellegű kutatást folytatunk – hozzáférés alapú mintaválasztás alapján – egy budapesti iskola 7. osztályában (n=21). A tanulók 104 nyitott és zárt kérdéses, az információval, könyvtárakkal és az internettel kapcsolatos feladatokból álló kérdőívet töltötték ki. Az eredményekből arra következtethetünk, hogy az osztályban a tanulás és a tanulási környezet fogalmának elméleti/szakmai változását a gyerekek gondolkodása nem követi. A tanulás ellentmondásosan kapcsolódik az információforrásokhoz, intézményekhez. Ugyanakkor az egyes tanulók információs műveltségi profilját külön vizsgálva jelentős egyéni különbségeket figyelhetünk meg. A kutatási eredmények és a szakirodalom alapján egy nagyobb mintán is alkalmazható, 72 állításból álló attitűdskálás kérdőívet fejlesztettünk ki. Ez a mérőeszköz már célzottan vonatkozott a könyvtárakon túl az információkeresési folyamatokkal kapcsolatos gondolkodásmódra is. Ezt a kérdőívet egy felsőoktatási intézmény összes első éves pedagógia és andragógia alapszakos hallgatója (n=46+48) a félév elején töltötte ki. Az eredmények szerint a hallgatók könyvtárképére nagyjából a modernnek mondható sokféle dokumentumtípust szolgáltató könyvtárkép elemei jellemzők. A hagyományos, papír- és olvasásalapú könyvtárkép elemei kis mértékben vannak jelen, de sajnálatos módon az információ- és web2-es alapú (posztmodern) könyvtárképet jellemző állításokkal is kevesen értnek egyet. Az információkeresésről alkotott nézetek közül az andragógia szakosok esetén mindhárom (I. A feladat mechanikus megoldására törekvő; II. Objektív, jó válaszra törekvő; III. Megértésre, fejlődésre törekvő) nézethez sorolt állítások átlagosan közepes értéket mutatnak. A pedagógia szakosok esetén a képzés első hetében inkább elutasított mechanikus adatkeresés nézetének jelenléte az első félév végére jelentősen megnő, ami a Könyvtárinformatika kurzus szándékaival ellentétes folyamatot mutat. A fenti eredmények alapján felmerül a kérdés, hogy a tanulási környezet és kifejezetten az információforrások, információs eszközök tanulási folyamatban bekövetkezett szerepváltozására, szerepének erősödésére felkészítjük-e a tanulókat, hallgatókat. Könyvtár-pedagógiánk, könyvtárosképzésünk ad-e ehhez segítséget? A könyvtárhasználók nézeteinek feltárása, elemzése és a tanuláshoz való viszony megértése segítheti a könyvtárosokat, könyvtárostanárokat abban, hogy segítsék a használókat a forrásalapú tanulási környezetben történő hatékony tanulásban.

EGERVÁRI DÓRA

A projektmódszer tapasztalatairól – egy új kurzus az informatikus könyvtáros képzésben

A Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar első alkalommal a 2004/2005-ös tanévben indíthatott művelődésszervező-informatikus könyvtáros szakpárt. A bolognai képzési rendszer bevezetését követően, 2006 óta folyik az informatikus könyvtáros BA és 2009 óta MA képzés. Az informatikus könyvtáros BA hálótervekben már a kezdetektől fogva helyet kapott a Projektmunka című tantárgy, amely a projektmódszerrel ismerteti meg a hallgatókat. A projektmódszer lényege, hogy a tanulók egy-egy problémára megoldást találjanak, illetve hogy annak a lehető legtöbb összefüggését és kapcsolódási pontját feltárják. A hallgatónak lehetősége van saját meglévő képességeinek kipróbálására, valamint újak kialakítására. A munka konkrét eredményei és végtermékei mellett a projektmódszer fő értéke, és egyben leginkább hasznosuló eleme maga a munkafolyamat. A projektmunka során megvalósuló ismeretsajátításon túl fontos még maga a gondolkodási folyamat és a gyakorlatok során szerzett tapasztalatok összessége is. A tanulmány bemutatja, hogy az informatikus könyvtáros hallgatók milyen projekteket hoztak létre a kurzus teljesítése kapcsán, valamint azt, hogy a projektmódszernek milyen további lehetőségei vannak a képzésben.

GYÖRE GÉZA

A könyvtárostánár-foglalkozás professziógramja

Zsolnai József modelljére alapozva kidolgoztuk a könyvtárostánár professziógramját. Körültekintő kidolgozásával és a munkáltatók és munkavállalók által történő alkalmazásával könnyebben elkerülhető az a veszély, hogy az informatikai szakmák erőteljes előretörésével a könyvtárostánár lassan elveszíti a csak erre a foglalkozásra jellemző sajátosságainak többségét. A felsőoktatásban dolgozó és a tanárképzésben részt vevő oktatók is fel tudják használni az ebbe a rendszerbe foglalt elvárásokat, amikor a könyvtárostánár-képzés kurzusait készítik el. Két olyan eszköz ismerünk, amely EU-s szinten az információs szakemberek kompetenciáit és tulajdonságait összegzi: (1) LIS Euroguide (Az európai információs szakemberek kompetenciái és tulajdonságai) (új kiadás 2004), (2) CERTIDoc (Az európai információs szakemberek minősítési szintjei) (2003-2004). Bár meggyőződésünk, hogy bármely terület szakmáinak professziógramja elkészíthető, mégsem a könyvtári szakmák irányából közelítjük meg a könyvtárostánár foglalkozást. Ezt a szakmát elsősorban pedagógus foglalkozásnak tekintjük, azzal a többlettel, hogy a pedagógiai ismeretek teljes vertikuma mellett alaposan kell ismernie a könyvtárosság minden részfolyamatát (szerzeményezés, állományvédelem, állományépítés, könyvtárépítés- és berendezés, olvasószolgálati munka, könyvtári adminisztráció, stb.), és jártasnak kell lennie a könyvtár- és informatikatudományokban is. Emellett birtokában kell lennie mindazon speciális tudásnak és gyakorlati ismeretnek, könyvtárpedagógiai tudásnak, amelynek segítségével a legszélesebb értelemben használt olvasóvá nevelést kiteljesítheti, mégpedig korosztálytól függetlenül – hogy csak a legfontosabb feladatot említsük. Ugyanígy a professzionális felhasználónak számító pedagóguskollégáknak és az oktatási intézmény más dolgozóinak is rendelkezésére kell állnia, a szűk szakterületi kérdésekben ugyanúgy, mint a mindennapi élettől a tudományig terjedő skála bármely területéről felmerülő megoldandó probléma esetében.

HANGODI ÁGNES

Az életen át tartó tanulás támogatása a könyvtárakban

Az életen át tartó tanulás lisszaboni stratégiájának Oktatás és képzés 2010 elnevezésű munkaprogramja a stratégia elfogadása után szakaszonként kerül(t) megvalósításra. Az eredményekről munkacsoport-jelentések, nemzeti jelentések, friss adatokkal és statisztikákkal alátámasztott elemzések már menet közben is születtek. Az ezekből levonható következtetések (az USA-hoz és Japánhoz képest nincs elegendő frissdiplomás; az Unió kevesebb tehetséget vonz, mint versenytársai; csekély a mobilitás az oktatás és a képzés területén; továbbra is jelentős az iskolai lemorzsolódás; fenyegető a képzett oktatók és tanárok hiánya; a fiatalok közel 20 százaléka nem szerzi meg a kulcskompetenciákat, a felnőttek csekély részvétele a folyamatos képzésben stb.) azonban már 2003-ban aggasztóak voltak: ugyan minden tagállam jelentős erőfeszítéseket tett az oktatási és képzési rendszereknek a tudásalapú gazdaság kihívásaihoz való adaptálására, de a megkezdett reformok megvalósulása nem kielégítő, és az előrehaladás mértéke nem teszi lehetővé a kitűzött uniós célok elérését. Mindebből következett a döntés: a célkitűzések teljesíthetősége érdekében az oktatási és a képzési rendszereket nyitni kell a nem formális oktatásnak helyszínt biztosító közösségi szintek – a mi esetünkben a könyvtárak – felé.

Az Európai Bizottság e cél érdekében meghirdetett közgyűjteményi és könyvtári projektjeinek kereteiből három megvalósult és komoly eredményeket hozó program rövid bemutatására vállalkozom. Ezek – európai uniós tagállamok könyvtárai, könyvtáros szakmai szervezetei mellett – magyar részről a PUBLIKA Magyar Könyvtári Kör irányításával, magyarországi közkönyvtárak és a Könyvtári Intézet részvételével zajlottak. A PULMAN-projekt 2001-ben indult, célja újfajta közkönyvtári szolgáltatások támogatása volt, egyik legfontosabb eredménye az azóta is érvényes ajánlásokat és megállapításokat tartalmazó ún. Digitális útmutató (<http://www.ki.oszk.hu/old/pulman/dg/index.html>), amelyet 2003-ban bocsátottak közre a résztvevő intézmények. A CALIMERA-projekt – az előző program harmonikus és időbeli folytatásaként, de már szélesebb közgyűjteményi körre vonatkoztatva – a helyi kulturális intézmények: tehát könyvtárak, levéltárak és múzeumok fejlesztéséből indult ki, és végső célja az intézményi szolgáltatások olyan irányú fejlesztése volt, hogy az állampolgárok a mindennapi életben minél egyszerűbben, könnyebben kezelhető módon használhassák azokat. A 18 hónapos program végére ismét útmutató született (<http://www.ki.oszk.hu/old/calimera/>). A harmadik projektet a EU Lifelong Learning Programme (LLP KA4) keretében hirdették meg, pályázatán 2007 tavaszán egy 14 partnerből álló konzorcium adta be koncepcióját ENTITLE – Europe's New Libraries Together in Transversal Learning Environments – címmel. A nyertes projekt programjának megvalósítása két év alatt történt, a munkálatok 2008. január 1-jével indultak, a befejezés időpontja 2009. december 31-e volt. A program közös (<http://www.entitlell.eu/>) és országokra bontott honlapot (<http://www.ki.oszk.hu/entitle>) indított, közös és nemzeti konferenciákat szervezett, a befejezés előtt ajánlásokat fogalmazott meg, és felmérést készített a közkönyvtárak tanulást segítő szolgáltatásaira vonatkozóan.

HOCK ZSUZSANNA

A könyvtárpedagógia módszertani alapvetéséhez

Könyvtárról alkotott tudás csak könyvtárhasználattal szerezhető meg. A könyvtárhasználat és a könyvtárhasználat elsajátításának megszervezése könyvtárostánári feladat. Elsődleges cél az, hogy a tanulmányai kezdetén könyvtárba jární szerető diák tanulmányai végeztével is szeresse és tudatosan használja a könyvtárat. Vannak olyan oktatási intézmények, ahol a könyvtárostánár helyi tantervet készíthetett, s az abban foglaltak alapján az iskola valamennyi

diákja részesül könyvtárhasználati képzésben. Gyakran előfordul, a könyvtárismeret kimerül az „emelet-ajtó” tudásában, vagy még az se megy. A könyvtárhasználatot nem lehet megtanulni, csak mindennap gyakorolni, tenni, amelynek során az algoritmusok kialakulnak, rögzülnek. A könyvtári ismeretszerzés olyan képesség, kompetencia, amelyet kisgyermekkortól fejleszteni kell. A könyvtárpedagógia alapvetően logikai, technikai, gyakorlati mechanizmusok beidegződésének, fejlődésének kialakítása annak érdekében, hogy a diákok képesek legyenek az infokommunikációs technológiák alkalmazására, az önálló ismeretszerzésre, a szerzett információ rendszerezésére. A könyvtárpedagógia alapját jelentik az oktatási intézmények munkáját meghatározó tervezési szintek: NAT – kerettanterv – helyi tanterv – tanmenet. Az általános elvek helyi szinten csak úgy tudnak megvalósulni, ha folyamatosan mérjük, értékeljük a tanulók könyvtárhasználati tudását. Ez a felismerés vezetett el ahhoz a kompetencia alapú mérési-értékelési folyamathoz, amelynek eredményei hozzájárulhatnak a könyvtárpedagógia módszertanának fejlesztéséhez. A főváros 120 oktatási intézményében, reprezentatív mintán, három éve történik könyvtárhasználati ismeretek mérése 9. évfolyamon, amelyet 10. évfolyamon követő mérés kísér. A reprezentatív minta nagysága 1000–1200 diák évente. Az elkészített mérőeszközök a könyvtár keretei között fejleszthető kompetenciák mérése mellett alkalmat adtak arra is, hogy a diákok szövegértési, matematikai mérési eredményeit korreláljuk. Megállapítható, hogy valamennyi esetben a kapott értékek szignifikáns összefüggést mutatnak. A követő méréshez háttér-kérdőívet is készítettünk, amelyben az iskolai könyvtár feltételrendszerét vizsgáltuk az adott mintában. Ez esetben is hipotézisünk összefüggést feltételezett, amely beigazolódott. Azokban az oktatási intézményekben, ahol a könyvtár a jogszabályoknak megfelelően, a használók igényeinek figyelembevételével került kialakításra, a könyvtárpedagógiai munka is hatékonyabb. A kutatás alapját képező vizsgálat segítségével a könyvtárhasználati ismeretek oktatásának módszertani, tartalmi kérdéseit kívánjuk pontosítani. Meggyőződésünk, hogy a kapott értékek – a hagyományos kánon fontossága mellett – a módszertani kultúra fejlesztésének, újragondolásának szükségességét is jelzik. Végezetül erre teszünk javaslatot.

JÁVORSZKI FERENC–KOLTAY TIBOR
A digitalizálás projekt alapú oktatása

A digitalizálás elhelyezhető a digitális könyvtárak kontextusában, mivel számos olyan tudáselemet használ fel, amely nem új a könyvtárosképzésben.

Tanszékünkön 2005 óta folyik a digitalizálás oktatása, amely számos hasonlóságot mutat a hasonló európai kurzusokkal. A digitalizálás kötelező tárgy, azonban más ütemezésben és eltérő óraszámra tanítjuk az információmenedzsment és a gyermek- és iskolai könyvtáros szakirányon. Az oktatásnak mindkét esetben van elméleti, a projektmenedzsmenthez kapcsolódó, valamint gyakorlati része.

A digitalizálás céljainak tárgyalása kapcsán egyaránt hangsúlyt kap a kulturális örökség megőrzése és az oktatás-kutatás támogatása. Az órákon az alapkérdések mellett foglalkozunk a projekt-tervezés, a megőrzés, a szövegminőség, a szerzői jog kérdéseivel, a bevált gyakorlat fontosságával, a hazai és külföldi digitális könyvtárakkal, valamint a tömeges digitalizálási projektekkel. Hallgatóinknak kisebb projekt-dokumentációt kell készíteniük. Olyan gyakorlati készségeket sajátítanak el, mint a szkennelés, a karakterfelismerő szoftver használata és a digitális képek szerkesztésének alapjai. Folyamatos kihívást jelent, hogy a pedagógiai tartalom mesterséges jellege és realitása közötti egyensúlyt fenntartsuk azzal, hogy valós projekteket is megismernek hallgatóink.

KARDOS FERENC

„Szárason járó csónak” – A könyvtár a roma közösségekben, roma közösségek a könyvtárban

Könyvtárosként és részben a roma közösségben élőként már hosszabb ideje figyelem, rögzítem a roma közösségek olvasáskultúrájával és könyvtárhasználatával kapcsolatos megfigyeléseimet. Előadásom központi gondolata: a romák világa és a könyvtár világa lassan, lépésről lépésre közelít egymáshoz. Mindkét részről egy lassú tanulási folyamatról beszélhetünk, amelyet ugyan próbál a mindenkori kultúrpolitika fölgyorsítani, de sikertelenül. A haladás ütemét alapvetően a roma közösség kulturális állapota, igényei és az általa elérhető könyvtár nyitottsága, szolgáltató- és alkalmazkodóképessége határozza meg. Előadásomban e tanulási folyamat megtett lépéseit mutatom be, elsősorban a Halis István Városi Könyvtár és az azt körülvevő roma közösségek viszonyrendszerén keresztül, de kitekintve más könyvtári példákra is. Szólok néhány tipikusnak tekinthető, mindkét fél felől tapasztalható konfliktushelyzetről, küszöbfélelemlről is. E tanulási folyamatnak terepe lehet minden szolgáltatás. Vannak azonban olyan szolgáltatások, amelyek a tömeges roma jelenlét miatt ma kulturális kapcsolódási pontokként is funkcionálnak. Ilyen a mozgókönyvtári szolgáltatás, ilyenek az internetes szolgáltatások és ilyenként gondolunk a könyvtáriskola programjaira. Előadásomban áttekintem e három terület lehetőségeit is. A címben szereplő cím az őrtilosai (Somogy megye) Balogh Mátyás beás cigány mesemondó meséjének címe, jól szimbolizálja ezt a kulturális folyamatot. Az egyre gyarapodó roma értelmiség elsősorban a nagy városokban, főleg Budapesten keres boldogulást, így közösségében nem jelenik meg mértékadó mintaként. A kistelepülések értelmiség nélküli, zömében szegény, iskolázatlan roma közösségei kevésbé élnek az írásbeliséggel. Azonban mára e közösségek is eljutottak arra a felismerésre, hogy életük jobbá tételében, jogaik érvényesítésében, gyermekeik jövője érdekében szükséges átevezni az írásbeliség partjára. Nem ismerik azonban még az utat, a hogyan. A könyvtár lehet az egyik csónak, amely átviheti őket kulturális hátrányaik ellenére is az írásbeliség vidékére. Önként vállalt szerepe-e a roma közösségek kiszolgálása a könyvtárnak? Nézetem és tapasztalataim szerint nem. Azzal, hogy a könyvtár kulturális közüzemként ma minden településen ott van (vagy ott lehetne), azzal, hogy ingyenes helyben használati szolgáltatásokkal áll a lakosság rendelkezésére, azzal, hogy környezetében egyre nő a roma lakosok aránya, ez a szerep óhatatlanul jelen van, egyre erősebben hat a munkára. Csak vállalás kérdése: aktívan, problémamegoldó szemlélettel szolgálni akarjuk-e roma közösségeinket, vagy elhárító attitűddel, passzívan szemléljük-e a romák megjelenését könyvtárainkban. Nyilvánvaló, hogy e két pólus között sokféle átmenet létezik. Az első esetben a könyvtár maga alakítja a szerepét (nemcsak a roma közösségek vonatkozásában), amikor megismeri, feltérképezi saját társadalmi környezetét, a roma közösség pedig lehetőséget kap arra, hogy megtanulja használni a könyvtárat. Szimbolikus értelemben a könyvtár elkészíti a csónakot, a roma közösség pedig beszáll, mert hiszi, hogy a csónak a tudás „tündérországába” viszi.

KÜHRNER ÉVA

Az Elektronikus publikálás című tantárgy oktatása az informatikus könyvtáros képzésben a Nyíregyházi Főiskola Matematika és Informatika Intézetében

Az elektronikus publikálás mindennapivá válása megkívánta, hogy az ezzel kapcsolatos ismereteket önálló tantárgyként oktassuk a könyvtáros képzésben. A stúdium során megismertetjük a hallgatókat az elektronikus publikálás folyamatával és az elektronikus publikációk használatával egyaránt. Kiemelt hangsúlyt kap képzésünkben egyrészt az elektronikus formában elérhető publikációk kialakulásának története, tipizálása, használatának

megismertetése a hallgatókkal. Betekintést adunk az elektronikus publikációkkal kapcsolatos szerzői jogi kérdésekbe, különös tekintettel az írott és hangzó anyagok másolásával kapcsolatos problémákra. Oktatásunk során kitérünk az elektronikus dokumentumok feltárási és használati, kölcsönzési technikáira is. Megismertetjük a diákokat a hazai könyvtárakban elérhető legfontosabb hazai és külföldi teljes szövegű adatbázisokkal. Megtanítjuk hallgatóinkat az elektronikus információk értékelésének módszerére.

Célunk az, hogy a hallgatók rutint szerezzenek az új publikálási mód művelésében, képesek legyenek majdan könyvtárosként a publikáló felhasználóknak tanácsot adni munkájuk kivitelezéséhez. Megismertetjük diákjainkat a nyílt hozzáférés mint újfajta publikálási koncepció elvével és a legjelentősebb nyílt hozzáférésű repozitóriumokkal.

A tantárgy heti 1 előadás és 2 szeminárium formájában szerepel a jelenlegi Bologna rendszerű tantervünkben. Ez az órakeret lehetővé teszi, hogy az elméleti ismereteken túl a készségeket is fejlesszük, gyakorlat keretében. A nagyszámú gyakorlat végzéséhez jól felszerelt számítógépes laboratórium áll a hallgatók rendelkezésére.

MIHALIK LAURA

Digitális helyismereti gyűjtemény (módszertani útmutató)

A kutatás fő területe a 3D digitális könyvtár perspektívái, vagyis a virtuális könyvtár tervezésének és kivitelezésének elméleti kérdései és gyakorlati megvalósítása, amelynek segítségével nemcsak digitális dokumentumokkal találkozhat a felhasználó, hanem a könyvtár valóságközelű modellezésével hozzájárulhat tartózkodási helytől és anyagi lehetőségektől függetlenül a digitális kulturális örökség megismeréséhez, információk megszerzéséhez. Korunk technikai változásai egyetlen területet sem hagyhatnak érintetlenül. Így van ez a könyvekkel és a könyvtárakkal is. Hogy változás következik be az említett szférákban, az manapság már nem kérdés; a vitatémát immár a változás üteme, nagysága és legfőképpen iránya képezi.

Az információs technológia lehetőségeit kiaknázva az eddig kizárólag helyhez kötődő könyvtári szolgáltatásokat helyfüggetlenekké tehetjük. Az új technológiák bevonásával magasabb szintű szolgáltatásokat közvetíthetünk, újabb felhasználói rétegeket vonhatunk be a könyvtár és információs szolgáltatók hatáskörébe, képesek leszünk a XXI. századi könyvtárhasználó igényeinek kielégítésére.

A 3D-s digitális könyvtár megvalósításának első lépéseként célok a digitalizálás magyarországi jogi szabályozásának áttekintése, különös tekintettel a helyismereti gyűjteményekre, unikális dokumentumokra vonatkozóan. Célok továbbá a digitalizálási terv bemutatása, problémák és kérdések, a megvalósítás lehetőségeinek felvázolása.

Kérdés, hogy a helyi, illetve az információs társadalom által megfogalmazott igény szükségessé teszi-e a lokális információforrásokhoz való korszerű hozzáférést, és hogy a regionális információs rendszer milyen mértékben és hogyan tud integrálódni az országos könyvtári rendszerbe. Hogyan oldható meg a különféle helyi kultúrák és hagyományok feltárása, közvetítése, a nemzeti és lokális öntudat erősítése virtuális könyvtár útján, és ez milyen újfajta feladatokat állít a könyvtárosok elé?

A könyvtárügy 2008-2013 stratégiájának tervezete célként fogalmazza meg a nyilvánosságra kerülő adatok, információk közvetítését, a nemzeti kultúrához való hozzáférést, mégpedig a könyvtári épülettől és a nyitvatartási időtől függetlenül. A kulturális örökség körébe tartozó dokumentumok digitalizálása elsődlegesen a nemzeti könyvtárak feladata, a közgyűjtemények a helyben fellelhető információkra vonatkozóan vállalják feladatukat.

A kulturális vagyoni szabadon hozzáférhető módon segíti a kutatást, a képzést, az önképzést, és megfelel a nemzeti kultúra megőrzésére irányuló célkitűzéseknek. Éppen ezért a

könyvtárak fontos törekvése, hogy a digitális információhordozók gyűjtése révén továbbra is igyekezzenek minél több ember számára elérhetővé tenni az ismereteket.

A feladatok közé tartozik

- (1) a könyvtárak digitalizálási tevékenységét meghatározó törvények és rendeletek bemutatása és értelmezése;
- (2) bemutatni a helyismereti gyűjtemények digitalizálásának előnyeit, valamint
- (3) a digitalizálás folyamatát, problémáit és nehézségeit.

Mivel a digitalizálás a valóságban esetleg nehezen vagy korlátozottan hozzáférhető dokumentumokra vonatkozik, így biztosítható a fokozott védelem, hiszen a dokumentumok jelentős része pótolhatatlan, egyedi darab, bizonyos hordozók pedig különleges bánásmódot igényelnek. A könyvtárak archiváló tevékenységének kiteljesedésével ugyanazon problémák és nehézségek e módszertani segítséggel kiküszöbölhetők.

A könyvtárak mint ismeretközvetítő, információszolgáltató intézmények vesznek részt a kulturális javak, az emberiség tudáskészletének megőrzésében, összegyűjtésében és közvetítésében. A fokozatos átalakulás pedig lehetővé teszi, hogy az elektronikus világnak kibontakozhasson az igazi arca, és a változásra kész területek felkészülhessenek a kor újabb kihívásaira.

MÜLLER ZSUZSANNA

Könyvtárpedagógia a Debreceni Egyetemen – képzésként és képzésen kívül

Bár a könyvtárpedagógia már az 1970-es években mint önálló interdiszciplináris terület volt jelen Magyarországon, igazi jelentőségét – véleményem szerint – csak az önálló képzési formában való megjelenésével nyerte el. Mindemellett a mai napig vitatott a fogalom pontos meghatározása és terjedelme, ami érthető is, ha belegondolunk, hogy milyen szoros kapcsolatban áll olyan fogalmakkal, mint például a könyvtárhasználat, olvasástanítás vagy olvasáspedagógia. A képzési struktúrába való beillesztéssel azonban egyfajta konstruktív választ kaphattunk a legfontosabb kérdésekre, azaz, hogy miben tér el ez a tudományterület a határterületeitől, milyen tevékenységeket foglal pontosan magában, s milyen formában lehet majd a gyakorlatban alkalmazni az itt oktatott ismereteket. Ennek tükrében elsősorban a Debreceni Egyetem Könyvtárinformatikai Tanszéke által nyújtott könyvtárpedagógia tanár szakos képzést szeretném bemutatni: céljait, jelenlegi állapotát és jövőbeli elképzeléseit. Mindenképpen fontosnak tartom ennek vizsgálatát egyrészt a képzés főszereplőivel folytatott interjúkon, másrészt – későbbi kutatások keretében – országos összehasonlításokon keresztül is. Mindezek mellett szeretném azokat a könyvtárpedagógiai folyamatokat is feltérképezni, amelyek szintén a Debreceni Egyetemen, de a képzésen kívül, a tantermek falain túl fedezhetők fel. Ezek közül leginkább a pedagógiai módszereket is alkalmazó könyvtárosok, illetve a könyvtárosként végzett, de tanárként elhelyezkedettek tapasztalataira fókuszálva igyekszem számba venni az egyéb, a könyvtárpedagógia tanár szak alapvető képzési céljaival rokon – de a jelenlegi képzésben nem vagy csak érintőlegesen szereplő – tevékenységeket. Ez irányú kutatásaimat a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár dolgozóinak, illetve az említett tanszék informatikus-könyvtáros szakon végzett hallgatóinak körében tervezem elvégezni. Úgy gondolom, hogy ezek az eredmények nemcsak a Debreceni Egyetem könyvtárpedagógus képzésének sajátosságait fogják tükrözni, hanem azt a fejlődési folyamatot is, amely a könyvtárakból kiinduló könyvtárhasználati óráktól a könyvtárpedagógia tanár szakos képzés szükségességéhez vezetett. Kutatásaimmal mindemellett szeretnék reális helyzetképet kapni (és nyújtani), hogy ezt a nemrégiben indult, de az információs társadalom számára nélkülözhetetlen képzést a továbbiakban még hatékonyabbá, s ezáltal elismertebbé tehessük.

RACSKÓ RÉKA

A hatékony információkeresés módszerei és eszközei az interneten

Korunk társadalmában az informatika és az internet központi szerepet tölt be, mindennapi tevékenységünk szerves részévé vált. A felnövekvő generációk számára a világháló szinte kizárólagos kommunikációs és információszerzési eszköz. Napjainkban számos kompetenciát, jártasságot kell a tanulóknak elsajátítani ahhoz, hogy ebben a hálózatosodott világban és a hatalmas információáradatban magabiztosan és kritikus szemlélettel tudjanak eligazodni. Az információs társadalomban a könyvtárak és a könyvtárosok szerepe igen jelentős, hiszen ők rendelkeznek azzal a tudással és tapasztalattal, amelyek segítik az információ szakszerű, a felhasználók által feldolgozható formában történő megszüretését, így a tanulók ilyen irányú ismeretszerzése is kiemelt jelentőségű. Az internet adta lehetőségek ugyanis nagyon sokfélék, ám egy olyan rendezetlen, kis mértékben feldolgozott és feltárt adattömegről van szó, amelyben mind a tartalmi, mind a visszakeresési szempontok igen hiányosak. Éppen ezen okokból került be a Nemzeti Alaptanterv informatikai műveltségi területe közé kiemelt fejlesztési feladatként a könyvtárinformatika. A klasszikus könyvtári ismeretek mellett el kell sajátítaniuk olyan egyéb jártasságokat, amelyek elősegítik a későbbi hatékony információkeresést és a releváns információk kiválasztását, és hozzájárulnak, hogy abból jól hasznosítható tudás váljon. Előadásom során olyan általam megvalósított jó gyakorlatokat szeretnék bemutatni, amely elsősorban a magyar nyelv és irodalom és az informatika koncentrációjára helyezik a hangsúlyt, ezen belül is a hatékony információkeresésre és az értő olvasás és a szövegértés mint kiemelt fejlesztési terület gyakoroltatására. Az interneten fellelhető multimédiás szövegek olvasásának megvannak a sajátosságai, és az értő olvasásnak mind a kereséseknél, mind a kapott találatok lényegkiemelésében nagyon fontos szerepe van, így gyakoroltatása és gyakorlása, minél magasabb szinten történő elsajátítása a felnőttkorban stratégiai fontosságú lesz. Emellett összeállítottam egy olyan forrástájékoztató gyűjteményt, amely a leendő és a már gyakorló pedagógusoknak ad egyfajta iránymutatást, módszertani segítséget az interneten elérhető, az egyes szaktárgyi tanórákon jól használható weboldalokról, alkalmazásokról. A jövőben ezt néhány tantárgy keretében lehetne bővíteni, frissíteni, majd egyfajta útravalóként megkaphatnák a hallgatók és a végzett pedagógusok egyaránt.

SIPOS ANNA MAGDOLNA

A „guglin” inneni és a „guglin” túli világ

Napjaink átalakuló világában egyre nagyobb szerepet töltenek be a számítástechnikai eszközök és a digitális tartalmak. A folyamat egyik eredménye, hogy a nyelv is idomul e tendenciákhoz. A számítógépes keresőkifejezések átszivárognak a köznyelvbe, így vált például az interneten történő információgyűjtés szinonimájává a Google tulajdonnévből képzett „guglizni” (to google) ige, amit amerikai nyelvészek egy csoportja az évtized szavának választott. A nyelv változása egyben utal arra is, hogy korunk embere információs szükségleteinek jelentős részét a világhálóról nyeri. Ha mintegy száz évvel ezelőtt nagy irodalmárunk, Ignotus egyik könyve mottójául azt választhatta, hogy „... Mai ember már alig tud mezítláb járni, s alig gondolkozik másképp, mint könyvből...”, akkor napjainkra vonatkozóan azt kell mondanunk: az információs műveltség segítségével tud a világban eligazodni, boldogulni. Az információs kompetencia (az angolszász kultúrkörben Information Literacy; a német kultúrkörben: Informationskompetenz) az európai kultúrkör emberének új mérőfoka, amelyet meghatározó nemzetközi dokumentumok is napjaink kulcskompetenciái közé sorolnak. Elsajátításának mértéke jelöli az egyén közösségbe való tagozódásának mértékét, és egyben mutatja a társadalmi hierarchiában elfoglalt helyét is. Ebben a tekintetben

tehát alapvető kérdés, hogy az iskolarendszerű oktatás keretében milyen szintű felkészítést kap ezen a területen, különös tekintettel arra, hogy egész életpályájára meghatározó kompetenciáról van szó. Ez biztosítja számára az információhoz való hozzájutást és annak kamatoztatását, végső soron az érvényesülés lehetőségét korunk társadalmában. A külföldi tapasztalatok szerint az információs kompetencia kialakításában fontos szerepet játszanak az oktatási intézmények, a könyvtárak, továbbá a szakmai és szakirodalmi információk elsődleges forrásai, a szakirodalmi adatbázisok. Az előadás – főként német példák felhasználásával – mutatja be azokat a metódusokat, amelyek, úgy tűnik, hazánkban még csupán napjainkban kezdenek meghonosodni, és amelyek segítségével az információs kompetencia szintje jelentősen emelhető, így végül túl lehet lépni a „guglizáson”.

SZERAFINNÉ SZABOLCSI ÁGNES

Az Online információkeresés című tantárgy oktatása az informatikus könyvtáros képzésben a Nyíregyházi Főiskola Matematika és Informatika Intézetében

A nyíregyházi könyvtárosképzésben a '90-es évek elejétől önálló tárgyként oktatjuk az online információkeresést. A képzés alapját a DIALOG CIP program tette lehetővé. Így intézetünk ingyenesen használhatja a jövő felhasználóinak képzésében a napjainkban már több mint 900 adatbázis tartalmát. Az 1993 és 1997 között zajló TEMPUS projekt támogatása során szervezett képzésben a Koppenhágai Királyi Könyvtáros-képző Intézmény (Royal School of Library and Information Science, RLIS, Denmark) kollégái ismertették meg oktatóinkkal a tárgy oktatásának alapvető módszereit. A különböző tantervekben a stúdium többnyire 1 óra előadás és 2 óra gyakorlati órakerettel rendelkezik. A Bologna rendszerű képzésben az óraszám megtartásával hallgatóinkat bevezetjük a tárgy elméleti ismereteibe, az információkeresés folyamatába. Kiemelt hangsúlyt kap képzésünkben az online információvisszakeresés kialakulásának története, az online piac helyzete, az adatbázisok tipizálása, jellemzőik, használatuk. A gyakorlati órák során elméleti ismeretekre építve önálló keresések elvégzéséig jutunk el a bibliográfiai típusú és a teljes szövegű adatbázisokban. Célunk az, hogy a hallgatók rutint szerezzenek az online információvisszakeresésben, képesek legyenek a kereséseket kiértékelni. Az órák során összehasonlítjuk a webes felületű és a parancsvezérelt keresési módokat. A rendelkezésre álló órakeret lehetővé teszi, hogy az elméleti ismereteken túl a készségeket is fejlesszük gyakorlat keretében. A nagyszámú gyakorlat végzéséhez jól felszerelt számítógépes laboratórium áll a hallgatók rendelkezésére. Az előadás során bemutatásra kerülnek az eddig szerzett oktatási tapasztalatok, a felmerülő nehézségek, szükségesnek ítélt változtatások.

TÓTH ERIKA

Tartalom és forma számítógépes megjelenítése a könyvtárosképzésben

A könyvtárosok életében fontos a tartalom és a forma is. Ezek megjelenése a képzésben nagyon szerteágazó. A képzés hagyományos elemei közül először a formai, majd a tartalmi feltárással ismerkednek a hallgatók. A képzés informatikai részében először a tartalom megjelenítését tartjuk fontosnak, és csak ezután a formait, mivel a könyvtárakban – főként az internet növekvő szerepe miatt – egyre fontosabb szerepet kap a tartalomszolgáltatás. Ennek megfelelően először a tartalom megjelenítésére alkalmas számítógépes formátummal ismertetjük meg a hallgatókat, majd ezek után a formai megjelenést is megismerik. A tartalom leírásának egyik eszköze az XML, míg formai megjelenítéshez a HTML is alkalmas eszköz. Úgy gondoljuk, hogy ez a sorrend azért is célszerű, mert az XML szerkezetileg kötött formát követel meg, majd ezután a HTML kicsit megengedőbb formáját tanulják a hallgatók. Az XML és a HTML szerkesztések oktatása az informatikus könyvtárosképzésben a SZIE

ABK-n több félévben, különböző tárgyak keretében történik. Az XML és HTML szerkesztés oktatása során az egyes dokumentumok elvi felépítésével ismerkednek a hallgatók, majd egyszerű jegyzetomb használatával a dokumentumok szerkesztéséhez kezdenek. A későbbiekben találkoznak olyan további lehetőségekkel, amelyeket mindkét (XML és HTML) dokumentumtípusnál alkalmazni tudnak, és megismerik ezek gyakorlati hasznát és más programokba való átültetését is.

TÓTH ERZSÉBET

Internetkeresők oktatásának tapasztalatai a Nyíregyházi Főiskola és a Debreceni Egyetem informatikus könyvtáros képzése alapján

A nyíregyházi könyvtárosképzésben a korábbi kredit alapú tantervünkben már megtalálható volt a címben megnevezett tantárgy előzménye. A számítástechnika folyamatos fejlődése megerősítette azt a szándékunkat, hogy Bologna rendszerű képzésünkben ez az ismeretkör szintén helyet kapjon 1 óra elmélet és 2 óra gyakorlat óraszámában. Egybeesett ez a gondolat a szerző egyéni kutatási elképzeléseivel, hiszen az ebből született eredmények hatékonyan épülhetnek be a mindennapi oktatási gyakorlatba. A Debreceni Egyetem mesterképzésében 2 óra elmélet óraszámában szintén szerepel ez a tárgy. Mindkét képzés során a hallgatók átfogó képet kapnak a keresők különböző típusairól, felépítésükről, részletes működésükről és a tárgykör fogalomrendszeréről. A hallgatók áttekintik, hogy milyen általános módszertant érdemes követniük, ha egy keresőt szeretnének elemezni. A keresők értékelésekor felmerülő alapvető mértékekkel is megismerkednek (pl. pontosság, teljesség, relevancia, stb.). A gyakorlati szemináriumok során a hallgatók bemutatnak egy általuk kiválasztott keresőt annak keresési lehetőségeivel, speciális szolgáltatásaival együtt, valamint a tárgykörbe tartozó kurrens témákról számolnak be. Az előadásban bemutatom a tárgy oktatása során szerzett tapasztalatokat, tanulságokat, nehézségeket. A kurzusok folyamán problémát jelent, hogy ez a terület nehéz a hallgatók számára. Ezt több tényező okozza: egyrészt speciális ennek a tárgykörnek a szakterminológiája, másrészt pedig többnyire csak angol nyelvű szakirodalom áll rendelkezésre, amelynek a feldolgozása sokszor nyelvi nehézségeket jelent a hallgatók számára. Viszonylag kevés a magyar nyelvű könyvrészlet, tanulmány, folyóiratcikk, amely segítséget nyújtana a téma tanulmányozásához. Ezért a szerző szükségesnek tartotta a kutatása során összegyűjtött ismereteket tankönyv formájában közzétenni a hallgatók számára, ezzel is elősegítve a tárgy oktatásának hatékonyságát. Az előadásban kitérek arra, hogy milyen módokon lehetne a hallgatókat az ismeretkör kutatásába, elmélyültebb tanulmányozásába bevonni, továbbá milyen külföldi és nemzetközi kutatóműhelyek jöhetnek számításba a tárgykörbe eső, jövőben tervezett projekt-együttműködésben.

VERÓK ATTILA

A Kárpát-medencéből a német egyetemi könyvtárosképzés fellegvárába? Martin Schmeizel és a könyvtárpedagógia kezdetei

A Brassóból származó Martin Schmeizel (1679–1747) érdekes személyisége a korai felvilágosodás polihistorok uralta korszakának. Talán az utolsó olyan történelmi pillanatban kezdte meg tudományos pályafutását, amelyben még lehetőség volt arra, hogy egy-egy tudós ember több tudományágban is nevet szerezzen magának. Schmeizel különösen jó példa erre a jelenségre: legalább egy tucat diszciplína történetében jegyzik ma is nevét (pl. történettudomány általában, egyháztörténet, helytörténet, tudománytörténet, *historia litteraria*, geográfia és kartográfia, heraldika, publicisztika, statisztika, numizmatika, nyelvészet, pedagógia). Az általa magas fokon művelt tudományok sorában megtalálható a könyvtártudomány, illetve a könyvtárpedagógia is.

Schmeizel számos írásában foglalkozott ezzel a területtel, melyet kiemelten érdemesnek tartott arra, hogy helyet kapjon az egyetemi stúdiumok között. Persze nemcsak elméleti szinten tárgyalta a könyvtártudományi-könyvtárpedagógiai problémákat, hanem a gyakorlatban is próbálta megvalósítani elképzeléseit: egyetemi előadásokat és szemináriumokat tartott ebben a témában. A legelsők között volt, akik ilyesmire vállalkoztak az oktatástörténetben. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a jénai és hallei egyetemen megmaradtak a neves hungarus órákiírásai (*Lektionszettel*), így ezek és az előadás keretében tárgyalandó művek vonatkozó passzusai alapján képet alkothatunk arról, hogyan született meg, milyen milióból bontakozott ki a könyvtárpedagógia a 18. század első felében.

VÖRÖS KLÁRA

Szerepek és tanítások az információközvetítésben

A könyvtári információközvetítés párbeszédei olyan beszélgetések, amelyekben problémákat kell megoldani. Ennek érdekében benyomáskeltés, befolyásolás, kooperáció, pozicionálás, szerepátvétel, szerepátadás épül be a dinamikus folyamatba. A könyvtárosok jelentős időt és figyelmet fordítanak arra, hogy kialakítsák a megfelelő információkeresési magatartást. Használati módokat, tájékozási konvenciókat magyaráznak el.

Az előadás a címben megfogalmazott rokon nézőpontok segítségével elemzi az információközvetítést. A saját kutatáson alapuló meglátások kitüntetetten a szerepátvétel, szerepátadás, szerepnyújtás, továbbá beszélgetés-szekvenciák kérdésköre mentén bontakoznak ki. Közel 100 esetmintán alapuló információközvetítési esetelemzés következményeként fogalmazódtak meg az előadás összefoglaló gondolatai.

Mind a könyvtáros, mind a könyvtárhasználó szerepeket tulajdonítanak egymásnak, hogy behatárolhassák és ellenőrizhessék az információkérés és -adás feltételeit, lehetőségeit. A könyvtáros a szerepátvétel során a könyvtárhasználó igényeit modellezi, elvárásait imitálja, s az ő nézőpontjából ítéli meg, építi fel a folyamatot, azaz értelmező tolmácsává válik a hozzá fordulónak. Szerepet ad át minden olyan esetben, amikor olyan szempontokat is meglát és figyelembe vesz az információközvetítés során, amelyekről a könyvtárhasználónak nincs tudomása. Az a könyvtárhasználó, aki információközvetítő interakció részese, kész formulákat vehet át, és következő keresésekor úgy vázolhatja fel a keresést, úgy hajthatja végre a művelet sorokat, ahogy azt a keresési mintából mint szimbolikus forrásból, a könyvtárostól megkapta.

A releváns információknak történetük van; kommunikációs és cselekvési tevékenységek eredményei. A könyvtár- és forráshasználat megtanulása annak megtanulásával jár együtt, hogy a művet vagy adatot kereső könyvtárhasználó milyen reprezentációs eszközökre támaszkodva állíthat fel kereső hipotéziseket. Meg kell próbálnia elképzelni egy olyan lépéssort, amelynek a végén ott áll a válasz. A könyvtárosi narratívák elméleti keretet, sémát, analógiát nyújtanak, amelyhez a könyvtárhasználó igazítani tudja majd keresésszerkezetét. A könyvtári szocializáció egyik eszközének tekinthetjük az információközvetítés során szolgáltatott válaszok létrejöttének narrációját, vagyis a történet kifejtését és értelmezését. Az információközvetítés olyan szituáció, amelyben a könyvtáros-könyvtárhasználó kapcsolatára referáló szavak és magatartások a megszólító-megszólított, kérdező-kérdezett, segítséget kérő-segítséget nyújtó párok kialakult viselkedésmintáiból táplálkoznak.

Mindemellett az információközvetítő interakció esetén kibomló cselekmény. A beszélgetési szekvenciák és konvenciók időlegesen jellemzik, egyébként szabadon folyik, és mindig újonnan jön létre, új jelentéssel.

BEDNARIK LÁSZLÓ–KOVÁCS LÁSZLÓ
Ontológiai technológiák és alkalmazásai

Ez az előadás az ontológia fogalmának ismertetése mellett az ontológiai technológiákat és egy saját tananyag ontológia modelljét mutatja be. Az ontológia fogalmának kétféle megközelítése az általános és a filozófiai megközelítés. Az ontológiák fő alkalmazási területei: vállalati ontológia, oktatási (tananyag) ontológia. A vállalati ontológiák egy vállalat különböző szempontok szerint felépített modelljeit integrálják. A vállalati modellezés célja a teljes szervezetet átfogó modell kialakítása, amely elősegíti az üzleti tervezést, a kommunikációt és a vállalaton belüli eszközök közötti átjárhatóságot. Az ontológia számunkra is lényeges alkalmazási területe az információ-kinyerés, az internetes forrásokon alkalmazott információ-visszakeresés területe. A hagyományos, napjainkban használt kereső szolgáltatások a webes dokumentumokat nem adekvát módon, az emberi felhasználásra tervezett, természetes nyelvű szövegeken futtatott statisztikai módszerek segítségével hasonlítják össze. Ontológia technológiákon belül az ontológia nyelvek rövid ismertetése: RDF és RDF sémák, OWL. Az RDF adatmodell metaadatok definiálását és feldolgozását teszi lehetővé. A W3C szabvány elkészítését már 1997-ben megkezdték. Az URI-kal azonosított erőforrásokra vonatkozó nevesített tulajdonságokat és tulajdonságértékeket képes leírni. Adatmodellje alapvetően három objektumtípust ismer: erőforrások, tulajdonságok, állítások. Az OWL egy szemantikus jelölő nyelv, amely az RDF(S) kiegészítéseként teszi lehetővé ontológiák leírását. Lényegében a DAML+OIL nyelvből származtatták, annak a W3C WebOnt csoportja által készített továbbfejlesztett, szabványosított megfelelője. Az ontológia nyelvekhez tartozó népszerű ontológia-szerkesztő az OilEd és a Protégé. Ez utóbbi egy szokványos ontológia szerkesztő, amely a szerkesztett modellt szöveges file-ba, RDF(S) állományba vagy JDBC kompatibilis adatbázisba is képes menteni.

Az ontológia életciklus egyik legfontosabb szakasza az ontológia felépítése, amelynek eredményességét meghatározza az alkalmazott módszertan. A megvalósítandó tananyag-ontológia esetében is meg kell fogalmazni, le kell írni az építkezési folyamat lépéseit, az alkalmazni kívánt módszereket. A kutatás célja egy saját tananyag-ontológia modelljének bemutatása. Fő kérdések: Hogyan lehet saját tananyagot illeszteni a DITA keretrendszerhez? Mely szemantikai elemek szükségesek az egyes kérdéstípusok automatikus generálásához?

CSÁSZÁR-CS. PÉTER
A Microsoft Office Live használata az oktatásban

A távoktatásban, a mindennapi tanítási folyamatok megtámogatásában egyre hangsúlyosabb szerepet kap a dokumentumok online megosztása. Ezzel együtt didaktikai szemléletváltásra is szükség van. Az elmúlt évek e-learning konferenciáin kiemelt szerepet kapott az e-pedagógia, amelynek új vívmányaival nap mint nap találkozunk. Ennek egyik úttörő alkalmazása az ingyenes Microsoft Office Live. A Microsoft Office Live elősegíti, hogy a diákok bárholnan elérjék az általuk vagy oktatóik által létrehozott információkat. Nem utolsósorban megjegyezhető, hogy az alkalmazás futtatását és az adatok tárolását nem mi végezzük, így pénzt és erőforrást takarítunk meg. Egyetlen távoli dokumentumon közösen tudunk dolgozni, az állományok oda-vissza küldése nélkül. Szabályozhatjuk, hierarchiába rendezhetjük a hozzáférési módokat.

Milyen nevelési értékeket képvisel az alkalmazás? Az Office Live lehetőség az oktatóknak, tanároknak, hogy az óratervezeteiket, gyakorló feladataikat, előadásait megosszák az online közösséggel. Nem ez az egyetlen hely a produktumok közzétételére, a technológia csak segítő

kezet nyújt ebben. Az oktatók feltehetik kérdéseiket, megoszthatják problémájukat a diákokkal vagy kollégáikkal. Számos területen hasznát tudjuk venni az alkalmazásnak az informatikán kívül, beleértve a földrajzot, matematikát, történelmet, tudományt és technológiát, a művészeteket vagy éppen a társadalomtudományokat. Az állományok megosztása és ennek online tárolása ingyenes. A munkaterületen dokumentumokat (Office Word, Office Excel, Office PowerPoint) hozhatunk létre, állományokat menthetünk, tekinthetünk és oszthatunk meg.

Az online szolgáltatás bárkinek az előnyére válhat, aki egy már megkezdett munkát anélkül akar folytatni, hogy önmagának levélben elküldené, vagy Flash meghajtóra mentené. A hallgatóság számára otthon elkészített állományokat egyszerűen tudjuk a Live Office segítségével publikálni, a megfelelő jogosultságok kiosztása mellett.

A szolgáltatás kielégíti a hallgatói és oktatói igényeket, segítségével újfajta tudáselsajátítást és ismeretbővítést hozhatunk létre, meg támogatva egy interaktív és kooperatív rendszerrel.

CSERHÁTINÉ VECSEI ILDIKÓ **„Kreativitással a plágium ellen”**

A XXI. század informatikai fejlődése, az internet mindennapos használata lehetőséget teremt a hallgatók számára különböző források széles körű alkalmazására. Ez egyrészt nagyon jó és követendő, a másrészt azonban nagy a csábítás, hogy a „Ctrl-C Ctrl-V” áldozatául essenek. Mit tehet ilyen helyzetben az oktató? Vagy megpróbál olyan kreatív feladatokat adni, amelyben a források pontos megadásával együtt jól követhető a hallgató saját alkotása, és megfelelő eszközökkel szűri is az átvett és forrásmegjelölés nélkül felhasznált dokumentumokat. A dolgozatot író diákok az internet használatával igyekeznek sokszor csalni is. A nagy keresőoldalak segítségével szinte bármilyen témában találunk kész dolgozatokat. Ugyanakkor az internet nemcsak a plagizálást és a dolgozatvásárlást könnyíti meg, hanem a visszaélésekre vadászó tanárok munkáját is, akik így szintén a modern technikát hívják segítségül a visszaélések kiszűrésére.

FARKAS KÁROLY **Játékos informatika**

Az informatikaoktatás gyorsan tisztuló, de újszerűségéből következően még mindig kavargó szakterület. Mielőtt teljes konszenzusra jutnánk, a tananyag és a módszerek már idejüket veszítik. A technika e területének az emberiség történetében minden eddiginél gyorsabb fejlesztése miatt fontos, hogy „a példával tanítsunk, és ne a példát!” Jelenleg sok helyen az informatikai képzés, nevelés az ECDL vizsgára való felkészítést jelenti. Ez hasznos, de nem elegendő! Evidens az is, hogy a közoktatás kezdetén, az első osztályokban ez csak adekvátnak alkalmazható. Mivel a gyermekekhez igazítás még nem mindenkinek sikerül, ez is oka lehet annak, hogy az informatika tantárgy és/vagy képzés hivatalosan csak felsőbb osztályokban indul. Ezt kompenzálja, hogy minden iskolában felismerték, hogy az informatikával való tanítás nélkülözhetetlen, s az alkalmazás az informatikai nevelés talán leghatékonyabb momentuma. Hazánkban az elsők között foglaltuk rendszerbe az informatikai oktatás egy lehetséges módját, a Játékos informatikát. Módszerünket mindennapos tanítás során, állandó iterációval, együttműködéssel fejlesztettük ki. Az újra nyitott, gazdag pedagógiai tapasztalatokkal rendelkező, önmagukat nem kímélő pedagógusok tucatjai, majd százai vettek részt a fejlesztő munkában. Az értékelés elsősorban a pedagógusok tapasztalatai, a diákok véleménye („játék-órák”) alapján, valamint tudományos mérésekkel történik. Alkalmazott vizsgálati módszereinket, eredményeinket (pl. Sakamoto-Farkas teszt) széles körben publikáltuk (<http://mwlogo.fw.hu>). A JIO a logo-pedagógiára és a technikai rendszerek

tudományterületre alapoz. A JIO tudományosan igazolt, és szükségszerűen jelentősen hatott a további koncepciókra. Sikerét és időnkénti háttérbe szorítását annak tulajdoníthatjuk, hogy a mindennapi élet területéről igényelt praktikus, azonnal használható számítástechnika-irodai szakismeretek másodlagossá tétele mellett, sőt időnként azok helyett, az informatika pedagógiájára koncentrált. Az informatikából a legfrissebb, motiváló részletek bemutatása mellett a stabilabbakat választja ki. Az informatikát a gondolkodásfejlesztés igen hatékony, egyes elemeiben legjobb eszközöként alkalmazzuk. A számítógépet használjuk első osztálytól, sőt korlátozottan, igen gondosan az óvodában. Célunk a hagyományos pedagógiai, oktatási ideák hatékonyabb, szórakoztatóbb elérése az információtechnológia segítségével. Az alkalmazási területek közül megemlítjük a Logo programnyelv elemeivel való játékot (robot játék és társai) az algoritmizáló készség, a gondolkodás fejlesztésére. „A Pólya által megalkotott gondolkodási iskola megvalósítására nincs is jobb módszer!” A számítógépet felhasználhatjuk az írás és az olvasás tanulásában. A játékeszközöknek ma olyan, didaktikailag kiemelkedő értékű változatai állnak rendelkezésünkre, mint a Technic LEGO, a Mindstorms téglák. Az IKT a művészeti nevelés terén is élvezetesebbé, hatékonyabbá teszi az oktató-nevelő munkát. A szintetizátor, a számítógép, a világháló itt is ma már nélkülözhetetlen. Ismeretelméleti, episztemológiai szempontból kiemelkedően hasznosítjuk a szintoniát, az intrinszc gondolkodást, a cselekvés során történő tanulást. Legfőbb célunk mindenkor a gyermekekkel való játék; velük együtt, közösen felfedezni az informatika világát.

FEHÉR PÉTER–HORNYÁK JUDIT
Netgeneráció

A nemzetközi szakirodalomban az ezredforduló körül jelentek meg az első utalások arra, hogy felnövekvőben van egy olyan nemzedék, amely már beleszületett egy infokommunikációs eszközökben gazdag környezetbe (Tapscott, 1996, 2008; Prensky, 2001). Tapscott és főként Prensky víziója az utóbbi időben lett igazán népszerű hazánkban is – anélkül, hogy ezeket bármilyen komoly empirikus kutatás megerősítette volna. Ez (és a Leonardo da Vinci program keretében működő Tenegen projekt) ösztönzött bennünket arra, hogy tudományos igényű vizsgálatba kezdjünk annak feltárására, mennyiben felel meg a hazai helyzet az itthon is egyre többen idézett amerikai szakirodalom által felvázolt képnek. Kutatásunkban a 2009 október-novemberében történt adatfelvétel (N=1089 fő) eredményeit dolgoztuk fel, majd – részben erre is támaszkodva – 2009 februárjától újabb online adatfelvételt bonyolítottunk le (N=994 fő) 10–24 éves diákok, illetve felsőoktatásban tanuló hallgatók körében.

A kutatás céljai a következők voltak:

- a netgeneráció számítógép-használati szokásainak vizsgálata;
- a netgeneráció internet- és mobileszközök használati szokásainak vizsgálata,
- a szabadidős tevékenységek és a szociális kapcsolatok elemzése.

Kérdőívünk 42 kérdést tartalmazott, a következő témakörökben:

- a felmérésben részt vevő tanulók háttéradatai (nem, életkor, lakóhely, iskolatípus, szülők végzettsége, internet-hozzáférés, van-e saját számítógépe, stb.);
- otthoni tevékenységek körének feltérképezése (számítógéppel töltött idő, TV-nézés, tanulás, olvasási szokások, stb.);
- közösségi oldalak/msn/skype használata;
- internet- és számítógép-használati szokások feltérképezése.

A kutatás fő hipotéziseként azt fogalmaztuk meg, hogy a vizsgált életkori csoport (az 1985 után születettek – az ún. 'netgeneráció') tulajdonságai jelentősen különböznek az említett külföldi szakirodalom által vázolt mintától. Kapott eredményeink összevetése más forrásokkal arra mutat, hogy az angolszász országok hasonló korosztályának is csak egy része valóban

digitális bennszülött, a magyar netgenerációnak tartott fiatalok többsége pedig szintén csak digitális bevándorló.

A magyar netgeneráció az alábbi jellemzőkkel írható le:

- alapvetően szórakozás (film- és zeneletöltés, beszélgetés, játék) céljára használják a számítógépet, az internetet és a mobileszközöket;
- kiemelten fontos számukra egy bizonyos közösséghez, csoporthoz tartozás; ezen csoportok értékrendjének elsajátítása, normáinak követése – akár kritikátlanul is;
- tudásszerzésre, ismeretbővítésre, az iskolai tanulás kiegészítésére önállóan alig használják – nem is ismerik – az internet és a web lehetőségeit.

Előadásunkban részletesen elemezzük a kapott eredményeket, és felvázoljuk a magyar netgeneráció valódi profilját a témakör első, átfogó hazai empirikus kutatása alapján.

HUNYA MÁRTA

Informatika az iskolafejlesztés szolgálatában

Abból a feltételezésből indulunk ki, hogy szükség van az informatikai fejlesztések hatásának országos és iskolai szintű monitorozására is. Állami, oktatáspolitikai szinten látnunk kell, mire megy a pénz, létrejönnek-e kívánatos változások, valóban fejlődik-e az oktatás, a tanulás, az iskola a beruházások következtében. A monitorozás eredménye hozzájárulhat az informált döntéshozáshoz, valamint lehetővé teszi, hogy bekapcsolódjunk az európai szinten megindult és most felgyorsulni látszó monitorozási folyamatokba. Az iskola is kívánhatja, hogy képet kapjon saját helyzetéről, önmagához, saját céljaihoz mért elmozdulásáról, a fejlődés további lehetőségeiről. Felismerheti, hogy az informatikai eszközök tudatos, stratégiai alkalmazása pedagógiai jelentőségű, iskolafejlesztő tényező. Vagyis az országos szintű monitorozási folyamatra és az iskolák önkéntes, önértékelésen alapuló helyzetfelmérésére egyaránt szükség van, ha fejlettebb közoktatásra, illetve fejlettebb iskolára vágyunk. Most egy európai támogatású projektben, az Oktatókutató és Fejlesztő Intézetben kísérletet teszünk arra, hogy megteremtjük a feltételeket az informatika közoktatási alkalmazásának monitorozására mindkét szinten. Ehhez áttekintettük a hazai és nemzetközi helyzetet, az oktatáspolitikai céljait, valamint a monitorozás nemzetközi trendjeit. Ezek figyelembevételével határozzuk meg azoknak a mérőeszközöknek a sorát, amelyekkel jól követhetjük a változásokat, és amelyek nem pusztán információt szolgáltatnak, hanem az iskolák szintjén segítséget is nyújtanak. Az angol Selfreview Framework, valamint a Microsoft Innovative Toolkit elnevezésű eszköze ösztönzött bennünket arra, hogy online interaktív eszközt fejlesszünk az önértékelés támogatására, olyat, amelyben az iskola IKT-fejlettségét jellemző pozitív, orientáló jellegű állítások közül kell választani. Ez a két eszköz nemcsak az önértékelést, hanem a fejlődést is támogatja. A magyar Ökoiskola mozgalom mellett ahhoz is az angoloktól kaptunk ötletet (ICT Mark), hogy az önértékelést ösztönözzük egyfajta kiválósági díjjal: egy bizonyos szint elérése után, és az önértékelés külső hitelesítésével lehessen pályázni valamilyen IKT-val kapcsolatos elismerő címre. Mindkét eszköz négy dimenziót mér majd (tanulás, tanítás, az iskola mint szervezet, infrastruktúra) pozitív állítások segítségével. Az országos monitorozást szolgáló kérdőívek és eszközök kidolgozása az előadás absztraktjának leadásakor még nem kezdődött el, de a konferencia idejére befejeződik. A fejlesztés szakértői csoport keretében folyik. Műhelyeket rendeztünk a kutatók, indikátor szakemberek, oktatáspolitikai döntéshozók, mérés-értékelés szakértők, a tanárképzés és a tanártovábbképzés képviselői, tanárok és iskolaigazgatók, szülők, tanulók, a nagy IT-cégek és a munkaerőpiac képviselői véleményének megismerésére. A kifejlesztett eszközöket kipróbáljuk, ezután módosítjuk, majd egy országos mérés, illetve egy tíz iskolát érintő kétéves iskolafejlesztési projekt keretében teszteljük.

LÉNÁRD ANDRÁS
**IKT-eszközök üzemén kívül, avagy pedagógusok IKT-eszközhasználati
motivációinak elemzése**

A pedagógusok részéről leggyakoribb kifogás az IKT oktatási alkalmazása ellen a hiányzó eszközökre vonatkozik. Nincs számítógép, projektor, interaktív tábla, amit munkájuk során használhatnának. Szerencsés esetekben pályázat útján, adományként, a költségvetésből, alapítvány segítségével stb. sikerül eszközt biztosítani. A pedagógusok ekkor gyakran a megfelelő felhasználói ismeretek hiányát említik ellenérvként. Előfordul, hogy a képzések teljesítése után is tovább pihennek az eszközök. Az oktatás jelen állapotában mindenképpen luxusnak tekintendő, ha a nehezen be/megszerzett eszközöket nem használják. Az előadás e kérdéskört járja körbe, számszerű adatok bemutatása mellett leginkább a személyes motiváció, illetve ennek hiánya oldaláról közelíti meg ezt az előadó szerint nagyon is létező, napi problémát. A kutatás gyakorlati haszna abban rejlik, hogy amennyiben sikerül valamilyen tipikusnak mondható okot találni, a különböző képzéseket (a felsőoktatástól a pedagógus-továbbképzésekig) ki lehetne egészíteni, esetleg át lehetne alakítani oly módon, hogy a pedagógusok mind szélesebb köre váljon alkalmazóvá.

A kutatás első része az IKT-eszközök alkalmazásának szakirodalmi feldolgozása során kapott adatokat veti össze két saját kérdőíves kutatás eredményeivel.

Kimutatható, hogy az IKT-alkalmazás felvet bizonyos pedagógus-generációs problémákat, ám nem úgy, ahogyan azt a hipotézisállítás során vártam volna: érdekes módon nem a fiatalabb, képzése során már IKT-kompetenciákkal felvértezett pedagógus-generáció a legmotiváltabb az eszközök alkalmazásában.

A másik érdekes momentum, hogy nincs kimutatható összefüggés a tanított korosztály és az alkalmazás gyakorisága, illetve az alkalmazásra motiváltság és a tanított korosztály életkora között. Vagyis a tanítók és a felső tagozatban dolgozó pedagógusok attitűdjei döntően nem különböznek.

Az előadásban részletesen bemutatom a vizsgálat eredményeit, a kérdőíves adatfelvételt kiegészítve néhány interjúelemzéssel is, melyeket a legtipikusabb csoportokból választott interjúalanyokkal készítettem.

LAKOSNÉ MAKÁR ERIKA
Gondolattérkép alkalmazása a tanítói munkában

Az új technológiák megjelenése és alkalmazása az oktatásban és képzésben egyre jelentősebb szerepet kap a 21. század iskolájában. A számítógép-használat iskolai alkalmazása tág teret ad az egyéni ütemű, kreatív tanulásnak. Lehetőséget biztosít a képességek, készségek fejlesztésére, a személyiség formálására. Ehhez szükség van az iskolák tanulási környezetének átalakítására. Hogyan tudjuk megvalósítani a – Papert által megfogalmazott – lebilincselő, szórakoztató tanulási környezetet? Ennek kutatása nemcsak a hazai, de a nemzetközi pedagógiában is központi feladat. Olyan innovatív pedagógiai gyakorlatokat, „best practice”-t, jó pedagógiai gyakorlatokat gyűjtenek össze, amelyek útmutatást adhatnak ennek megvalósításához. Az egyik legfontosabb feltétel a tanári szemléletmód megváltoztatása, a pedagógiai módszertani kultúra megújulása, amelyhez szükség van a technika eszközszintű felhasználására, új és változatos módszerek, eljárások alkalmazására. Ennek egyik kiváló eszköze a gondolattérkép használata.

A módszer kidolgozója, Tony Buzan ezt az eszközt tanulási és jegyzetelési módszerek hatékonyabbá tételére szánta (http://www.imindmap.com/about_tony_buzan). Kereste, hogy az agy hatékonyabb használatával hogyan lehetne növelni a teljesítményt. A fogalomtérkép az elménkben levő információk rendezett formában történő megjelenítése; nagy, összetett kép.

Meglehetősen népszerűvé vált néhány országban, ma már rendkívül sok területen lehet alkalmazni, különösen az oktatásban, hiszen a tanítás és tanulás hatékony eszközének bizonyulhat, a konstruktív tanulás igen fontos eszköze.

A Kidspiration a vizuális tanulás egyik igen hatékony szoftvere, amely nagymértékben hozzájárul a gondolkodási képesség fejlesztéséhez, erősíti a szövegértési készséget, és segíti az egyes fogalmak közötti mélyebb megértést. Pozitív hatást gyakorol a hiperaktív gyerekek fejlődésére is. Fejleszti a gyermekek figyelmét, koncentrációs képességét, a memóriát. A programban különböző grafikai eszközöket találunk, amelyek közül témákba rendezve válogathatunk; a rajzos eszköztár segítségével saját rajzzal, piktogrammal tehetjük vizuálissá a fogalomtérképet.

SIPOSNÉ MAJTÉNYI ANNA

Az anyanyelvi, a digitális és a kulturális kompetencia birtoklásának vizsgálata

Tapasztalataim szerint a NAT minden egyes műveltségi területén megjelennek azok a jelek, amelyek már réges-régen birtokolandó tudás hiányát mutatják. Konkrétan a címben idézett hármat kezdtem el vizsgálni. Stratégiáját tekintve induktív kutatás, amelyben nagyobb szerepet kap a leíró és a kísérleti jelleg, és kisebb szerep jut az összefüggés feltárásnak. Feltételeztem, hogy a nagyobb és hatékony tudás elérésében nem elegendő az információs és kommunikációs technológiai (IKT) eszközök birtoklása. Feltevésem szerint a hagyományos ismeretszerzés, vagyis a könyv szerepe elengedhetetlenül fontos a tanulási képességek megalapozásához. Ugyancsak nem hoznak kielégítő eredményt önmagukban az IKT-eszközök a rekreáció terén, valamint meggyőződésem, hogy a szépirodalom felhasználásával a tanító jóval hatékonyabban tud a rábizott kisgyermekkel foglalkozni, minden szempontból. A kutatás módszereinek ismertetése szakirodalom követése, publikált eredmények értelmezése; pedagógiai megfigyelés, adatgyűjtés; kérdőívek alkalmazása, értékelése; az eredmények ismeretében kidolgozott kurzusok lebonyolítása, eredményeik mérése. (Természetes előidézett kísérlet.)

A hipotéziseket induktív módon állítottam fel, vagyis tapasztalataimból kiindulva saját meglévő feltételezéseim lettek dolgozatom hipotézisei. A vizsgált populáció irodalmi tájékozottsága nem fedi le az általánosnak (közepes érdemjegyű érettségihez szükséges) tekinthető mértéket. A megkérdezettek döntő többsége a tananyagon kívül nem olvas. Az információszerzésre irányuló olvasás jobb eredményeket mutat, mint a lineáris. Azok, akik olvasnak szépirodalmat a tananyagon kívül, jobban teljesítenek, mint nem olvasó társaik. A vizsgálathoz kidolgozott kurzusok teljesítése után a szépirodalomhoz kapcsolódó ismereteiket használva a kurzusok hallgatói hatékonyabban tudják közvetíteni az ismereteiket a gyerekek felé a tananyag terén, és képesek rekreációs lehetőségként, irányként a szépirodalmat adekvátan ajánlani, és önmaguk is használni. Ezen feladat csak akkor oldható meg, ha a tanító minden területen rendelkezik olyan fokú olvasási technikával, mind lineáris, mind pedig metaolvasás terén, amelynek segítségével biztos alapot tud adni, és biztonságos továbbhaladási irányt tud mutatni tanítványainak.

VALLNER JUDIT

Interaktív tábla a tanítás-tanulás folyamatában

Számos oktatási intézmény pályázati forrásból hozzájutott olyan informatikai eszközökhöz, amelyek használata külön szakértelmet, illetve – az esetek nagy többségében jelentős időráfordítással – önképzést igényel. Az interaktív tábla használata új lehetőség a gyakorló tanárok számára; többségük most ismerkedik vele. Senki nem vitatja az eszköz kitűnő használhatóságát – motiváló erejétől az esztétikai élményig –, azonban azok a (tiszteletre

méltó) kollégák, akik az önképzésbe befogtak, a megmondható, mennyi időt és energiát kell befektetni egy-egy tananyag rész ilyen formában való kidolgozásához a majdani időmegtakarítás reményében. A pedagógusok közötti tapasztalatcsere – teljes mértékben a gyakorlatra fókuszálva – minden lehetőségét ki kell használnunk, mert csak összefogással segíthetünk egymásnak és tanítványainknak. A környezettan oktatásában – egy közérthető példán keresztül – kerül bemutatásra az interaktív tábla használatának néhány lehetősége, vita-, beszélgetés-, tapasztalatcsere-indítónak az érdeklődők számára.

Hitoktatóképzés, a hitoktatás pedagógiája

BERTALAN PÉTER

Az ellenálló magyar katolikus egyház kutatásának új irányai a mai történettudományban

Az előadás bemutatja az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának legújabb forrásai alapján az ellenálló magyar katolikus egyház történetét 1945 után. A referátum a politikai rendőrség kriminalizáló célzatú interpretálásaihoz képest következetesen érvényesített forráskritikával a történetek valószínűsíthető verziójának feltárására törekszik. A korabeli állambiztonsági nyomozó szervek (politikai rendőrség) csak manapság hozzáférhetővé váló anyagaira támaszkodva tárja fel és követi nyomon a földalatti egyház működését, a katakomba egyház létesítésére tett erőfeszítéseket. Nemcsak köztörténeti szempontból, hanem az egyházak szempontjából is fontos az elmúlt korszak reális megítélése. Jelenleg csak történelmi közelkép alakítható ki, annak minden torzító következményével. Az előadás módszertani kísérlet arra, hogy hozzájáruljunk e buktató elkerüléséhez, s elősegítsük a közelmúlt történelmének – benne a kiemelt szerepet játszó egyháztörténetnek – napjaink politikai, társadalmi folyamatait döntően meghatározó objektív megítélésének kialakítását.

BIRHER NÁNDOR

A hálózatok mint az egyház felépítésének alapkövei

Az egyházi közösségek is hálózati modellek mentén szerveződnek. A hálózatosodás folyamatát nagymértékben alakította azonban az ún. hierarchia is. Az előadás ennek a folyamatnak az alapelemeit kívánja bemutatni, felvázolva a jövőbeni fejlődés lehetőségeit.

BOGNÁRNÉ KOCSIS JUDIT

Református pedagógusképzés és tananyag az 1545–1948 közötti időszakban – három hittankönyv alapján

Kutatásom az 1545–1948 közötti időszakból választott három hittan tankönyv segítségével próbálja bemutatni, milyen volt a pedagóguskép és a tananyag az adott történelmi periódusban. Forrásként Kálvin János, Kis József és Ecsedy Aladár által szerkesztett könyveket választottam. A kutatás célja: a református hittankönyvek alapján a református pedagóguskép megfigyelése, az adott időszak történelme során megfigyelhető változások feltárása. A kutatás módszere a forráselemzés, elsődleges források alapján. A kutatás eredményei: a tankönyvírók által megcélzott oktatási szint között nagy különbség nem tapasztalható; a pedagógusnak tisztában kellett lennie a Biblia tanításaival, a református vallás alapvető téziseivel, az istentisztelet rendjével, és mindezt a saját életére vonatkoztatva, annak jelentőségét belátva gyakorolni hitét, és példamutató módon élni. A források mennyiségi és minőségi szempontból mutatkozó sajátosságait is érdemes kiemelni: ahogy időrendben haladunk, úgy nő a könyvek terjedelme is (78–104–152 oldal). A tankönyvek konkrét tananyagszintje nem változott, a kiegészítő tartalmat tekintve azonban színesedett. Kis József irodalmi példái nemcsak érdekesebbé teszik művét, hanem rávilágítanak a tantárgyak közti összefüggésekre, így komplex módon mutatják be a hittantanulás jelentőségét. Az 1948-ban kiadott mű pedig még egy sajátosságot rejt: a példatárban egy külföldi szerző által írt óravázlatot, tananyag-feldolgozást olvashatunk. Ezen kívül az irodalomjegyzék a magyar munkák mellett francia, német és angol nyelvű forrásanyagot is tartalmaz. A pedagógus személyével kapcsolatos terjedelem, elvárások összefüggései: Kálvin János a bevezetőjében csak néhány sorban foglalkozik a hitoktató személyével, Kis József pedig az érthető, világos

beszédet, didaktikai ismereteket, illetve általános emberi tulajdonságokat vár el. A harmadik forrásban ugrásszerűen megnő a pedagógustól elvárt tulajdonságok sora: a Biblia-ismereten túl a gyermeklélektan, a gyermekek vallási és fizikai fejlődést is ismerni kell, használva a kor nyújtotta lehetőségeket, mint amilyen az illusztrálás, a történetek dramatizálása. A szerző a pedagógiát sem veti el, hangsúlyozza az igazi református nevelés fontosságát. A tankönyvek egyike sem illusztrált. Összegzésként elmondható, hogy a református pedagógusról alkotott kép a vizsgált, 1545 és 1948 közötti időszakban lényegesen nem változott, bizonyos szempontból folytonosnak és állandónak mondható. A vele szembeni elvárások azonban kiszélesedtek és tudományosabbá váltak. Az örök érvényű erkölcsi tulajdonságok átívelnek a történelmi korokon. A tekintélyt feltételező, monoton kikérdező hitoktatói képtől eljutottunk a játékos, a gyerekekkel közösen dolgozó, segítő pedagógusképig.

DEME TAMÁS

A vallási (erkölcsi) nevelés modern személetteről és nyelvéről

A társaslélektan alapvetése szerint a hit az egyéni lélek kategóriája, ezzel szemben a vallás társas tevékenység, közösségi (társaslelki) viszony kifejezője, tehát nem magánügy. Az erkölcsi tanítások a „jó”, társadalmilag elfogadott emberi értékek tartalmaira épülnek. A nyelv a tartalmak átadásának formájaként alapvetően meghatározza az átadás (tanítás) értelmét, felfogását és elfogadhatóságát.

A XX. század tudományos szemlélete új keretet adott a racionális versus hitbéli megismerés dichotómiájának. Henri Bergson, Teilhard de Chardin, Dienes Varia után néhány mai, kortárs filozófus, teológus, mentálhigiénés tudós és hitéleti író rendkívüli szemlélet- és formaváltást hozott az erkölcsi és vallási nevelés terén. Az alexandriai Henri Boulad SJ, a magyar Pál Ferenc szemléletmódján, nyelvi-kommunikációs stílusán keresztül megismerhetjük a modern kereszténység aktuális üzenetét és az üzenet nyelvi formáit. Az előadás történeti és jelenkori példák elemzésével vizsgálja meg az etikai, társadalmi, világnézeti problematikák megértésének, kezelésének és tanításának a kérdését.

GARAI PÉTER

Az erkölcs és a modern társadalmak fejlődésének kapcsolata

Szent Ágostonhoz kapcsolódóan az erkölcsi elvek átalakulását veszi végig az előadás a modern társadalmakban. A modernitás és az istentől, az isteni elvektől való távolodás bemutatása a téma. Az istenkép halványulása, a tradicionális társadalmi szabályok átalakulása a nyugati világban több évtizede tartó jelenség. Ennek fokozódása várható a közeljövőben is, s ez tovább generálja az általános erkölcsi elvek átalakulását. Ezek jellemzőinek és a várható tendenciáknak a prezentálása történik meg az előadásban.

KOVÁCS-KRASSÓI ANIKÓ

A katekéta- és hittanárképzés hangsúlyos pontjai egy kutatás fényében

A mai magyar egyház – mind az egyházi vezetők, mind a plébániai kisközösségek szintjén – önmaga helyzetét vizsgálva folyamatosan arra törekszik, hogy megtalálja a helyét a mai magyar társadalomban. Célja az, hogy egyszerre legyen korszerű és értékmegőrző, kommunikációjában megfeleljen a modern kor kihívásainak, és segítse azokat, akik felnőttkori megtérés következtében kívánnak az egyház tagjaivá válni. A szegedi Gál Ferenc Hittudományi Főiskolán elindított vizsgálat vallásszociológiai és gyakorlati teológiai szempontból közelíti meg a megtérés jelenségét. Ezen kutatás keretein belül feldolgozásra került az a lényegi kérdés is, hogy a felnőttkori megtérők milyen arányban részesültek a

gyermekkorban vallásos nevelésben, jártak-e katekézisre/hittanra, illetve részesültek-e beavató szentségben. A vizsgálat céljai: (1) Legfontosabb célkitűzés fényt deríteni arra, hogy melyek azok a fő tényezők, amelyek megjelentek a gyermekkori vallásos impulzusok esetén, mik voltak azok, amelyek pozitív hatással voltak későbbi életük során, és melyek voltak azok az események, tényezők, amelyek negatív hatást váltottak ki bennük, ami esetleg az egyháztól való eltávolodáshoz vezetett. (2) A vizsgálódás célja az is, hogy az adatok feldolgozása és a következtések levonása után az eredmények felhasználhatóvá váljanak a leendő katekéták, hittanárok, lelkipásztorok képzése során. A kutatás módszere kérdőíves felmérés. A kérdőív 18 itemből áll; 11 nyílt és 7 zárt végű kérdést tartalmaz. 10 kérdés vizsgálja a kitöltő demográfiai háttérét; 8 kérdés vonatkozik hitre, megtérésre, egyházra; 3 kérdés pedig a gyermekkori vallásos neveltetésre. A feldolgozott 310 értékelhető kérdőív kitöltője (248 fő katolikus, 56 fő református és 6 fő evangélikus) az ország 97 különböző településén él. A kérdőívek feldolgozása tartalomelemzéssel történt. A kutatás eredményei az alábbiakban összegezhetők: az eredmények szerint a válaszadó megtérők közel kétharmadát (65,5%) vallásosan nevelték. A válaszadók több mint fele járt gyermekkorában katekézisre/hittanra, a megtérők közel fele (46,1%) nyert beavatót saját egyházi közösségébe.

A vizsgálat eredményei alapján a válaszadók azon részének 92%-a, akik gyermekkorukban részesültek intézményi vagy családi szinten vallásos nevelésben, majd később eltávolodtak az egyháztól, pozitív hatásról jelzett vissza a gyermekkori élményekre vonatkozóan. Legtöbben a hitbéli alapok megismerését tartották kiemelten fontosnak (46%); a vallási szokások, az egyház ismeretét 37%-uk jelölte meg pozitívként; a hívő szülő, illetve pap példája 32,5%-ra gyakorolt jelentős hatást. A gyermekkori vallásos nevelés hátráltató hatásairól a következő adatok születtek: legnagyobb arányban (24%) a taszító isten-, egyház- és kereszténykép és a vonzó közösség hiányáról számoltak be; 15% a megfelelő katekézis hiányát jelezte; közel azonos arányban a megszokás, kötelesség és a szülői példa hiánya jelent meg (11,8–10,3%). Ezek az eredmények felhívják figyelmünket a hittanárok képzésének korszerűsítésére, az intézményes hitnevelés létjogosultságára, egy új kateketikai szemlélet és katekéta-kép gyakorlati megvalósítására. Az eredmények alátámasztják a magyar egyházban az elmúlt években megfogalmazott pasztorális prioritások mai időszerűségét. Összhangban vannak továbbá azzal a több püspöki kar által hivatalos dokumentumokban megfogalmazott szükségszerű lépéssel, amely szerint fontos kiemelten foglalkozni a katekéta- és hittanárképzés minél hatékonyabb működésével. Előadásomban a fent említett eredmények gyakorlati következtetéseit kívánom összegezni.

MAJLÁTH BÉLA

Vallás és egyház viszonya a titói Jugoszláviában

Az előadás történelmi áttekintés a soknemzetiségű Jugoszlávia vallási rendszeréről. Bemutatja a szocialista Jugoszlávia viszonyulását a vallási felekezetekhez, a történelmi egyházak jogállását és helyzetét az el nem kötelezett Jugoszláviában. Felvázolja az utat a polgárháborúhoz, vizsgálja ebben a vallási türelmetlenség szerepét. Végül bemutatja az újonnan létrejött Szerbia vallás- és egyház politikáját.

OZSVÁTH JUDIT

Az erdélyi magyar római katolikus hittanárok által alkalmazott hittantanítási stratégiák vizsgálata

Előadásomat a közel száz erdélyi római katolikus iskolai hittanár körében végzett kutatásra alapozom. Feltételezésem szerint a gyerekek, fiatalok hithez, valláshoz való viszonyulásában,

istenképének alakulásában – egyebek mellett – meghatározó szerepet játszik, hogy tanáraik, papjaik milyen katekétikai módszerekkel oktatták, nevelték őket.

Az iskolai hitoktatás bevezetése óta eltelt két évtizedben a Gyulafehérvári Hittudományi Főiskolán, majd a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Római Katolikus Teológia Karán több százan szereztek hittanári diplomát. A szakképzett hitoktatók jelentős hányada végez iskolai és/vagy plébániai hitoktatást. Az elmúlt húsz év alatt mindössze néhány tankönyv és pár – magánkezdeményezésből szerkesztett – módszertani füzet jelent meg a négy magyar erdélyi római katolikus egyházmegyében, katekétikai kézi- és segédkönyveket így csak az anyaországból vagy más nyelvterületekről tudnak beszerezni. Egységes továbbképzést évente egy alkalommal szerveznek részükre, ám ezeken sem kapnak kellő hangsúlyt a módszertani kérdések.

Ilyen feltételek mellett különösen érdekesnek mutatkozik megvizsgálni: az erdélyi hittanárok oktatói-nevelői munkájában túlhangsúlyozott-e az ismeretközpontúság, vagy helyet kap a személyközpontú szemlélet is? Fontosnak tartják-e az élményszerűvé tételt? Ha igen, milyen módszerekkel próbálják megvalósítani azt? Egyáltalán: milyen tényezők befolyásolják a megjelölt módszerek alkalmazását? Stb. Röviden: szemléletükben, módszereikben mennyire „hagyományosak”, illetve mennyiben „reformerek” az erdélyi római katolikus hittanárok?

Az említett kérdésekre kapott válaszok sokban segíthetik a hittanárok (tovább)képzésével kapcsolatos stratégiák alakítását.

BALOGH RÉKA – JÓZSEF ISTVÁN
Magatartásproblémák az iskolában – ahogy a szereplők látják

Napjainkban egyre nagyobb problémát jelentenek az iskolában a tanórai viselkedések következtében kialakult konfliktushelyzetek. Úgy tűnik, a pedagógusok eszköztelenek a helyzet kezelésében. Bár számtalan külföldi és néhány magyar szakirodalom is ad megfelelő módszert, a gyakorló pedagógusok ezeket a szakirodalmakat nem ismerik, vagy ha ismerik is, nem alkalmazzák a mindennapi pedagógiai gyakorlatukban. A szerzők a vizsgálatukban arra keresték a választ, hogy az iskola szereplői – azaz a pedagógusok és a diákok – hogyan látják ezt a problémát, miben látják a probléma adekvát megoldását. A vizsgálatot három vidéki általános iskolában, valamint három kaposvári középiskolában végezték el anonim kérdőíves kikérdezés formájában. A kapott eredmények tükrében ajánlásokat fogalmaznak meg az iskolai osztályban előforduló magatartási problémák kezelésére.

FÁYNE DOMBI ALICE
A neveléstörténeti kutatás és alkalmazásai kisgyermeknevelési szakokban. Az intertextualitás mint kutatási eljárás és módszertani stratégia

Az előadás egy kutatási módszer alkalmazását mutatja be XIX. századi pedagógia textusok elemzése területén, különös tekintettel arra, hogy a forráskutatás mint módszer hogyan építhető be a kisgyermek-nevelési szakok gyermekkor-történeti, neveléstörténeti tárgyainak oktatásába.

Az intertextualitás megjelenési formáit XIX. századi szövegekben szemantikai, pragmatikai, szintaktikai síkon elemezzük. Olyan szövegeket választottunk ki, amelyek adalékul szolgálnak egy adott korszak mentalitásának, pedagógia közgondolkodásának feltárásához, segítséget nyújtanak a pedagógiai gondolatok továbbélési formáinak feltárásához. Vizsgálatunk tárgyává tettünk XIX. századi nevelési szakmunkákat, továbbá a korabeli pedagógiai szaksajtóban megjelent nevelői identitásmintákat közvetítő, folyóiratokban megjelent szócikket, leírásokat. A kutatómunkában egy oktatókból és hallgatókból álló munkacsoport vett részt, amelynek célja az volt, hogy felderítse, hogy a nevelői identitás szociális reprezentációja hogyan jelenik meg a kiválasztott XIX. századi textusban. Két tartalmi szempont szerint vizsgáltuk meg a szöveget: a nevelői szerep elemei, és a nevelőgyerek dialógusok jellemzői alapján.

Vizsgálatunk eredményei alapján a következő megállapításokat tehetjük:

- (1) A szövegüniverzumban az intertextualitás (egy szöveg jelenléte a másikban) megjelenése mellett megtaláltuk a paratextualitást (inter- és intratextualitás közti átmenet), pl. szöveg-mottó viszony, a metatextualitást (kommentárok, kritikai szövegek kapcsolódási módja) és a hipertextualitást (a pretextus egészét érintő, az új szöveg egészére ható), pl. imitáció, paródia formáit is.
- (2) A pedagógiai narráció lényegi elemei megragadhatók a nevelői identitás reprezentációiban.
- (3) A pedagógiai szövegeknek is kanonikus funkciói vannak; meghatározzák a XIX. századi nevelők identitásvállalását.
- (4) A textus emblémái az ideális nevelő képét, a szövegcsoportok egésze pedig a hétköznapi pedagógus alakját vetíti elénk.
- (5) A kiválasztott forrásanyag elemzése a különböző pedagógus szakokon tanuló hallgatóinknak tartósan fontos identitásmintázatot nyújt.

HAZAG ANIKÓ

Lelki egészségvédelem felsőoktatási hallgatók között, kiegészítő- és elmélyülési képesség

Ma már a pedagógusképző intézményeknek nemcsak a tantárgyi tudás és módszertan átadása a feladata, de ugyanennyire fontos a hallgatók lelki egészségvédelmének, harmonikus pályaszocializációjának elősegítése. Egyik legjellemzőbb probléma a kiegészítő előfordulása a pedagóguspályán, amelynek prevenciója, valamint a veszélyeztetett szakemberjelöltek szűrése már a felsőoktatási intézmények kötelessége is. Kutatásunkban felhívjuk a figyelmet a kiegészítő jegyeire, valamint bemutatjuk az azzal ellentétes irányú, emocionális feltöltődést elősegítő elmélyülési képességet. Ezen jelenségekre a holland Wilmar Schaufeli hívta fel a figyelmet, aki erre kidolgozott egy mérőeljárást, amelynek feladata, hogy szűrje a veszélyeztetett hallgatókat. PhD-kutatásunk részeként ezen tesztet validáltuk magyar populációra. Ennek statisztikai eredményét ismertetjük a konferencián, valamint igyekszünk felhívni a figyelmet, hogy a fenti két pszichés jellemző hogyan függ össze a megküzdő-képességgel, társas támogatással, szülői bánásmóddal. A továbbiakban tervünk a hallgatók pályaszocializációjának tartalmi megújítása, a pszichológiai tanácsadórendszer fejlesztése, amelyre korszerű modelleket kívánunk kidolgozni.

MARTIN LÁSZLÓ

Az önismeret- és személyiségfejlesztésben alkalmazott módszerek a pedagógusképzésben

A pedagógusi hatékonyság fejlesztésére irányuló módszerek már a múlt század nyolcvanas éveiben is egyre nagyobb arányban kezdtek megjelenni a pedagógusképző intézményekben. Ide érthetők a kezdetben audio-, majd a videomagnetofonok megjelenésével az audiovizuális feedback technikák. A többnyire saját hallgatói csoportoknak tartott „mikrotanítások” hang-, majd hang- és képfelvételeinek csoportos elemzése is hozzájárulhatott a „hivatás-személyiség” formálásához. A század utolsó évtizedében ez utóbbira a Debreceni Egyetemen folyt pszichológusképzésben fektettek fokozott energiákat. Az önismereti, kommunikációs, konfliktuskezelő, empátiafejlesztő, asszertivitás-fokozó és személyiségfejlesztő foglalkozásoknak – többnyire tréningeknek – a munkaszervezetek világában történő gyors burjánzását követte ezek némelyikének a pedagógusképzésben történő megjelenése is. Ez utóbbiakban e csoportos foglalkozások javarészt az addigra több kiadást megért „klasszikus” könyvekben található strukturált gyakorlatokra épültek. Mindeközben a munka és a szervezetek világában folytatott tréningeken más, az önreflexiót és személyes vagy csoportos hatékonyságot fejlesztő módszereket is alkalmaztak. Vajon ez utóbbiak alkalmazása segítheti-e a pedagógusképzésbeli önismeret- és személyiségfejlesztést? Az előadás bemutatja pszichometrikus tesztek, a 360o-os elemzés és a SWOT-analízis alkalmazásának tapasztalatait.

SOÓS KATALIN

Egészségnevelés a dualizmusban. Hallgatók bevonása pedagógiatörténeti kutatásokba

A pedagógiatörténet egyik speciális szegmense az egészségnevelés kialakulása és formálódása. Ahhoz, hogy megfelelően be tudjunk illeszteni egy tantárgyat az oktatási folyamatba, szükség van a történeti előzmények ismeretére.

Különböző kisgyermeknevelési szakokban (óvodapedagógus, tanító, csecsemő- és kisgyermeknevelő) megjelenik az egészségnevelés, az egészségfejlesztés, mint napjaink egyik kitüntetett nevelési feladata. Oktatási munkám során azt tapasztalom, hogy a hallgatók figyelmét felkelti múltunk, a honnan indultunk és merre tartunk lehetőségeinek a

megismerése. A 19. század második felében az 1867-es közoktatási és az 1875-ös közegészségügyi törvényekben megjelenik az egészség mint érték, így egyre szélesebb körben terjed el mind a népoktatásban, mind a népnevelésben. Különböző folyóiratok – Egészség, Néptanítók Lapja, stb. – is egyre több olyan publikációt közölnek, amelyek fókuszában ez a terület található. Ahhoz, hogy fel tudjuk tárni a korra jellemző szemléleteket, olyan forráskutatásra van szükségünk, amely kielégíti a témához kapcsolódó különböző speciális szempontokat. Ezek a megközelítésmódok a következők lehetnek: törvényességi háttér megismerése, az iskolai egészségnevelés főbb tendenciái, a különféle oktatási és nevelési szemléletek összehasonlítása, szakmai (egészségtani) ismeretek megjelenése és fejlődése, stb. A forráskutatást célra orientált probléma-feldolgozás szerint kell végezni.

Előadásomban abba a módszertani munkába kívánok betekintést nyújtani egy konkrét szakdolgozat ismertetésén keresztül, amely során a hallgatók képessé válnak egy neveléstörténeti kérdéskör kisebb szegmensének feldolgozására.

TULICS HELGA

Stressz és megküzdés: felsőoktatási helyzetkép a kihívásról és megfelelésről

Hagyományosnak mondható elvárás az iskolával szemben az életre történő felkészítés. Különösen hangsúlyosan jelentkező igény ez a felsőoktatásban, hiszen a képzésnek ezen a szintjén – ideális esetben – a választott szakterület és a jövőbeli szakma iránt elkötelezett hallgatóknak a képzés lezárásakor megfelelő szaktudással rendelkező, a munkahelyi kihívásokkal szemben felvértezett potenciális munkavállalókká kell majd válniuk. Ugyanakkor felvértezettnek lenni a kihívásokkal szemben – meggyőződésem szerint – nem csak annyit jelent, hogy birtokában vagyunk azoknak az ismereteknek és technikáknak, amelyek a szakmai helytállásunkat és beilleszkedésünket szolgálják. Nem elég tudni azt, hogy milyen egy tipikus munkahelyi interjú, nem elég tisztában lenni a szakmai előrejutás lehetőségeivel. Pszichológusként vallom, hogy sikeres munkavállaló, alkalmazkodni és fejlődni is tudó szakember csak az lehet, akinek önismerete, éneje, saját sorsát irányítani képes hozzáállása és megküzdési képessége kognitív erőforrásaival, szaktudásával és helyzetspecifikus ismereteivel lépést tart.

Az egyetemi létformához hozzászokni soha nem volt könnyű a középiskolából kikerülő tanulóknak. A képzési rendszer átalakulása, a kétfázisú rendszer bevezetése ugyanakkor olyan változásokat hozott, amelyek, véleményem szerint, további terheket róttak a felsőoktatásban tanuló hallgatókra. Paradox hatás ez, hiszen a hallgatói szabadság növekedéséért cserébe a döntések felelősségének, az önirányításnak a súlyát és felelősségét kívánta és kívánja meg a hallgatóktól, megvonva tőlük ugyanakkor (de legalábbis részben hagyva érvényesülni) a kisközösségek (egyetemi csoportok, összeszokott tankörök) támogató erejét.

Jelen kutatásom első részében az Óbudai Egyetemen tanuló mérnökhallgatókat kértem fel arra, hogy az egyetemi képzéssel kapcsolatos stresszorok jellegéről, azok gyakoriságáról és intenzitásáról véleményt nyilvánítsanak. A kérdések a képzés és a tanulmány szervezés számos területét lefedték, illetve lehetőséget adtak a hallgatóknak arra is, hogy más, a listán nem szereplő tényezőket is feszültségkiváltónak címkézzenek, illetőleg azok intenzitását, gyakoriságát is értékeljék. Ezen kívül a felmérésben részt vevő hallgatók megküzdési stratégiáit is vizsgáltam; erre a célra az Oláh Attila által adaptált szorongás-leküzdési mód preferencia kérdőívet használtam fel.

Végül, egyéni interjúk alapján, a hallgatók (személyes, társadalmi és szakmai) elvárásra és megfelelésre vonatkozó gondolatait, érzéseit szeretném összegezni, feldolgozni – ez képezi majd kutatásom harmadik pillérét.

VASS EDIT
„Cry for help” az interneten

Jelen vizsgálat egy, az interneten fellelhető, öngyilkosság témájával foglalkozó fórum elemzésére épül. A kutatás keretében a fórum anyagának egy belátható időtartamra, jelen esetben negyed évre kiterjedő feldolgozására került sor. Célja elsősorban az, hogy a vizsgálatba bevont 52 felhasználó, megadott feltételeknek megfelelő 70 bejegyzésének tartalomelemzésével hozzájáruljon az öngyilkosság háttértényezőinek, valamint az ennek kapcsán a felhasználókban zajló folyamatoknak a jobb megértéséhez.

A bejegyzések vizsgálatának alapját az elemzés folyamatában kialakított kategóriarendszer képezte. A kategóriák kidolgozásánál a feldolgozott szakirodalom, illetve a felállított hipotézisek nyújtottak segítséget.

A hipotézisek három kérdéskört vizsgáltak:

- az internet nyújtotta anonimitás lehetőségeinek kihasználása és az oldalon tapasztalható aktivitás összefüggései az oldal vizsgált felhasználói körében;
- a vizsgálati személyek által közölt és feltárható emóciók és indulatok tükrében az egyénekre jellemző motivációs mintázatok feltárhatósága;
- a bejegyzések tartalmi sokszínűsége és a felhasználói aktivitás összefüggései.

A kapott adatok statisztikai elemzése után megállapítható, hogy az anonimitás és a felhasználói aktivitás között szignifikáns összefüggés nem tárható fel, ugyanakkor az alkalmazott klaszteranalízis segítségével lehetőség nyílt a felhasználók öngyilkossággal kapcsolatos motivációjának modellezésére. Ennek alapján 8 motivációs mintázatot sikerült azonosítani, amelyek jellemzése és eloszlásának vizsgálata kimutatta, hogy a vizsgált felhasználók 28,58%-át, és ezzel döntő többségét a kognitív beszűkülés állapota jellemezte, amely kifejezett öngyilkossági gondolatokkal társult. A minta 15,38%-át főként csalódottság motiválta, emellett esetükben is erős öndesztuktív hajlam figyelhető meg. A további mintázatok ennél kisebb arányban fordultak elő, a köztük megfigyelhető eltérések főként a szenvedésnyomás mértékében, a közölt szándék hitelességében, valamint a kognitív beszűkülés mértékében jelentkeztek. A tartalmi variabilitás és a kiváltott aktivitás vizsgálata nem vezetett szignifikáns eredményekre, bizonyos tartalmi jegyeket tartalmazó – így a büntudatkeltést vagy elrettentést célzó, illetve altruista szándékot vagy pozitív példát közvetítő – üzenetek aktivitásra gyakorolt hatása azonban jelentősnek mutatkozott. A kapott eredmények az internet létjogosultságát erősítik az öngyilkosság prevenciójában. Egy kiterjedt prevenciós hálózat kiépítése azonban egy nagyobb populációra és több, hasonló témát feldolgozó fórumra kiterjedő vizsgálatot követel meg.

Gyógypedagógia és a sajátos nevelési igényűek pedagógiája

CSUPOR ZSOLT JÁNOSNÉ
Hol tartunk? Helyzetkép az integrációról

A sajátos nevelési igényű, különösen a tanulásban akadályozott gyermekek integrált nevelésének megítélése nem egységes a hazai (gyógy)pedagógiai gyakorlatban.

Az integrált oktatással szemben számtalan, sokszor egymásnak feszülő követelményt állítanak a többségi pedagógusok, az érintett gyermekek szülei, az intézményvezetők és a fenntartók. Az elvárások között a szakmai hatékonyság mellett hangsúlyosan jelenik meg a rugalmasság, költséghatékonyság is. A gyógypedagógusok integráló intézményben végzett munkájának elismerése ugyanakkor gyakran szubjektív; munkájuk megítélését – s ezáltal az integráció megítélését – a gyógypedagógus személye jelentős mértékben meghatározza.

2010 májusában közel 200 integráló intézmény kérdőíves megkeresésével próbáltam feltérképezni az integráció hazai megítélését. Kérdéseimmel arra kerestem a választ, hogy milyen településtípuson, milyen külső környezeti feltételek mellett és milyen szellemiségű intézményekben beszélhetünk már sikeres együttnevelésről.

A kapott válaszok feldolgozása sokszor ellentmondásokra világított rá, különösen annak megítélésében, hogy milyen hatással van az együttnevelés a befogadó és befogadott tanulókra. Érdekes jelenség továbbá, hogy a külső partnerek közül az integrációs tevékenységet legkevésbé az önkormányzatok gazdasági és oktatási ügyeivel foglalkozó munkatársai támogatják.

FÖLDESI RENÁTA
A Nemzetközi Pető Intézet Főiskoláján működő gyakorlati képzés sajátosságai

A Nemzetközi Pető Intézet által kidolgozott képzési folyamatban kiemelten fontos terület a konduktor hallgatók gyakorlati képzésének folyamatos követése és irányítása. Célunk és elvünk az, hogy a hallgatók nagy mennyiségű és sokrétű tapasztalatszerzés útján ismerjék fel és ismerjék meg az általános és konduktív pedagógiai elmélet és gyakorlat kölcsönhatását, és készüljenek fel leendő, választott hivatásukra.

Főiskolánkon közel tíz éve segítik ennek a munkának a minőségi megvalósulását a gyakorlatvezető konduktorok, akik egyfajta híd szerepét töltik be a főiskola – ezáltal az elméleti képzés –, valamint a gyakorlóterület, azaz a gyakorlati képzés között. Előadásomban ennek a tíz éve tartó munkának a tapasztalatait, eredményeit mutatom be. A konduktív nevelőmunkának mindig igen fontos részét képezte az utánpótlás-nevelés, a magas szintű felkészítés a majdani nevelőmunkára. Az 1993. évi LXXIX. közoktatási törvény előírásai lehetőséget teremtettek arra, hogy intézetünkben megújítsuk, korszerűsítsük és egységesítsük a gyakorlati képzést, amelynek eredményeképpen a különböző gyakorlóterületi csoportokban teljesítő hallgatók a számukra előírt követelményeket egységesen, ugyanolyan feltételrendszerben teljesíthetik. A Pető Intézetben működő felsőoktatási tevékenység erőssége, sajátossága ugyanis többek között az, hogy a hallgatók mind a nyolc félévben folyamatosan, heti 10–13 órában jelen vannak a gyakorlóterületen a konduktív csoportokban, így közvetlenül részesei a diszfunkciósok nevelésének, oktatásának. Részt vesznek az adott csoport életének minden mozzanatában, beleértve abba az önkiszolgálási teendőket, a mozgásfejlesztést és az oktatást-nevelést. A gyakorlatvezetők ugyanazon hallgatókkal foglalkoznak legalább két tanéven keresztül, így folyamatosan figyelhetik a kívánatos képességek alakulását. Személyükkel biztosítják, hogy a hallgatók egyéni képességeihez igazodva mindenki elsajátítsa a mesterséghez szükséges gyakorlati tudást. A különböző hallgatói feladatok eltérő gyakorlást kívánnak. Az egyéni szükségletek figyelembe vételével

biztosítható a kudarcok elkerülése, a folyamatos motiváltság, így előbb-utóbb a szakmai biztonság kialakítása. A rendszer fontos eleme, hogy a konduktor-jelöltek az évek során minden mozgásszerűlt korosztállyal találkoznak a csecsemőktől a felnőttekig. A hallgatói évfolyamok mindegyike rendelkezik az adott félévre vonatkozó cél- és ahhoz kapcsolódó feladatsomaggal, amit a konduktív csoportokban kell teljesíteniük a gyakorlatvezető konduktor folyamatos, egyéni értékelése és speciális módszertani útmutatója mellett. A gyakorlat során így a hallgatók sokféle módszertani ismerethez jutnak; folyamatos, önálló tevékenységük pedig biztosítja az optimális mennyiségű tapasztalatszerzést.

Ennek és az igen magas – 3400 órából 1500 óra – gyakorlati óraszámnak köszönhetően a nyolcadik félév végére a leendő konduktorok olyan biztos gyakorlati bázissal rendelkeznek, amely szinte egyedülálló a pedagógusképzésben.

GELENCSÉRNÉ BAKÓ MÁRTA **Minőségi oktatás a XXI. században**

A tudás meghatározó szerepet játszik egy ország gazdasági fejlődésében. Az évszázadok során jelentős változásokon mentek keresztül az oktatással kapcsolatban álló intézmények. Új kérdések jelentek meg az oktatási rendszer felépítésében, eszközrendszerében, a szereplők feladatkörében. A pedagógustársadalomnak óriási szerepe van abban, hogy minden tanuló a fejlődéséhez szükséges képzést kapja meg. A tanárok minőségi munkát végeznek saját és környezetük normái szerint, megfelelve az iskolarendszer általános értékrendjének. A kérdés: a saját, az iskolai és a hazai értékrend mennyire kerül összhangba, az eredmény mennyire tud az elvárásoknak megfelelni.

További kihívást és felelősséget ró a társadalomra a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése, oktatása. Az intézmények számára felelősségteljes a befogadásuk. Az inkluzív pedagógia tartalmi jellemzői között hangsúlyosan jelenik meg a kirekesztés elleni küzdelem; a nyitott, befogadó légkör; az együttműködés valamennyi formája; a tevékenységorientált oktatási formák; az egyéni képzési terven alapuló és egyéni szükségletekhez igazodó differenciáló oktatás; a sokrétű értékelési módok alkalmazása; a hagyományos pedagógiai szerepek változása. Ez szükségszerű paradigmaváltást feltételez a tudáselsajátítási és szocializációs folyamat formális keretei között. Az új szemlélet és az azt érvényesítő gyakorlat biztosítja az új kategóriák és határvonalak meghúzása nélkül a tanulók igényei és iskolai sikerei érdekében az önálló személyiség kialakulását a maga komplexitásában, egyediségében.

Kutatásom két és fél éves intervallumot ölel fel, amelyben egy évfolyam sajátos nevelési igényű tanulóinak eredményességét mutatom be. Célom, hogy bizonyítást nyerjek arra, hogy az egyénre szabott fejlesztés integrált keretek között kiváló teljesítményt eredményezhet.

Kutatásomra a kvalitatív kutatás paradigmájának ismertetőjegyei a jellemzőek. A vizsgálati módszerek közül alkalmaztam a megfigyelést, a kikérdezést és a dokumentumelemzést.

Az eredmény bemutatásához összefoglaló táblázatot mellékelek, amelyben jól látható a fejlődés a harmadik osztály félévi és év végi (2006–2007); a negyedik osztály év végi (2007–2008); valamint az ötödik osztály félévének (2008–2009) százalékos összehasonlításában. Tervezett célom a gyermekek képességeinek felmérése, a hiányosságok feltárása, majd a képességek fejlesztése volt. A differenciálás során egyéniségük kibontakoztatásához és gazdagításához is hozzájárultam. Részes voltam annak a felemelő munkának, amely során a többi pedagógussal szeretetteljes környezetben alkotni akaró és – problémájukhoz mértén – alkotni tudó gyermekké formáltuk és neveltük őket. Az elemzések tükrében igazolást nyert a hipotézis, amely szerint a differenciált fejlesztés integrált keretek között kiváló teljesítményt eredményez.

A gyermekek társadalmi beilleszkedését olyan inkluzív oktatási rendszer tudja biztosítani, amely lehetővé teszi, hogy minden gyermek elkülönítés nélkül vehessen részt az intézményes nevelésben az esélyegyenlőség és az egyenlő esélyek érvényesítése által. Ennek hazai térhódítása még várat magára, mivel intézményeink többségében a funkcionális integráció működik jól.

LACZKÓ MÁRIA

Hogyan hat a tanárok beszéde a tanulók beszédfeldolgozására?

Napjainkban a tanítás-tanulás folyamatában egyre nagyobb szerepe van az élőlészónak. Köztudott, hogy az információk feldolgozása, az új anyag elsajátíttatása, sőt a gyakorlás is az általános iskolai tanórákon, s még inkább a középiskolában zömében a hallás útján történő működéseken alapul. A pedagógiai gyakorlatból az is ismert, és kutatások szintén igazolták, hogy a diákok az információk megjegyzésére és lejegyzésére nehezen képesek, amelynek következménye gyenge iskolai előmenetelükben mutatkozhat. Egy kutatás szerint a diákok mindennek lehetséges okát a tanárok gyors beszédében látják.

Mínt hogy a magyar beszéd gyorsuló tendenciáját több kísérletben is kimutatták, kérdés, hogy vajon tényleg gyors-e a tanárok beszédtempója, vagy a megnövekedett információhalmaz feldolgozása kelti a diákokban ezt az érzést. Kérdés továbbá, hogy mindez hogyan jelentkezik/het a diákok beszédfeldolgozásában. Másképpen fogalmazva: van-e és milyen hatása a tanárok beszédének a tanulók beszédfeldolgozási folyamatában.

A kérdések megválaszolását empirikus vizsgálat alapján kíséreljük meg. Középiskolai tanórákon pedagógusoktól irányított spontán beszédet rögzítettünk digitális formában. A tanulóktól azt kértük, hogy az adott tanár órai előadásából készítsenek jegyzeteket. Elemeztük a tanárok beszédét fonetikai aspektusokból (dallam, artikulációs tempó, beszédtempó, hangsúlyviszonyok), továbbá összevetettük a tartalmat a diákok által készített jegyzetekkel. A jegyzetekben hibaelemzést végeztünk, a hibákat kategorizáltuk. Mindehhez részben műszeres (Praat szoftver), részben statisztikai eljárásokat (pl. korrelációs együttható) alkalmaztunk. Az előadásban a kapott eredményeket mutatjuk be, és a feltett kérdésekre adott lehetséges válaszaink alapján főként didaktikai következtetéseket hangsúlyozunk.

MAGYAR ADÉL

A szülővel való együttműködés mint a korai gyógypedagógiai beavatkozás meghatározó eleme – tudás, ismeret, lehetőségek és szükségletek

A mai modern gyógypedagógia szilárd tradíciókkal rendelkező önálló diszciplínaként az ember biológiai esendőségének elfogadásán, a hátrányos megkülönböztetés elutasításán alapul. Ez az új társadalomfilozófiai paradigma új attitűdöket, kompetenciákat és megújuló módszereket, illetve tudástartalmakat vár el a gyógypedagógusoktól. A korai gyógypedagógiai beavatkozás a 0–5 (6) éves korú fogyatékos gyermekek bevonása a gyógypedagógia kompetenciakörébe. A korai beavatkozás tevékenységét olyan elemek határozzák meg, amelyek a nevelés többi szakaszában már nem ennyire döntő mértékben jellemzőek: a gyermek életkora és a feladat összetett, komplex jellege. A kedvező hatáseggyüttes létrehozásához a gyermek fejlesztésén túl szükséges a családi kompetenciák erősítése, a család és a gyermek társadalmi inklúziójának elősegítése (Soriano, 2003). Kutatásom célja: feltárni azokat a speciális tartalmakat, módszertani sajátosságokat, többletismereteket, amelyek a szülővel való munkaként jelennek meg a koragyermekkorai interventor-gyógypedagógus tevékenységében. A vizsgálat a következő kérdésekre válaszol: (1) A korai fejlesztő szakember saját munkája eredményességét befolyásoló tényezőnek tekinti-e a szülőkkel való kapcsolatot, együttműködést?

(2) Szükségesnek érzi-e egy fejlesztő team tagjaként gyógypedagógusi munkájában ennek a dimenzióknak a megjelenését?

(3) Van-e tudása a korai beavatkozást végző gyógypedagógusnak a szülőkkel való munkához? Honnan szerezte meg ezt a tudást? Milyen ismeretek, kompetenciák ezek?

(4) Van-e kölcsönösség a fogyatékos gyermek megismerésében/megismertetésében a család és a szakember között?

(5) Milyen felületek, helyzetek adnak lehetőséget a szülő-gyógypedagógus kontaktusra?

A vizsgálat alapját a szegedi ODÚ Fejlesztő Központ gyógypedagógus-vezetőjével készített strukturálatlan interjú, valamint a központ munkatársaival felvett kérdőíves kikérdezés adta. A vizsgálat eredménye egy, a Szegedi Tudományegyetemen elkezdett kutatás első projektje: a 2002 óta működő szegedi modell bemutatása, és az egyetemi gyógypedagógus-képzés tananyagtartalmának kibővítése a korai gyógypedagógiai beavatkozást végző szakemberek tapasztalata alapján.

PERJÉSINÉ GAZDAG ÉVA

Down-szindrómás gyermekek a nevelés-oktatás folyamatában

Mintha testvérek lennének...Nem egyszer hangzott el ez a mondat, amikor valamilyen tréning, vagy táborozás során együtt játszottak a gyermekeink, akár tizenöt, húszan is. Pedig nem vagyunk rokonok. Amiben leginkább hasonlítunk, az az, hogy mindannyian Down-szindrómás gyermeket nevelünk. Kinézetre valóban olyanok, mintha testvérek lennének. Kevésbé vagy jobban, de hasonlítanak, mert ugyanazokat a külső vonásokat hordozzák: ferde szem, pici orr, pici fül, alacsony termet, tömzsi alkat, rövid, tömpe ujjak – ezek a legfeltűnőbbek, és e jegyek alapján azonnal felismerhetők. Amikor többedszerre hallottam azt a bizonyos mondatot, elgondolkoztam: vajon csak külsőre hasonlítanak? Vagy vannak családtól függetlenül olyan tulajdonságaik a Down-szindrómás gyermekeknek, fiataloknak, amelyek közösek? Az elmúlt néhány évben végre Magyarországon is széles körben ismertté vált a normalizációs elv, és fogyatékkal élő, azaz sajátos nevelési igényű gyermekeink oktatásában egyre erőteljesebben jelentkezik az integrációs törekvés. Míg az érzékszervi fogyatékkal élők normál közösségbe illesztése viszonylag gördülékenyen megy végbe, addig az értelmi sérültek integrációja gyakran ütközik akadályokba. Főként azokban az intézményekben, ahol kellő megalapozottság, felkészülés nélkül próbálják egy csapásra végrehajtani az integrációt. Folytatva a régi gondolatmenetet, illetve vizsgálódást, megállapítottuk, hogy igenis vannak olyan viselkedésbeli, tanulási jellemzők, amelyek a Down-szindrómás gyermekek többségére érvényesek. Külföldi (ír, skót, ausztrál, osztrák) tapasztalatokra támaszkodva, szülőket, pedagógusokat megkérdezve összefoglaltam ezeket. Az információmorzsák évekig, majdnem egy évtizedig gyűltek. Néha egy rendezvényen látott jelenet, máskor a szülők levelezőlistáján indult téma adta az újabb adalékot. Természetesen, mint ahogy minden általánosítás, ezek a megállapítások sem örökérvényűek, és nem illeszthetők kivétel nélkül mindenkire – de a nagy többségre jellemzők. A szülők és pedagógusok által kitöltött kérdőívek, illetve interjúk, valamint megfigyelések összegzése reményeim szerint segítséget nyújt a Down-szindrómás gyermekek megfelelő módon történő neveléséhez, oktatásához a többségi intézmények keretein belül is.

TAKÁCS ISTVÁN

Gardner többszörös intelligencia koncepciójának felhasználása a pszichopedagógus hallgatók munkájában

Gardner az intelligencia értelmezésekor több olyan területet is vizsgál, amelyek alkalmasak lehetnek a viselkedészavarral küzdő gyermekek, tanulók állapotának célzott megfigyelésére

és a megfelelő diagnózis felállítására. Az inter-, és intraperszonális, valamint a praktikus intelligencia-területek elsősorban, míg a verbális/nyelvi és a testi/kinesztéziás területek háttérinformációik révén válhatnak alkalmassá a viselkedészavar detektálására.

A Csokonai Vitéz Mihály 12 Évfolyamos Gimnázium évek óta fogad gyógypedagógus hallgatókat. Kötelező szakmai gyakorlatukat gyakorlatvezetői megbeszéléssel kezdik, ahol egyeztetik a gyakorlat menetét, programját. Megismerkednek az iskola Pedagógiai Programjával, a hospitálás helyszíneivel, valamint az iskola pedagógusaival, diákjaival. A hospitáláson feljegyzéseket készítenek. Hospitálásuk során választják ki azt a tanulót, akivel foglalkozni kívánnak. A tanulmányaik során tanultak szerint tesztek, vizsgálatokat, fejlesztési tervet készítenek. Az anamnézis felvételekor a gyermek szüleivel is találkoznak. A vizsgálatok értékelése a gyakorlatvezetővel közösen történik. A hallgatók részt vesznek a tanuló fejlesztőóráin, ahol bekapcsolódnak a fejlesztésbe. Dolgozatuk elkészítésekor figyelembe veszik az ott látottakat. Az elkészült diagnózis, vélemény és fejlesztési terv alapján bemutató órát tartanak. Szakmai gyakorlatuk írásos értékeléssel, osztályzással zárul.

A gyakorlat és elmélet összhangjának biztosítása érdekében rendszeres esetmegbeszélésekre kerül sor a gyakorlatot vezető és a gyakorlatért felelős oktató között.

Előadásomat képek, videofelvételek és néhány hallgatói vélemény bemutatásával zárom.

TÓTH ANETT

Mozgáshiány és tanulási zavar összefüggése

A mozgás alapvető jelenség, alapvető szükséglet. Hiánya károsan befolyásolja a test, az egészséges élet, a fejlett értelem alakulását, előidézheti a betegségek kialakulását. Az emberi mozgás a környezet gyakori és aktív változtatásában is megnyilvánul.

Idegrendszeri tervezés. A vestibuláris rendszer együttműködése a kisaggyal. Szenzomotoros működés a későbbi értelem alapja.

Tanuláshoz az idegrendszeri struktúrák hibátlan működése szükséges. Az idegrendszer genetikusan bizonyos fokig előreprogramozott. Első mozgásélmények. A kisgyermek akaratlagos mozgásai. A fejlődés, testérzet, tapintás, egyensúlyérzékelés, térészlelés, az alapmozgások koordinációja. Nagymozgás, finommozgás.

Korai jelek, a tanulást nehezítő problémák. Tanulási zavar. Helytelen ceruzafogás /videofilm/. Ha nem teszünk ellene, egyenes út vezet a tanulási zavarhoz.

Saját iskolám bemeneti mérése /4 év mérései-grafikonok bemutatása/ az iskolába lépő gyermekeknél. /íraskoordináció, téri irányok/.

Helytelen ceruzafogások /videó film bemutatása/

Az olvasás, írás területén jelentkező, helytelenül működő mozgások (jobb-bal iránytévesztés, téri tájékozódás zavara, nagy és finommozgások ügyetlensége).

Saját fejlesztés – módszer (képek bemutatása). Idegrendszer érését elősegítő mozgás (videó film bemutatása).

A probléma megoldásának egy működő lehetősége. Saját írás, tananyagfejlesztés. Testnevelés kompetencia alapú program, modul bemutatása, haszna, értéke. A kipróbálás képeinek, videóinak bemutatása.

TÓTHNÉ ASZALAI ANETT

A szülőcsoportos dadogó-terápia mint a komplex gyógypedagógiai tevékenység modern formája

A korszerű gyógypedagógia fő törekvése a korai felismerés és korai gondozás. A megvalósítás előfeltétele a család, elsősorban az anya bevonása a gyermek, tanuló gyógyító nevelésébe. A szülők megtanítása a fogyatékos gyermekükkel való foglalkozásra, ennek

szakszerű irányítása, ellenőrzése, a tanácsadás minden területen hatékonynak mutatkozik. A logopédiai tevékenység a beszéd-, hangképzési, és nyelvi zavarban szenvedő egyén egész személyiségét érintő pedagógiai jellegű gyógyító nevelés (Fehérné, 2001). A logopédiai terápia sikeressége a beszédhiba etiológiai hátterétől, fajtájától, súlyosságától, a terápiás segítség gyakoriságától, a beszédhibás személy környezeti hátterétől függ. A dadogás a beszéd összerendezettségének zavara, amely a ritmus és az ütem felbomlásában, a beszéd görcsös szaggatottságában jelentkezik (Kanizsai, 1961). A mai szerzők egy része kommunikációs zavarként említi, ahol a tünetek kiterjednek a beszéd valamennyi megnyilvánulására, a kommunikáció minden szereplőjére. A dadogás súlyos beszédzavar, amely csak a szülők aktív, célirányos terápiás bevonásával fejleszhető. A dadogás terápiájában többféle módszert alkalmaznak a logopédusok. A legtöbb eljárás a beszédhibára koncentrált, beszédtechnikai gyakorlatokkal. A dadogás kialakulásával foglalkozó kutatók feltételezése szerint azonban a dadogás hátterében a nyelvi készségek zavara, illetve a szülői reakciók (ambivalencia, teljesítmény centrikusság, magas elvárások) állnak. A gyakorlatban a logopédiai tevékenység a gyermekre koncentrált; a szülő részvétele a logopédiai foglalkozásokon nem általános. A szülő bevonásával zajló foglalkozások módszertani lépései a logopédiában kevésbé kidolgozottak. Előadásomban az óvodás korú dadogó gyermekek komplex ellátásának modelljét kívánom bemutatni, amely az anya intenzív bevonását feltételezi a terápiás folyamatba. Bemutatom az együttműködés szintjeit, területeit, a logopédiai foglalkozások módszertanát, különös tekintettel a „szülős foglalkozás” és a szülőcsoport területeire. A dadogás-terápia módszertanát szeretnénk gazdagítani a Szegedi Gyógypedagógus-képző Intézet keretein belül folyó kutatásommal.

Kérdéseim:

- (1) Melyek a szülővel történő együttműködés korszerű keretei?
- (2) Milyen feltételekkel valósulhat meg a szülős foglalkozás?
- (3) Mi a szülős foglalkozások célja, melyek a fejlesztési területei, eszköztársa, hatásmechanizmusa?

Végül a modell gyakorlati alkalmazását szeretném bemutatni: azt a logopédiai tevékenységet, mely 10 éve az Aranyossy Ágoston Általános Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Nevelési Tanácsadó Intézményében Hódmezővásárhelyen zajlik.

UJHELYI JÁNOSNÉ

Esélyteremtés egy multimédiával gazdagított Montessori szemléletű tanulási környezetben

Kutatásom tárgya a középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek Montessori módszerekkel segített fejlesztésének lehetőségei. Az előadás keretében bemutatásra kerülő filmben egy halmozottan sérült fiú esete bizonyítja, hogy a hagyományos Montessori-féle didaktikai eszköztár bővíthető, gazdagítható a 21. század modern technikai vívmányaival. A multimédia, az IKT (informatikai és kommunikációs technológiák), valamint a gyógyító pedagógia legifjabb ága, az augmentatív és alternatív kommunikáció elektronikus segédeszközei egy Montessori szemlélettel bíró tanulási környezetben addig fel nem ismert cselekvési vágyat ébresztenek még a legsúlyosabb akadályokkal küzdő gyermekben is. A videofelvétel felveti a súlyosan mozgássérült, nembeszélő, értelmileg akadályozott gyermekek körében alkalmazott pedagógiai módszerek megújításának kérdését. A kísérlet során megállapítható, hogy a zene olyan kommunikációs csatorna, amely minden akadályt leküzdve eljut még a súlyosan halmozottan sérült gyermeki lélekbe is. Olyan energiákat szabadít fel, amellyel képes önmagát felülmúlva teljesíteni a fejlesztő tevékenységek során. A pedagógiai innováció szükségességét sürgeti annak ténye, hogy a hagyományos, frontális oktatás során szinte reménytelennek látszó esetek ugrásszerű fejlődést mutatnak egy digitális eszközzel ellátott

osztálytermi környezetben. Az oktatás-nevelés folyamán tapasztalt megfigyeléseim alapján megállapítható, hogy a kompetencia alapú pedagógia – mint innovatív lehetőség – úgy lehet sikeres és hatékony, ha a multimédia egy gyermeki lelket ismerő és szerető pedagógus irányításával kerül bele a 21. század pedagógiai, didaktikai eszköztárába. Kutatásaim alapján, amelyeket a gyermekek között napi tevékenységei során folytatok, elmondható, hogy a száz esztendővel ezelőtt élt nagy reformpedagógus, Mária Montessori módszerei újra időszerűvé váltak korunk társadalmában. Bár forradalmi újításai elsősorban az agysérült gyermekekre irányultak, később azonban módszere az egész gyermektársadalom oktatási-nevelési folyamatát változtatta meg. Ezekre a gyökerekre építve a sokunk által fontosnak vélt pedagógiai innováció ma szintúgy megvalósítható. Biztos alapja lehet egy inkluzív, befogadó integrációs folyamatnak.

Az (élő) idegen nyelvek pedagógiája

BOÓCZ-BARNA KATALIN

A német mint második idegen nyelvi órai interakció sajátosságai

A többnyelvűvé válás folyamatában döntő szerepet játszik a nyelvórai interakció, amely során a nyelvtanulók – építve hozott, nagyon is eltérő tudásukra – egymással és a tanárral kommunikálnak. A második idegen nyelv tanulására nemcsak a meglévő univerzális tudás, a mindenkori tanulási környezet, élettapasztalat, az anyanyelv, tanulási tapasztalat és stratégiák (tradíciók) hatnak, hanem az első idegen nyelv, az idegen nyelvi tapasztalatok és nyelvtanulási stratégiák, a saját tanulói típus ismerete is. Mindezekre tehát a tanórai interakciókban figyelemmel kell lenni. Minél természetesebb a szituáció és a kommunikáció, annál inkább van lehetőségük a tanulóknak arra, hogy kipróbálják, alkalmazzák a hozott és az újonnan elsajátított stratégiákat, technikákat, ismereteket, készségeket, illetve reflektálják ezek hatását a kommunikációra. Megfigyeléseim és vizsgálataim azt mutatják, hogy az általános és kommunikatív nyelvi kompetencia fejlesztése során még mindig kevés figyelmet szentelnek a pragmatikai kompetencia fejlesztésének és a tudatosításának.

Előadásomban a német mint második idegen nyelv elsajátítása terén végzett vizsgálataim alapján a második idegen nyelvi tanórai interakció sajátosságait kívánom leírni. Az utóbbi öt évben a tanár-diák és diák-diák interakció egyes aspektusaira koncentráltam: 2005–2008-ban az első idegen nyelvi transzfer tanórai beszélgetésekre gyakorolt hatását vizsgáltam, azaz milyen mértékben befolyásolja a kommunikációs szándék megvalósulását a pozitív és negatív transzfer, valamint a transzfer kezelése spontán megnyilatkozásokban és szabad, önálló diskurzus során (22 nyelvóra, 21 órarészlet transzkripciójának feldolgozásával és 34 írásbeli munka elemzésével; korosztály: 15–17 év). Az L2-transzfert hatás szerint csoportosítottam, lejegyeztem a fellépő transzfer kezelésének módjait, a tanulói beszédprodukción követő tartalmi és nyelvi visszajelzéseket. 2008–2009-ben végzett vizsgálatom tárgya a nyelvórai diskurzusok megakadás-jelenségeinek okai és kezelésének módozatai (18 óra, 38 beszédrészletre vonatkozóan; korosztály: 15–17 év). Mindkét kutatás eredménye azt mutatja, hogy a beszédtervezés és beszédprodukción optimális fejlesztéséhez több és rendszeres valódi diskurzusra van szükség; újra kell definiálni a „hiba” fogalmát – mindez hozzájárul ugyanis a hipotézis-alkotás, a nyelvvel történő „kísérletezés”, nyelvi kreativitás és ezáltal a többnyelvűség fejlesztéséhez. Előadásomban bemutatom, hogyan kell átalakítani a nyelvórai interakciókat, mivel a jelenleg realizált interakciós formák és eszközök, többnyire korlátozzák a kitűzött célok elérését.

BRETTNER ÉVA

A nyelvválasztás sorrendjének és a nyelvtanulás hatékonyságának összefüggései egy empirikus vizsgálat eredményei alapján

A nyelvsajátítás hatékonyságára hatással van az idegen nyelvek tanulásának sorrendje. Tanuláspszichológiai szempontból elsőként azt a nyelvet kell elsajátítani a tanulónak, amelyik az anyanyelvtől a legtávolabb áll. Az agykutatás eredményei szerint az első nyelv megtanulásával nemcsak a nyelvet, de különböző tanulási stratégiákat is megtanulunk, ami további nyelvek kiindulópontja lehet. Kutatásom során tesztfeladatos felmérés segítségével kerestem a választ a hétköznapi nyelvtanítási gyakorlatban arra a kérdésre, hogy a németet vagy az angolt első idegen nyelvként tanulók hatékonyabbak-e a második idegen nyelv elsajátításában.

FEKETE LILLA

**Nyelvtanulás – nyelvtudás – nyelvvizsga. Helyzetkép a Kaposvári Egyetem négy karán
2010 tavaszán**

Jelen írás aktualitása megkérdőjelezhetetlen; létrejöttét az a fájdalmas – némiképp érthetetlen, de többféle interpretációt is megengedő – tény „kényszerítette ki”, hogy a hallgatók jelentős része, csaknem 50%-a a diploma-átadó ünnepségen nem diplomát, hanem csak egy oklevelet kap kézhez. Ennek oka közismert: a záróvizsgára való jelentkezéskor nem rendelkeznek a kimeneti követelményt megtestesítő középfokú C típusú nyelvvizsgával. Rögtön az elején nyomatékosítani szeretném, hogy nem kaposvári, hanem országos jelenségről van szó.

Előadásommal az a célom, hogy – megelégetve az egymásra mutogatást, az ideológiagyártást és a bűnbakkeresést, amely csak elodázza az értelmes cselekvést – felderítsem, mit gondolnak minderről a hallgatók, látnak-e kitörési lehetőséget, illetve milyen magyarázatot találnak a nem kevésbé kínos helyzetre. Az állapotfelmérést diagnózis-állítás céljából végeztem, amelyre már ráépíthető a terápia.

A Kaposvári Egyetem minden karán 40–40 fővel végeztem el a kérdőíves felmérést. Mivel meglehetősen komplex problémával állunk szemben, ennek megfelelően állítottam össze a vizsgálati eszközt, a 20+2 kérdésből álló kérdőívet, amely a zárt kérdések mellett nyitott kérdéseket és többszörös választási lehetőségeket is tartalmazott.

Azért éreztem különösen fontosnak, hogy 2010 tavaszán elvégezzem ezt a vizsgálatot, mert a Pedagógiai Kar vezetése szeptembertől a nyelvoktatás terén forradalmi változásokat tervez. Hallgatóink ettől kezdve heti négy órában tanulják az idegen nyelvet; kritérium tárgyként, négy féléven keresztül. Ezen újítástól a vezetés és az oktatók is igazi fordulatot remélnek.

Ez a mérés ugyanakkor pillanatfelvétel kíván lenni, amelyhez majd három év múlva az akkori eredményeket viszonyítani tudjuk. 2013-ban jön tehát a követéses vizsgálat.

FELDNÉ KNAPP ILONA

A nyelvtanári attitűd változása

Előadásomban a nyelvtanári attitűd változásának okait vizsgálom egy, a magyarországi némettanárok körében 2009-ben készült kérdőíves felmérés alapján.

Bevezetésemben bemutatom a vizsgálati módszereket, kitérek a kérdőív összeállításának szempontjaira, majd értékelem a válaszokat, végül következtetéseket fogalmazok meg.

A felmérés többfajta megközelítésben adott lehetőséget a tanároknak a véleményük kifejtésére. Az első kérdéscsoport a szakválasztásuk okaira és döntésük jelenlegi értékelésére, illetve az egyetemi tanulmányok során szerzett ismeretek szerepére és jelentőségére vonatkozott. A második a tanári pálya általános megítélésére, annak változásaira és tendenciáira irányult. A további kérdések egy-egy konkrét szempontból indultak ki, mint pl. az oktatásra befektetett energia és az eredményesség összefüggése; a szak elismertségének alakulása; a tanárnak az adott nyelvvel és kultúrával kapcsolatos viszonyában bekövetkezett változások okai; a nyelvpolitikai döntések hatása a szak és a személyes karrier alakulására, végül az egyéni elhivatottság és a társadalmi visszaigazolás összefüggése.

A kérdésekre adott válaszok alapján átfogó kép alakítható ki a nyelvtanári attitűd változásáról; megállapítható, hogy az attitűd változása minden esetben több tényező együttes hatására alakul ki; végül az okok között fontossági sorrend állapítható meg.

FILINGER MARGIT

**A drámapedagógia szerepe a jobb értés lehetőségeinek bővítésében
(Irodalmi szövegek a nyelvtanításban)**

A dolgozat elsődleges célja, hogy bemutassa egy nem teljesen új módszer használati lehetőségeit a német műveltségterületi irodalomtanítás, vagyis a tanítóképzés során, melybe beletartozik a német mint idegen nyelv oktatása is.

A drámapedagógia elég régóta ismert és sokak által szívesen alkalmazott módszer. Egyik ősi eleme, a „szerepjáték” például már a 30-as években fontos helyet kapott az idegen nyelvek tanításában. Ugyanezt mondhatjuk az irodalmi szövegek jelenlétéről is: szerepük változó, de gyakran ismétlődő.

A dolgozatnak nem célja az irodalomtanítás módszereinek vizsgálata, mert ez szinte beláthatatlan témának tűnik, viszont teljesen ki sem kerülhető: nyelvoktatás és irodalomtanítás a mi esetünkben a műveltségterületi képzésben fonódik össze a leggyakrabban. A fő cél tehát ennek vizsgálata, középpontban az irodalmi szövegek jelenlétével és ezek feldolgozásának dramatikus lehetőségeivel.

A fentiekből adódnak a legfontosabb kérdések:

(1) Hatékonyabb-e a nyelvtanítás a drámapedagógiai módszer alkalmazása révén?

(2) Van-e értelme a német nyelvű irodalom tanításának, illetve irodalmi szövegek felhasználásának a nyelv tanítása során?

(3) Lehet-e ezzel a módszerrel valóban segíteni az értés folyamatát: a szöveg értését és a német beszéd értését? (Bármilyen más idegen nyelvről is szó lehet természetesen, de jelen dolgozat szerzője a német nyelvben otthonos.)

A kérdések megválaszolásához – mivel komplex feladatokat érintenek – többféle módszert kell alkalmazni:

(1) Az irodalomtanítás módszertanával foglalkozó szakirodalom feltárását, de csak azokon a pontokon, ahol drámapedagógiai kérdésekhez közelít.

(2) Ugyanígy a drámapedagógiai szakirodalomnak csak az irodalmi szövegekhez való kapcsolódását, hogy ne legyen annyira tág és beláthatatlan a kör.

(3) Saját tanítási tapasztalatok összegezése – irodalomtanárként –, a megfigyelések eredményei – drámatanárként –, a német nyelv tanításában szerzett tapasztalatok – nyelvtanárként –, illetve mindezek összevetése. Az elemzés tehát három fő részre tagolódik: a drámapedagógiának mint műveltségterületi tantárgynak a szerepe, és a vele kapcsolatos tapasztalatok, megfigyelések közreadása; a dráma-módszer alkalmazása a német műveltségterületi irodalom, illetve a dráma-módszer alkalmazása a német mint idegen nyelv tanításában. Ez utóbbin belül is a vizsgálat egyik tárgya az irodalmi szövegek jelenléte és hasznossága, konkrét példák alapján.

A dolgozat eredményének az tekinthető, ha a feltett kérdésekre megnyugtató módon tudunk válaszolni. A drámapedagógiai módszer alkalmazása révén hatékonyabb és élményszerűbb mind a nyelv-, mind az irodalomtanítás. Negatív jelenségek akadályozhatják az eredményességet, például, ha a leendő tanító, illetve a nyelvtanuló nem rendelkezik már a kérdezés és a szabad fantázia képességével. Ha szerencsénk van, akkor viszont a leendő tanító saját kisiskolásainál is próbálkozni fog a módszerrel, akkor is, ha a környezete nem inspirálja erre. Az is bebizonyosodik, hogy az irodalmi szövegeknek van helyük a nyelvtanításban, a megfelelő helyen, esetleg dramatikusan tálalva. Egyértelmű, hogy az irodalmi szöveg értését a dráma-módszer csak mélyítheti.

A legfontosabb eredmény azonban az, ha a vizsgálódások végén belátjuk: ez a módszer is csupán csak egy a sok közül. Lehetőség, amellyel lehet jól bánni, és így lesz ez is része a szabad és kreatív tanításnak. Ennek lényege pedig a folytonos keresés, és erre a dráma-módszer nevel a leghatékonyabban.

H. SZABÓ SÁRA

A nyelvtan tanítására való felkészítés a francia műveltségterületi képzésben

A műveltségterületi módszertani felkészítésünk gyenge pontja szokott lenni a nyelvtan biztos tudása, amely a kisiskolások idegennyelv-tanítása során halmozódó hiányosságokat okozhat. Ennek megelőzésére a leíró nyelvtani előadások és szemináriumok sorát gyakorlati műhelyfoglalkozásokkal bővítjük: a Gyermeknyelvi szemináriumi, illetve Nyelvtanítási Szakmai műhelyfoglalkozással. Ezekben a szakmai alkalmakon lehetőséget adunk arra, hogy a nyelvtan tanítását szemléltetőeszköz-készítéssel együtt célzottan gyakorolhassák hallgatónk, valamint mikrotanítás megtervezésével és megvalósításával kipróbálhassák a nyelvtanítási módszereket az oktatási gyakorlatban. A helyes felkészítéshez sokszínű módszertani példát, ismeretet kell átadnunk, hogy a hallgató megfelelően választhasson. Az alábbiakban felkészítésünk egy szeletét mutatom be, amelynek során a nyelvtan ismerete a gyenge pontból erős ponttá is válhat. A nyelvtanítás különféle eljárásait, a deduktív, az induktív és az egybevető eljárást a gyakorlatban ismertetjük meg hallgatónkkal. Ezenkívül a szemléltetés alapvető szempontjainak figyelembevételével a vizuális, auditív, audio-vizuális, cselekvési sorokkal szemléltetett és interaktív nyelvtanítási eljárásokra is példát adunk hallgatónknak a jövőbeli eredményes általános iskolai idegen nyelvi nyelvtani ismeretek érdekes, a gyermekek számára vonzó bemutatásához és begyakorlásához.

KÓSÁNÉ OLÁH JULIANNA

Egy 2001-ben megjelent német nyelvkönyv margójára

Közel tíz éve jelent meg „*Besinnlich durch das ganze Jahr*” címmel egy olyan német nyelvkönyvünk, amely alcímében is jelzi a rendhagyó utat: „*Das andere Lesebuch*”.

A szövegek tematikáját tekintve alternatív programot dolgoztunk ki. A tartalmas irodalmi, esztétikai, vallásos szövegválasztékhoz a 80-as évek paradigmaváltásához igazodó feladatrendszerrel rendeltünk hozzá.

Jelen előadásomnak az a célja, hogy beszámoljon az elmúlt évtized tapasztalatairól, megerősítse a célkitűzés érvényességét, illetve kifejezze a felhasználás során megfogalmazódott kételyeket, és megfogalmazza azokat a kérdéseket, amelyekre meg kell találni a választ.

Változatlan érvényességgel bír az Előszóban megfogalmazott tézis, amely hirdeti, hogy az irodalom újra az INYO szerves része, de elveti az ősi fordító-grammatizáló módszer újjáélesztését,

- amely megalékelte az autentikus szövegek egyeduralmát, és azt, hogy az autentikusság fedőneve alatt igénytelen szövegek árasztották el a tankönyveket, melyeknek a tartalmi üressége csak álkommunikációt szült;
- ennek következtében kiszélesedett az INYO-ban alkalmazható irodalmi szövegek spektruma, a „*másként*” fogalma játékosságot és oldottságot, olvasóközpontúságot és kreativitást jelentett, mindenekelőtt azonban tartalmas, őszinte és sokszínű kommunikációt;
- valamint vállalta a nyelvpedagógusokra háruló felelősséget, hogy a szövegek keresésében valódi értékeket kutassunk, a módszertani feldolgozásban pedig megfeleljünk a legkorszerűbb módszertani elvárásoknak.

Változatlanul érvényes a könyv szellemiségében az interdiszciplinaritásra való törekvés, amelyben megvalósul az idegen nyelv oktatásának, az irodalomnak és a hittannak a hármas egysége. Meggyőződésem, hogy a keresztény irodalmi szövegek forrása olyan lenyűgöző gazdagsággal bír, ami az ősi hagyományokat megőrizve, a „ma” aktualitásában megmártózva, a „ma” nyelvén tud szólni.

Sok visszajelzésünk van a könyv elfogadásáról. Erről a recenziók, az író-olvasó találkozók tanúskodnak. A könyv szemelvényanyaga alapján bővült a szavalóversenyek repertoárja, néhány feladattípus országos elismertségre tett szert. Tíz év tapasztalatának „igen” és „nem” válaszai a nyelvoktatás jövőformálásának egészére érvényesek lehetnek; érdemes ezekre a kérdésekre együtt megkeresni a választ.

LANNERT ISTVÁN

Drámapedagógiai módszerek az idegen nyelv tanításában

Napjainkban sokféle nyelvtanítási módszer, stratégia létezik. Előadásomban – mint francia-orosz szakos nyelvtanár és drámapedagógus – a drámapedagógiai módszerek alkalmazásáról szeretnék beszámolni.

A dramatikus gyakorlatok felosztását, típusait mutatom be: ismerkedő, bemelegítő, munkára hangoló, érzékelést (látás, hallás, szaglás, ízlelés, tapintás), beszédkészséget fejlesztő gyakorlatokat, csoportépítő, önismereti játékokat. Ezek használatát a nyelvi órán szintnek, életkornak, tanítási célnak megfelelően igazítom. Kiemelek közülük egy-két érdekes gyakorlatot, és az ezek használata után levont tapasztalataimat fogom megosztani Önökkel.

A dramatikus gyakorlatok nagy előnye, hogy bármilyen órába beépíthetők, tanmenettől függetlenül, mivel nem időigényesek, és az óra témaköréhez is bármikor hozzáigazíthatók (pl. az öltözködés tanításánál a „Mi változott meg?”-játék).

A drámajáték-típusok közül bemutatom az improvizációt, szimulációt és a konferenciajátékot. Részletesen kitérek a gyakran alkalmazott falu-szimulációra, annak alkalmazási módjaira, nehézségeire és előnyeire, fejlesztési lehetőségeire. Ismertetek más szimulációs gyakorlatokat is, pl.: sziget, szálloda, stb.

Az előadás végén összefoglalom a tapasztalataimat, észrevételeimet.

MAGOCSA LÁSZLÓ

Gyerekek interakciói az EFL óvodákban

Előadásomban arról fogok beszélni, hogy a gyerekek milyen módon vesznek részt a különböző foglalkozások szervezésében és lebonyolításában az angol nyelvű óvodákban, és arról, hogyan kommunikálnak egymással, mialatt részt vesznek a különböző tevékenységekben. Az adatokat egy horvát és egy magyar angol nyelvű óvodában gyűjtöttem. A longitudinális kvalitatív tanulmány olyan 3:0–6:0 éves gyerekek óvodai tevékenységének megfigyelésére épül, akik különböző családi környezetből jöttek. Az adatgyűjtés videofelvételek, digitális hangrögzítés, az óvodai portfólióhoz való hozzáférés és kérdőívek segítségével történt. Láthatjuk, hogy ezeknek a gyerekeknek a második nyelv (L2) elsajátítása, részvételük a csoportos tevékenységekben nagyban függ a családi háttértől, attól, hogy milyen mérvű a kapcsolat anyanyelvük és a tanulandó nyelv között, továbbá mentális adottságuktól és rengeteg előre nem sejthető tényezőtől, amelyek bármilyen tevékenység során észlelhetők. Amint a gyerekek belépnek egy L2 (a mi esetünkben angol) óvodai osztályterembe, egy új realitás részeseivé kezdenek válni, ahol új tapasztalatokat és információkat szereznek, és mindezzel kapcsolatban elkezdnek új koncepciókat és elképzeléseket építeni, először az óvodával kapcsolatban, később saját világukra vonatkozóan. Az interakció elengedhetetlen része ennek a folyamatnak. Látható lesz, hogy az L2 és az L1 elemek milyen módon jönnek számításba az óvónő által és – néhány esetben – az önállóan szervezett tevékenységeik során. Azt is fogjuk látni, hogyan kell figyelembe vennie az angol nyelvi óvónőnek a gyerekek korlátolt tapasztalatát, miközben biztosítja számukra, hogy elképzeléseiket megvalósítsák. Mind a két óvodában tisztában vannak az óvónők a gyerekek igényével, és azzal, hogy mit szeretnének csinálni, attitűdjeikkel, és aptitűdjeikkel, miközben

bemutatják nekik a nyelvet. Ily módon lehetővé válik, hogy játékosan tanulják azt. Azt is fogjuk látni, hogyan egészítik ki a gyerekek új elemekkel a már meglévő koncepcióikat az L2 elsajátításnak köszönhetően, és milyen kapcsolatban van mindez a már elsajátítottakkal. A fent említett nyelvsajátítási folyamatnak az angol nyelvi óvónők általi alapos ismerete nagyban hozzájárulhat ahhoz, hogy fejlődjön a gyerekek idegen nyelvi beszédképessége, és motiválhatja őket L2 képességeik további fejlesztésében. Mivel az óvodai második nyelv elsajátítása meglehetősen kevésbé kutatott terület Magyarországon, a tanulmány olyan tényeket és jelenségeket tárhat fel az angol nyelvi óvodapedagógusok számára, amelyek hasznosak lehetnek további angolnyelv-tanításuk során.

NAGYHÁZI BERNADETTE

Aki tudja, taníthatja? – A magyar nyelv taníthatóságának megítélése *A magyar mint idegen nyelv oktatásának módszerei* kurzus kezdetén és végén

Általánosan elterjedt nézet a magyar anyanyelvi beszélők között, hogy a magyar nyelv „nagyon nehéz”, „nem lehet megtanulni”, „sokkal nehezebb, mint bármely más nyelv”, „nagyon nehéz lehet azoknak, akik magyarul akarnak tanulni”. Ugyanilyen elterjedt álláspont azonban az is, hogy a magyar anyanyelvű beszélők képesek arra, hogy anyanyelvüket idegen ajkúak számára tanítsák; vagyis elegendőnek érzik a nyelvtanításhoz az anyanyelvi kompetencia meglétét. E – laikus – körökben többnyire ismeretlen a „magyar mint idegen nyelv” vagy a „magyar nyelvtanár” fogalom is. 2005-ben végeztem egy kérdőíves kutatást a Kaposvári Egyetem akkori tanító- és óvóképzős hallgatói körében arról, mit gondolnak, ki képes a magyar nyelv tanítására nem magyar anyanyelvűeknek. A kérdőívben hét nyelvtanítási-nyelvtanulási szituációt vázoltam fel. Minden esetben felsoroltam nyolc személyt lehetséges tanárként, illetve azt a lehetőséget, hogy nem szükséges tanítani, majd „rágagad”. Ezek közül minden esetben egyetlen választ jelölhettek meg a hallgatók. A kutatásban a megkérdezettek közel 40%-a elegendőnek vélte, hogy egy magyar anyanyelvű tanítsa a külföldit magyarra, s alig több mint 5%-uk tartotta fontosnak, hogy a magyart végzett nyelvtanártól tanulják az idegen ajkú nyelvtanulók. A 2009/10-es tanévben szabadon választható kurzusként elindult *A magyar mint idegen nyelv oktatásának módszerei* c. tantárgy. A kurzust az őszi szemeszterben 29 nappali tagozatos, a tavasziban 15 nappali és 36 levelező tagozatos, különböző szakokon (tanító, óvodapedagógia, gyógypedagógia) tanuló hallgató végezte el. Mindkét félévben az első órán, mielőtt ismertettem volna a kurzus célját és tematikáját, kitöltettem egy kérdőívet a hallgatókkal. Ez a kérdőív alapvetően megegyezett a 2005-össel, de kiegészült egy újabb szituációval (óvoda). A kurzus végén megismételtem a kérdőíves kutatást, új kérdőívekkel, így első válaszukat nem láthatták a hallgatók (kivételet képeznek a II. éves gyógypedagógia szakos levelező tagozatos hallgatók, akikkel egy tömbösített alkalommal találkoztam, így ők az óra elején, reggel, majd a konzultáció végén, délután ugyanazon a kérdőíven eltérő színnel jelölték meg a válaszaikat). A kutatás kezdetén feltételeztem, hogy a kurzus iránt érdeklődő hallgatók nagy része nem ismeri a magyar mint idegen nyelv fogalmát, és válaszaik a 2005-ös kutatás eredményéhez közelítenek. Feltételeztem azonban, hogy mind a hetenkénti órákon részt vevő nappali tagozatos, mind a tömbösített konzultációkon jelen lévő hallgatók véleménye megváltozik a kurzus lehallgatása után, különösen azokban a szituációkban, amelyek közvetlenül választott hivatásukhoz kötődnek (iskola, óvoda). Az eredmények minden esetben igazolták a hipotéziseimet. Mindezek alapján *A magyar mint idegen nyelv oktatásának módszerei* c. kurzus elérte a célját: megismertette a hallgatókat a magyar nyelv külső szemléletével, ráirányította a figyelmet arra, hogy a magyar is „élő idegen nyelv”, valamint az anyanyelvi kompetenciából nem következik az, hogy rendelkezünk az anyanyelv idegen nyelvként történő (sikeres) tanításának kompetenciájával is.

SZÜCS ESZTER CECILIA

Alternatív/reformpedagógiai módszerek alkalmazása a korai idegen nyelvi nevelésben

Ez a kutatás részét képezi készülő doktori disszertációmnak, amely a korai idegen nyelvi nevelésre való felkészítést állítja fókuszába. Az Európai Unió oktatáspolitikájában kiemelten fontos szerepet kap az idegennyelv-oktatás; az Európa Tanács ez irányú ajánlásai súlyozottan jelentkezik a tagállamok oktatáspolitikájában is. A nyelvi kompetencia olyan alapvetően szükséges készség, amely megjelenik az oktatásban, a munkaerőpiacon, a társadalmi és kulturális környezetben egyaránt. A korai kezdés vitathatatlan előnyökhöz jutatja a nyelvtanulót. Írországi tartózkodásom során figyeltem fel arra, hogy az óvodák jelentős többsége a Montessori pedagógia elvei szerint működik. Ezekbe az óvodákba jártak a bevándorlók gyermekei is, akik sok esetben angoltudás nélkül kezdték „tanulmányaikat”, és rövid időn belül képessé váltak szóbeli kommunikációra a társaikkal. Ez a jelenség keltette fel érdeklődésemet az idegen nyelvi képzésben megjelenő reformpedagógiai módszerek és irányzatok iránt. Feltételezem, hogy gyermekközpontú nevelési módszerekkel az idegen nyelvi nevelésben sikeresebbek lehetünk, mint általános módszerekkel. A részkutatás célja ismertetni olyan nemzetközi reformpedagógiai trendeket/modelleket, amelyek e speciális módszertani felkészítést igénylő korosztály nyelvi nevelését segítik. Óvodai terepvizsgálatok során az óvodapedagógusok által használt módszertani lépéseket/eszközöket kívánom megfigyelni. A kutatás helyszíne(i) olyan magyarországi, reformpedagógiai nézeteket valló óvoda/óvodák, ahol idegen nyelvi nevelés folyik. Kontrollcsoportként pedig hagyományos óvodák nyelvi csoportjainak pedagógusai szolgálnak.

A kutatás hipotézisének bizonyításához az alábbi kutatás-módszertani lépéseket tartom megfelelőnek:

- (1) Elméleti módszerek: tartalom- és dokumentumelemzés a nemzetközi modellek megismeréséhez;
- (2) Empirikus módszerek: feltáró módszer (óvodai megfigyelések és interjúk óvodapedagógusokkal); feldolgozó módszer (minőségi elemzés, összehasonlító elemzés).

A kutatás jelenleg is folyamatban van – az eredményeket az előadásban ismertetem.

Matematika-pedagógia

FENYVESI KRISTÓF – SZABÓ ILDIKÓ

**A „MathArt”-szemlélet alkalmazása a matematika élményközpontú általános iskolai
oktatásban**

A pécsi Apáczai Nevelési és Általános Művelődési Központ (ANK) Tehetségpont programjában tevékenykedő pedagógusok 2007-től vesznek részt az évenként megrendezett Pécs Ars Geometrica Nemzetközi Találkozó és Műhely művészeti-tudományos eseménysorozatban. A nagyszabású rendezvény amerikai, európai és ázsiai egyetemek, művészeti iskolák, tudományos és művészeti közösségek rangos képviselőit látja vendégül Pécssett – évről évre alkalmat adva hosszú távú projektek, nemzetközi kezdeményezések elindítására is. Az ANK pedagógusai számára a művészet és a tudomány nemzetközileg elismert képviselői között zajló diskurzusba történő aktív bekapcsolódás mellett, a program egyik legfontosabb hozadéka volt az úgynevezett „MathArt”-szemlélettel és e szemlélet legnevesebb képviselőivel való megismerkedés. A „MathArt”-szemlélet fő újdonsága és matematika-pedagógiai alkalmazásainak kivételes hatékonysága abban áll, hogy a művészet, a tudomány, a technológia és a környezetismeret által fémjelzett különféle tudásformákat, eltérő gyökerű kulturális mintázatokat határozott matematikai fókuszú szempontrendszer mentén kapcsolja össze. Az eltérő gyökerű és természetű jelenségeket matematikai aspektusból elemzi és használja fel a tanítás-tanulás hangsúlyozottan tanuló-, élmény- és gyakorlatközpontú, játékos folyamatában. A „MathArt”-szemlélet a művészet és a tudomány tereim között közvetítő kísérletek eredményeit olyan kreatív és pragmatikus kontextusban értelmezi újra, amely mindenekelőtt matematikai hangsúlyokkal, és egyénileg is felfedezhető, közvetlenül megtapasztható jelenségek után kutatva nyit a huszadik század holisztikus igényű életművei, a képzőművészet, a technológiai innovációk, a környezettudomány, a népi tradíciók, a matematika interdiszciplináris területei, a játéktudomány, a személyiségpszichológia és a művészetterápia, a tánc- és előadóművészetek, a kultúrtörténeti érdekességek, a geometriai alapú konstruálás és a különféle kulturális formációk esztétikailag is megragadható reprezentációs tárgyainak vizsgálata, oktatási célú felhasználása irányában. A hangsúlyozottan matematikai aspektus széles spektrumú és következetes elvek mentén történő érvényesítése alapozza meg azt az ideológiamentes filozófiát és módszertant, amely nem csupán elméleti interdiszciplináris és interartisztikus háttérrel jelent, hanem számos új, kézzelfogható oktatási eszközt is a tanulók és tanáraik kezébe ad a MathArt-szemléletű foglalkozások során. Szabó Ildikó tanár és Fenyvesi Kristóf kutató szakmai vezetésével, az Oktatásért Közalapítvány NTP-OKA-II. pályázatán elnyert támogatásnak köszönhetően az ANK pedagógusai egy 60 órás tehetséggondozó program keretében kaptak lehetőséget egy MathArt-szemléletű műhely-sorozat lebonyolítására. Előadásukban bemutatják a program háttérét, felépítését, ismertetik annak fő elemeit, és kitérnek a megvalósítás során szerzett tapasztalatokra is.

KLINGNÉ TAKÁCS ANNA

**A matematikai analízis tanításának módszertani elemei pénzügy-számvitel szakos
hallgatók oktatásában**

Hallgatóink felsőfokú tanulmányai matematikából a matematikai analízis elemeinek megismerésével, megtanulásával kezdődik. Tapasztalatunk az, hogy hallgatóink a tantárgy fogalmainak, módszereinek az elsajátítása során tanulási nehézségekkel kerülnek szembe; ezek egyike például a függvényvizsgálat lépéseinek megismerése után a függvény grafikonjának reprezentálása, megrajzolása. Tanulóink különböző fokú előképzettséggel

érkeznek egyetemünkre. Ez maga után vonja, hogy a felsőoktatási gyakorlatunkban is jelenjenek meg a matematikai didaktikában megismert tanítási, tanulási stratégiák. Ezért fontos az analízis oktatásában alkalmazott didaktikai módszerek összefoglalása. A Bruner (1966) elméletében megismertek szerint a reprezentációs síkok közötti átmenet rugalmassága fejleszti a kreatív gondolkodást. Úgy gondoljuk, hogy matematikatanításunk többnyire a szimbolikus síkon zajlik. Hogyan lehet bevonni az oktatásba a többi gondolkodási síkot? Egyik formája lehet a számítógép bekapcsolása a tanítási-tanulási folyamatba. Ez az egyik ok, amiért számítógépes módszereket használunk a szemléltetéshez és a tananyag megértetéséhez. Az első kihívás olyan programok megtalálása, amelyek mindenki számára elérhetőek, a használatuk ismert vagy kevés ráfordított idővel elsajátíthatók. A második, hogy kínáljunk hallgatóinknak olyan színteret, ahol a tanulást segítő módszereket megtaníthatjuk, és ahol hallgatóink ezeket gyakorolni tudják tanári felügyelet vagy segítségadás mellett. Ezért meghirdettünk egy szabadon választható tantárgyat, amelynek keretében mind a Varga Tamás (1973), mind a Zech (1989) által kidolgozott matematikatanítás kognitív célrendszerét alkalmazva pótoljuk a hiányosságokat, átismételjük azokat, gyakorlati példákon keresztül megmutatjuk, hogyan kapcsolódnak az új ismeretekhez. Gyakorlatokon a közoktatás alsóbb szintjein szokásos óratípusokat is alkalmaznunk kell; a gyakorlatok felépítésében is követjük az alsó- és középfokú oktatásban szerzett tapasztalatokat. A tanár mint a tanulás „irányítója” van jelen. A hazánkban folyó didaktikai kutatások rámutatnak arra, hogy a felsőoktatásban hatékony a számítógép, valamint a CAD rendszerek bekapcsolása az analízis oktatásába, a tanulóknak megváltozik a matematikához való viszonya (P. Hámori, 2004), bonyolultabb problémák megoldására is vállalkoznak a számítógépek bekapcsolásával. Egyetemünkön a hagyományos analízisbeli és papír-ceruza módszer mellett a függvényábrázolást Excel használatával is tanítjuk, ezzel segítve a materiális tevékenységek szintjét, míg a GeoGebrával a szimbolikus sík előtérbe helyezésével erősítjük meg a kalkulusban tanult fogalmakat és alkalmazásait. A többváltozós függvények szemléltetéséhez Winplot programot használtunk. Az ikonikus gondolkodási sík a számítógép használatával a tanulás-tanítás folyamatában végig jelen van. Előadásomban külön hangsúlyt kapnak azok a sarkalatos pontok, ahol a számítógépet is bevonjuk a feladatok megoldásába.

MUNKÁCSY KATALIN

Kiegészítő tananyag tehetséges, hátrányos helyzetű, az iskolában gyengén teljesítő tanulók számára

A kutatás célja annak vizsgálata, hogyan segíthetjük a tehetséges tanulókat, hogy képességeik hátrányos helyzetük ellenére is kibontakozhasson. A vizsgálatot összevont osztályos alsó tagozatos iskolákban végeztem el.

A kutatás során a következő kérdésekre kerestem a választ:

(1) Igaz-e, hogy a gyenge tanulmányi eredmények hátterében a tanulók érdektelensége, tanulási képtelensége áll?

(2) Vannak-e olyan matematikai területek az alsó tagozatos oktatásban, ahol a tárgyi szintű problémamegoldás javítja a matematikatanulás hatékonyságát?

A kutatás módszereit a vizsgálat sajátosságai miatt sok területről adaptáltam; a kutatás kerete résztvevő megfigyelés volt.

Adaptáltam Kuhl pszichológiai tesztjét – amelyet a vizsgált személyek motivációs szerkezetének feltárására alkotott meg –, a tantárgypedagógiai kutatás céljaihoz alkalmazkodva. Emellett fejlesztő programot állítottam össze a gyakorló pedagógusok bevonásával.

A kutatást 2006–2008-ban 16 összevont tanulócsoporthos iskolában végeztük el. A közös munkában a nagy földrajzi távolságok miatt jelentős szerepet kapott az internetes együttműködés.

A kutatás alapján megállapítható, hogy a hátrányos helyzetű tanulók számára szükséges a speciális, nekik szánt kiegészítő foglalkozás, és ennek lényegesen különböznie kell azoktól a felzárkóztató programoktól, amelyeket az értelmi fejlődésben gátolt tanulók számára alakítottak ki. A tanítók által megemlített fogalomalkotási, megértési problémák többségére (mértékegységváltás, térbeli tájékozódás, az egyszerűbb szöveges feladatok megoldása) találtunk olyan tevékenységi formákat, amelyekkel csökkenhetők voltak a tanulók hátrányai.

OLÁHNÉ TÉGLÁSI ILONA

Matematikai kompetenciák vizsgálata középiskolai korosztályánál

Előadásom első részében a matematikai kompetencia fogalmát, összetevőit tisztázom. A 2000. évi Lisszaboni Határozat az Európai Unió országainak ajánlást fogalmazott meg az oktatási rendszer átalakítására. Ehhez csatlakozott a OECD által indított PISA-vizsgálat, amelyben többek között a 15 éves korosztály matematikai kompetenciáit is mérik, s amelynek eredménye hazánkra nézve kedvezőtlenebb volt a vártnál. E kettő indította el hazánkban is a fejlesztő munkát, amelynek következményeképp mára új típusú, kompetencia alapú tankönyvek jelentek meg, és megújul a tanárok módszertani kultúrája is. Ennek a változásnak azonban nem egységes a fogadtatása a tanárok körében.

Az oktatás módszereinek, formának eldöntése előtt tisztázni kell, hogy mi ma a matematika tanításának célja, mire készítjük fel a tanulókat. A hagyományos, tartalomközpontú oktatásban nagyon sok olyan elem van, ami ma is aktuális, megővendő. Emellett természetesen van igény a módszertani változatosagra, kooperatív munkaformák alkalmazására – de mindkettőnek meg kell találnia a maga helyét a matematika tanításában. Ezen kívül az új módszerek új kereteket igényelnek; a tanulási idő hagyományos felosztása nem feltétlenül biztosít kellő lehetőséget. Felmérésem célja, hogy a jelenlegi kompetenciaszint megállapítása alapján fejlesztő módszereket dolgozzak ki, hogy a kétféle módszer kombinálásával a középiskolás korosztály hiányosságai pótolhatók, matematikai felkészültségük javítható legyen.

Mérésemet az Eszterházy Károly Főiskola Gyakorlóiskolájának 12 gimnáziumi osztályában végeztem (évfolyamonként 3 osztály), általános matematika tantervű osztályokban. Egy öt feladatból álló feladatlapot kellett a tanulóknak megoldaniuk 45 perc alatt. A feladatok összegyűjtésénél az alábbi szempontokat vettem figyelembe:

- gyakorlati szemléletű feladatok legyenek;
- lehetőleg sokféle képességet, készséget mérjenek;
- minden évfolyamnál csak olyan ismereteket igényeljenek, amelyeket már az előző tanévben, tanévekben megtanultak;
- a feladatok játékosak, változatosak legyenek;
- a felalpok egyszerűbb és összetettebb feladatokat egyaránt tartalmazzanak.

A feladatlapok értékelésénél minden gondolati, számolási egységet külön pontoztam; a nagyobb egységek pontozásánál az érettségi szabályait követtem. A feldolgozott feladatlapokról statisztikát készítettem; a minimum- és az optimumszint megállapítása után a kapott eredményeket elemeztem. Ezeket grafikon formájában mutatom be előadásomban.

A mérés eredményeinek ismeretében már meg lehet fogalmazni, hogy melyek a legfontosabb fejlesztendő területek. Ezekre olyan feladatlapokat szeretnék kidolgozni, amelyek alkalmasak 45 perces órákra, 30 fő feletti osztálylétszámokra is, továbbá hagyományos és kooperatív módszerekkel is feldolgozhatók, a megfelelő módszereket a feldolgozandó tartalomhoz igazítva. A feladatlapok a tantervbe beilleszthetők lesznek. A kipróbálást a 2010–2011-es

tanév első félévében tervezem, amelyet terveim szerint újabb mérés és értékelés követ a második félévben.

PINTÉR KLÁRA

A matematikatanítás tanulása mikrotanítással – Tanárjelöltek problémái a tanítási óra tervezésével és vezetésével kapcsolatban

A mikrotanítás nagyon hasznos módszer az osztálytermi tanításra való felkészülésben. Kevésbé kockázatos kis csoportban kipróbálni a tanári képességeket, mint harminc gyerek előtt állva. A tanárjelöltek megtapasztalhatják, hogyan kell felkészülni egy órára, hogyan valósítsák meg a tervezetüket, hogyan tegyenek fel kérdéseket, hogyan tartsák fenn a figyelmet, ellenőrizzék a tanulók tevékenységét, stb. Húsz éve foglalkozom mikrotanításokkal módszertani kurzusaimon. Ezen tapasztalataimat foglalom össze, elemezve a hallgatók teljesítményének változását, az új tanítási módszerek alkalmazását.

A tanárjelöltek felkészülnek egy tanítási órára, és ennek egy húsz perces részletét megvalósíthatják. Sajnos az utóbbi években nem tudjuk videokamerával rögzíteni az órákat, mert a hallgatók ebbe nem egyeznek bele. A csoport többi tagja játssza a diák és a megfigyelő szerepét is. A tanítási részlet után az órartartó értékeli a saját munkáját, mennyire sikerült megvalósítania céljait. Majd a csoport többi tagja elmondja a véleményét, javaslatokat tesznek, megvitatják ezeket az órartartóval. Ezeknek a tapasztalatoknak a birtokában kell véglegesíteni a hallgatónak az óratervezetét.

Korábban a hallgatók jobban szerettek új anyagot feldolgozó órát tartani gyakorló óra helyett – gondjaik voltak az új módszerek, a kooperatív technikák alkalmazásával. Mostanában a tanítójelöltek szívesebben alkalmaznak játékos tevékenységeket a tananyag gyakorlására, és sokszor nagy nehézségeik vannak az új ismeretek tanításával. A hallgatók nagy része nem tudja meghatározni az óra, az egyes feladatok, tevékenységek célját. Ennek az a következménye, hogy nem tudják helyes sorrendbe állítani a feladatokat, tevékenységeket; nem tudják, milyen apró lépésekkel érhetik el a célokat; nem tudnak olyan kérdéseket feltenni, amelyek segítik a tanulókat az új anyag felfedezésében.

Két fő okát látom ezeknek a problémáknak. Először: a hallgatók nem töltenek elegendő időt a tananyaggal, a felkészüléssel. Másodsor: matematikai ismereteik, gondolkodási képességeik olyan alacsony szinten vannak, hogy nem tudnak válaszolni a tanórán felmerülő kérdésekre, nem tudnak részletes magyarázatokat adni a problémákra, néha még meg sem tudják oldani a tankönyvi feladatokat. Legtöbbször azt sem tudják, hogy mit nem tudnak. Próbálok segíteni nekik a tanári képességeik és matematikai tudásuk fejlesztésében például azzal, hogy gyakoroljuk kérdéssorok összeállítását egy probléma vagy új tananyag felfedezésére, stb. Azonban nincs az a módszertani trükk, ami az alapvető matematikai tudás hiányát pótolhatná.

PINTÉR KREKITY VALÉRIA – MIRCO DEJIC

Hozzájárulás a kezdő matematikusoktatás stratégiájának kialakításához

A közelmúltban a matematikadidaktikáról egyesek azt állították, hogy még „messze van a tudományosan megalapozott általánosításoktól” (Krygowska, 1982). A kezdő matematikaoktatás koncepciói mutatnak bizonyos tendenciát, de lényegükben igen eltérőek. A projektorientált matematikaoktatás (Dewey, Kilpatrick, a 20. század elején), a matematika felépítése játékokon keresztül (Dienes, a 20. század közepén), vagy a strukturális-formalista irányzat (New Math, a 20. század végén) a múlt század legjelentősebb irányzatai voltak, de sok helyen a realiztikus koncepciókon alapuló, gyakorlatias matematikaoktatás (Freudenthal) vagy a kibernetikai orientáltságú, a matematikai modellezésen alapuló matematikaoktatás is (Meyer, Pinter) rányomta bélyegét a 20. század matematikaoktatására.

Környezetünkben (a Vajdaságban) a „Modern matematika” és a matematikai modellezés gyakorlata voltak a legaktuálisabbak, lényegében egymással szemben állva. Az utóbbi mutatkozott életképesebbnek. Ezekkel a koncepciókkal egy időben felvetődött egy más jellegű stratégiai probléma is: a kreativitás helye és szerepe a kezdő matematikaoktatásban. Kutatásunk tárgyát éppen ez a problematika képezi, azzal a céllal, hogy rámutassunk a kreativitás szükségszerűségére és lehetőségeire a kezdő matematikaoktatásban. Előadásunk főként a matematikai kreativitás fejlesztésének problematikája terén végzett empirikus kutatási eredmények bemutatásával és elemzésével foglalkozik.

STETTNER ELEONÓRA

**A materiális gondolkodási szint megerősítése a térgeometria közép- és felsőfokú
oktatásban a Zometool modellező készlet segítségével**

A Zometool modellező készlet szinte minden korosztálynak, sokféle tevékenység által nyújt felejthetetlen élményt a természettudományok, a művészetek számos területének tanulmányozása, felfedezése során. Ebben az előadásban az említett széles palettáról csak egy szűk területet emelek ki. A közép- és felsőfokú térgeometria-oktatásra szűkítem le a Zometool készlet alkalmazásának lehetőségeit és hasznosságát. A matematika oktatásának egyik legproblematisabb fejezete a térgeometria. Az erre javasolt óraszám a középiskola négy évfolyamán összesen nem éri el a 30 órát. A térszemlélet nagymértékben fejleszthető lenne, de a négy év alatt időben szétdarabolt, szűkre szabott tananyag feldolgozása ezt nem teszi lehetővé. A tanárok egy része fél a térgeometria oktatásának nehézségeitől, halasztgatja vagy elcsúsztatja a fejezet oktatását. A jó, szemléletes ábrák készítése tanárnak, diáknak egyaránt sok nehézséget okoz. A tapasztalat azt mutatja, hogy az érettségin a tanulók a legrosszabb eredményeket a térgeometriai feladatok megoldásában produkálják. Ezek a problémák halmozottan jelentkeznek a felsőfokú szakképzésben részt vevő hallgatók műszaki rajz oktatásában. A térszemlélet fejlesztése, a jó térbeli tájékozódóképesség kialakítása a középiskolában egyrészt a műszaki irányban továbbtanuló hallgatók további tanulmányait készíti elő, másrészt szerepe a minden tanuló hétköznapi életében is fontos téri intelligencia (Gardner) kialakítása. Horváth és munkatársai szerint (Horváth–Kiss–Horváth, 1991) a geometria tanításában-tanulásában nagy segítséget jelentenek a kézzel fogható modellek. A térbeli szemléltetőeszközök helyes használata és gyakori tanulmányozása olyan belső térlátást eredményezhet, amely lehetővé teszi a térbeli viszonyok önálló elképzelését. Még az egyetemi képzésben is sokat segít a modellezés, mert felgyorsítja a „belső látás” kialakulását. A Zometool modellező készletből megépíthető a nehezen elképzelhető feladat élváza. Kézbe fogva tanulmányozható a test és annak különböző nézetei. Kivetítve a falra szemléltethető a háromdimenziós test kétdimenziós vetülete, ami a jó ábrák készítéséhez nyújt segítséget. Különösen hasznos a csonkolt testek, különböző testek metszetei, több egymásba, egymás köré szerkesztett testekkel kapcsolatos összetett feladatok megoldása során. Az előadás konkrét térgeometriai gyakorló, közép- és emeltszintű érettségi feladatok megoldásában elemzi a Zometool szerepét a középiskolában. A felsőfokú szakképzésben pedig a 3D testek és 2D vetületeik közötti kapcsolat oktatását mutatja be.

A természetismeret tantárgypedagógiája

CZAKÓ KÁLMÁN

A természettudományok integrált szemléletű tanításának módszertani háttere

Tevékenységünk a jelektől indul, magában foglalja az észlelés, az értékelés, a magyarázat, az ítélet, a következtetés és a cselekvés lépéseit. Más szóval fogalmazva: a tapasztalatra építjük cselekvésünk magyarázatát. Nem szoktuk elemezni azt a szakaszt, amely ezen lépéssorban az észlelték magyarázata és az ítélet között helyezkedik el. A neveléstudomány filozófiai alapokból kiindulva az intellektus működését külön kategóriaként kezelve beszél arról, hogy a belátásnak döntő jelentősége van. A módszertanok vagy a formális tartalomra, vagy a személyhez igazodó követelményekre, vagy a tanulás folyamatára, vagy a szociális kommunikációra irányulnak. Mind a négy módszertani megközelítésben szükség van arra, hogy a tapasztalati alapot ésszerű értelmezéssel kössük össze. Következtetéseink ennek a követelménynek megfelelően a logika törvényeit követik. Tudatosítanunk kell azonban azt is, hogy mind a tények egymásutánjának felsorolásában, mind a következtetések egyes lépéseinek megjelölésében hiányok épülhetnek be gondolkodásunkba, ezért kisebb-nagyobb logikai távolságban lévő dolgokat úgy fogadhatunk el, hogy a közöttük lévő úrról vagy nem veszünk tudomást, vagy ellenőrzés nélkül fogadjuk el valóságként a megállapításokat. Az integrált szemléletű természettudományi oktatás nem nélkülözheti a főbb, egymással összefüggésben álló tények ismertetését. Arra törekszünk, hogy a diákok értsék, amit megtanulnak. Ennek a tapasztalati alapnak a részletezése, ésszerű elrendezése része a tanításnak. Ezen célkitűzés megtartásával egyidejűleg távol lévő tudományterületek ismeretei csak részben taníthatók az idő szűkössége és az ismeretek összetettsége függvényében. Nagy szerepe van tehát annak, hogy a tapasztalati alaphoz megismert tények között összefüggéseket tárgyalunk, és ha nem is teljes egészében vezetjük le a közöttük lévő összefüggéseket a már korábban megismert alapokból, akkor legalább belássuk, hogy a megismert tények egymással összefüggenek. A sokféle természettudományi eredmény összecsengését az teszi lehetővé, hogy a vizsgált valóság egy, de azt a tudományok a saját módszertanukkal más-más vonatkozásban írják le. Nem képzelhető el azonban az, hogy a tények megismerése nélkül csak összefüggéseket tanítsunk, vagy kijelentéseket fogadtassunk el a diákokkal anélkül, hogy ők azokat ésszerűnek látnák, vagy belátnák az összefüggéseket.

CZÉKUS GÉZA

A temetőpedagógia létjogosultsága az oktatásban

A tágabb értelemben vett oktatás és nevelés (családot, közösségeket is beleértve) sem foglalkozik az élet néhány sarkalatos kihívásával. Márpedig, ha elfogadjuk azt az állítást, amely szerint az iskola az életre készít fel, akkor bizony jogosan várjuk el a választ arra a kérdésre, hogy az iskola miért nem készíti fel a fiatalokat a számukra legfontosabb társadalmi változásokra. Az iskola az élet számtalan területével foglalkozik (tegyük hozzá, hogy sok esetben ez elherdált idő), de olyan lényegbevágó, elsősorban a fiatalokat érintő témát, mint a házasságkötés, a családalapítás, az anyaság, a szülői szerep, vagy az elmúlás, a halál, mélyen elhallgat. Van még egy „szerep”, ami nem iskolatéma, ez pedig az irányítás. A város- vagy az országvezetésbe becsöppenő egyén azután különbözőképpen találja fel magát.

Az ember élete során előbb-utóbb találkozik a temetővel. Véleményt formál róla. Gyerekkorban ez általában felületes. Az első tapasztalat rendszerint a fekete ravatal. A kapcsolat ember és temető közt csak az után alakul ki, miután rádöbben arra, hogy valaki nincs mellette, valaki hiányzik, és ez a valaki a temetőben van. A kötődés alkalmanként, ünnepenként erősödik (évfordulók, mindenszentek, karácsony, húsvét). A temetőlátogatások

emlékképekben maradnak meg, élményt jelentenek. A temetőt nemcsak a sírok, a gyász képezi, hanem az ott látható szép virágok, madarak a feltáruló természeti világot jelentik. A temető nemcsak a holtak nyughelye, egy morbid hely, hanem a békesség kertje is, amely szűkebb hazánk múltját, jelenét és általános kultúráját is tükrözi.

Kinek mit jelent a temető? Mást jelent a régészeknek, mást az antropológusnak és mást a néprajzkutatóknak.

Munkánkban arra kerestük a választ, hogy mit jelenthet a temető egy tizenéves gyerekeknek. Mi az, amire rá kell irányítani a figyelmét. A temető ügye közügy kell, hogy legyen. A temető szellemi és természeti kincseit egyaránt meg kell őrizni. Ebben a pedagógusnak van óriási szerepe. Valójában mindannyian pedagógusok vagyunk, ha megfogjuk gyereünk kezét, és gyönyörködünk a virágzó fákban, a sírra felkúszó gyíokban, a síremlékre röpülő szarkában, vagy ha egy régi feliratot próbálunk kibetűzni.

KISS ALBERT

A természetismeret alkottató tantárgypedagógiája

A természetismeret alkottató tantárgypedagógiájának lényegét az általa közvetített értékes dolog, az értékes dolog tanulása és az értékes dolog tanulásának segítése mentén ragadhatjuk meg.

Értékes dolgok az információs forrásközpontok, a természettudományos problémák, a kutatási módszerek és ezeken keresztül a szubjektív alkotások. Ezek megismerése során a tanulók a tananyaghoz vagy azon túlmutató ismeretekhez kötődő, érdeklődési körükbe eső (képességeik szerint megérthető) természettudományos ismereteket önműveléssel tárják fel. A diákok eközben képességeiknek, tudásuknak megfelelő szubjektív alkotásokat hoznak létre úgy, hogy tudományos ismeretterjesztő szöveget alkotnak, számukra érthető kutatási módszereket alkalmaznak, a megértett tudományos problémákat a saját természeti mikrokozmoszukban vizsgálják, mikrokutatást folytatnak. Az alkottató tantárgypedagógiát alkalmazva a pedagógusok segítik az értékes dolgok tanulását: tanítványaik önművelését, szubjektív alkotását, és az alkotásuk folyamatáról, eredményeiről történő kommunikációt. Eközben olyan tanulási folyamatokat terveznek és irányítanak, amelyek bővítik a diákjaik érdeklődési körét, aktivizálják a problémaérzékenységüket, utat mutatnak az információs központok használatához, pontosítják az ismeretek megértését és rendszerezését, fejlesztik a problémamegoldó-, kommunikációs, szociális, tanulási-önszabályozási képességeiket, erősítik a tudományhoz, a tudomány műveléséhez való pozitív viszonyulásukat.

A természetismeret alkottató tantárgypedagógiája a szubjektív alkotást úgy értelmezi, hogy „a szubjektív alkotás olyan valami, ami alkotója számára új. *„Nem minden szubjektív alkotás válik alkotási produktummá a társadalom nagyobb egységei számára. Én újra felfedezhetem az elektromosságot, de ez a felfedezés örökre csak szubjektív alkotás fog maradni”* (Magyari-Beck, 1985). Az alkottató tantárgypedagógia alkalmazása során tárgyasult produktumok jönnek létre. Ezek lehetnek az információs hordozók által közvetítettek feldolgozásakor keletkező ismeretterjesztő szövegek és az azokat illusztráló vázlatok, ábrák, táblázatok, grafikonok, diagramok, stb. Az empirikus megismeréskor a megfigyelésről, az adatgyűjtéskor a mérésről, a reprodukív kísérletekről jegyzőkönyvek, tapasztalati leírások készülnek.

A könyvtári munka, a digitális információgyűjtés, az empirikus megismerés során az alkotó tehetséges gyermek megismerkedhet megoldásra váró tudományos problémával, ami felkelti az érdeklődését, és mélyül a téma iránti motiváltsága. Olyannyira, hogy a probléma jelenléte a közvetlen mikrokozmoszában izgatja és foglalkoztatja. Számukra az alkottató tantárgypedagógia – a tudományos diákkörön keresztül – olyan módszereket kínál fel, amelyekkel közelebb kerülhetnek a probléma megragadásához és annak vizsgálatához.

A tudományos diákkör működtetésének módszertana útmutatást ad a pedagógusoknak az alkotás segítéséhez.

VASTAGNÉ BAUER ZITA

Természettudományos nevelésben szerzett élmények az emlékezés tükrében

Az elemi természettudományos nevelésnek biztosítania kell a gyermekek számára a természeti világ megismerését. Ezért fő céljai között meg kell fogalmazódnia a tanulók azon kompetenciáinak fejlesztése, amelyek segítségével képessé válnak szűkebb és tágabb környezetük megismerésére, valamint a természettudományos szaktárgyak tanulására. Ahhoz azonban, hogy ne csak a képességeik legyenek teljesek e tantárgyak tanulására, hanem meg is szeressék azokat, s így motiválttá váljanak tanulásukra, elengedhetetlenül fontos, hogy pozitív attitűdöket alakítsunk ki bennük környezetük iránt. S ez fordítva is igaz, a kisiskoláskorban kialakuló, természetismeret/környezetismeret tantárgyhoz fűződő pozitív attitűdök meghatározzák a gyermekek későbbi kapcsolatát környezetükkel, valamint a természetismereti szaktárgyakkal is. Előadásom célja, hogy egy általam végzett kutatás eredményein keresztül bemutassam a természetismeret-órákon szerzett élmények fontosságát a természettudományos nevelésben. A vizsgálatot az ELTE Tanító- és Óvópedagógus szakának azon nappali tagozatos tanító szakos hallgatói között folytattam le, akik a természetismeret-tantárgypedagógia tanulása révén már megismerték a természettudományos nevelés célrendszerét, valamint módszertanát, és az elméleti keretek megismerése mellett már rendelkeznek bizonyos fokú gyakorlattal a tantárgy tanításában. Kutatásomhoz nyílt kérdéseket fogalmaztam meg. A kutatás a következő fő kérdéskörökre keresett választ:

(1) Az alsó tagozatos természettudományos nevelés során szerzett pozitív, illetve negatív emlékek/élmények milyen érzelmi viszonyulást okoztak/okoznak a természettudományos neveléshez kapcsolódóan?

(2) Független-e az élményszerzés kereteitől az emlékek tartóssága? Befolyásolják-e és hogyan a hallgatókat ezek az élmények tervezett pedagógiai tevékenységük törekvéseinek kialakításában?

A kutatás során igazolt hipotézisek szerint az alsó tagozaton, a természettudományos nevelésben az élményszerzés lehetőségei, módjai, illetve a pedagógus személyisége egyaránt meghatározzák a természetismereti tantárgyakhoz fűződő attitűdök kialakulását. A tanítóképzésben részt vevő hallgatók esetében e tényezők nagyban hozzájárulnak a természettudományos neveléssel kapcsolatos pedagógiai nézeteik alakulásához.

KAPOSI JÓZSEF

A történelmi gondolkodás fejlesztése

Az előadás a múlt, az emlékezet, a történelem és a történetírás viszonyrendszerének értelmezéséből kiindulva vizsgálja a történelmi tanulás jellegzetességeit. Ennek keretében értelmezi a narratív kompetencia fogalmát, bemutatja a narratív megismerési folyamat jellemzőit, a történetek, történetsémák szerepét. Felhívja a figyelmet a közös kulturális kódrendszer megismerésének szerepére az egyéni, valamint a közösségi identitásképzésben. Kitér az érintettség és a flow (élmény) szerepére a tanulási folyamatban, valamint számba veszi a történelmi gondolkodás megismerési elveit, a szakmódszereket, szakkompetenciákat. Értelmezi a retropektivitás és a perspektivitás dichotómiáját, valamint a partikularitás, a konstruktivitás és a multiperspektivitás elveinek párhuzamos jelenlétét a történelmi tanulás folyamatában. Feltárja a történelmi rekonstrukció, dekonstrukció szerepét, valamint érinti a történelmi feldolgozások tartalmi kategóriáit (politikátörténet, eszme- és vallástörténet, stb.), illetve az ezekhez rendelhető kutatói módszereket. Bemutatja, hogy a történelmi tudást és gondolkodást a tények, fogalmak, nézőpontok, elvek, koncepciók, kategóriák, megismerő elvek, identitás és orientáció szövedékének együttese határozza, illetve jeleníti meg. Felhívja a figyelmet arra, hogy a történelmi gondolkodást leginkább indirekt módon lehet kialakítani és fejleszteni, különösképpen a tanulói tevékenykedtetés révén. Az előadás konkrét feladatpéldákkal igazolja, hogy a történelmi gondolkodás fejlesztésének folyamatában jelentős szerepet játszanak a tanulók érintettségét igénylő és motiváló, a beleélést, a multiperspektivikus szemléletmódot, valamint tartalmi változatosságot reprezentáló, összehasonlítást, rendszerezést, az önálló problémamegoldást és az értékelést elváró történelmi feladatok.

NAGY MIKLÓS MIHÁLY

Földrajzi ismeretterjesztés és ideológia Magyarországon 1948-1989 között

Az 1948-ban történt baloldali hatalomátvétel után a marxista-leninista ideológia a kultúra minden területére rátelepült Magyarországon. E szellemi hegemonia jegyében a népszerűsítő irodalommal szembeni alapvető követelmény volt, hogy erősítse a marxista-leninista világnézetet, a baloldali ideológia felsőbbrendűségébe vetett hitet. Ez az elvárás érvényesült a magyar földrajzi tudományos népszerűsítő irodalomban is, amely – ideológiai okokból – különösen alkalmasnak tűnt arra, hogy az ideológiai harc szolgálatába állítsák. Az utazási és a honismereti irodalom központi kérdésévé elsősorban a kapitalista világ visszasságainak bemutatása és a szocialista világrend vívmányainak ábrázolása vált. E politikai és kultúrpolitikai törekvések jegyében jelentősen átalakult a magyar földrajzi és utazási irodalom, amelynek egyes műveiben a politikai mondanivaló teljesen elnyomta a földrajzi tartalmat. E jelenségnek azonban a marxizmus-leninizmusban voltak módszertani előzményei, mert Marx és Engels egyes műveikben – Wuppertali levelek, A munkásosztály helyzete Angliában – az utazási irodalom néhány elemét beépítették érvrendszerükbe. A későbbi szovjet-orosz szellemi életben átvették ezt a módszert, és a szovjet rendszer népszerűsítésére, vívmányainak bemutatására használták. A módszer átkerült hazánkba is, ahol a magyarországi szocializmus évtizedeinek jelentős földrajzi könyvsorozataiban játszott fontos szerepet. Ez érvényes mind az utazási, mind a honismereti sorozatokra is. Ezekből az ideológiai és módszertani törekvésekből fakad, hogy egyes földrajzi és utazási műveink semmiféle geográfiai információt nem hordoztak, tartalmuk és szerkezetük pusztán politikai célokat szolgált. Szerzőik között növekvő mértékben tűntek fel újságírók, publicisták,

irodalmárok, míg a geográfusok háttérbe szorultak. Így utazási és földrajzi ismeretterjesztő irodalmunk erősen elsekélyesedett, teljesen elveszítette a honismeretben és a földrajzban korábban betöltött szerepét. Az előadás azt mutatja be, hogy a politikai ideológia miként hatotta át a magyar földrajzi, utazási és honismereti irodalmat.

NÉMETH ANDRÁS NÉ FARKAS GABRIELLA

Az intézménytörténet kutatása, a jelen eseményeinek dokumentálása Veszprém megye alap- és középfokú iskoláiban, ennek módszertani lehetőségei a tanulók bevonásával

Jelen előadás célja, hogy Ph.D. kutatásunk részeként, amely az iskolatörténeti kutatásokat vizsgálja a XX. második felében Veszprém megye alapfokú és középfokú iskoláiban, választ adjon a következő kérdésekre:

- (1) Mit tesz az iskola és vezetője az iskola múltjának feltárása, megőrzése, dokumentálása érdekében, mindezzel mennyire segíti a jelen és a jövőbeni iskolakutatási munkát?
- (2) Mennyire használja ki a mai technikai eszközöket (digitalizálás, kép-, hang-, videorögzítés, internetes megjelenés) e cél érdekében?
- (3) Fontosnak tartja-e, hogy tanulói megismerjék iskolájuk múltját, bevonja-e őket a jelen eseményeinek dokumentálásába?
- (4) Milyen módszertani eszközökkel, milyen keretek között érdemes ezt véghezvinni?

A válaszok megtalálásához a releváns szakirodalom tanulmányozása mellett kérdőíves felmérést végeztünk Veszprém megye alap- és középfokú iskoláiban, megjelent intézménytörténeti monográfiákat elemeztünk, vizsgáltuk az iskolák honlapjának intézménytörténeti részeit, továbbá támaszkodtunk a munkahelyünkön alkalmazott módszerek vizsgálatára is.

A kérdőíves felmérés három fő kérdéscsoporthoz kapcsolódott: az intézmény történetének, az iskola múltjának feltárásában eddig végzett munkájához; az iskola a jelen eseményeinek, az iskola életének dokumentálásához; illetve az intézménytörténet-kutatás megítéléséhez. A kérdőív kiértékelése és a monográfiák vizsgálata alátámasztotta azt a feltevésünket, hogy az iskolák többségében nem kapott – és ma sem kap – kellő figyelmet az iskola múltja. A Veszprém megyei iskolatörténeti kutatások nem teljesek. A tudományosan megalapozott publikáláshoz és dokumentáláshoz az iskoláknak módszertani segítség is van szükségük.

Az előadás második részében olyan lehetőségeket, módszereket, ötleteket mutatunk be, amelyek már kipróbált eszközökkel adnak választ a gyakorlati kérdésekre: hogyan mutathatjuk be tanulóinknak iskolájuk múltját; hogyan vonhatók be a diákok az iskola életének, jelenének dokumentálásába; az intézménytörténet feltárása és a jelen dokumentálása milyen tantárgyközi lehetőségeket rejt; az informatikai eszközök bevonása milyen motivációs erővel bír.

SZABÓNÉ MOJZES ANGELIKA

Gondolatok a felsőoktatás tömegesedéséről

Jelen előadásban azt vizsgálom, milyen lépéseken keresztül alakult ki a mai magyarországi felsőoktatás, ezen belül is milyen okok vezettek az eltömegesedéshez. Történelmi és egyben kulturális visszatekintésemet a középkorban kezdem – nem kizárólag a felsőoktatási intézményekre fókuszálva, hanem inkább az oktatás egészére, amelynek alakulása kihatott a szerves részt képező felsőoktatásra is. A magyar oktatási rendszer sajátosságainak bemutatása mellett áttekintem az európai oktatási fejlődési pályákat, nem feledkezve meg az eltömegesedés bölcsőjeként emlegetett Egyesült Államokról sem. Az oktatás történetének eltömegesedés szempontjából lényeges mozzanatainak vizsgálata után kitérek az új kihívásokra, kérdésekre. Az ezekre adott válaszok alapvetően befolyásolják majd a

felsőoktatás jövőjét. A múltbeli visszatekintés céljaként rávilágítottam az oktatás – ezen belül is a felsőoktatás – eltömegesedéséhez vezető útra. Az oktatással szemben támasztott, több helyütt újra és újra megjelenő elvárások – a társadalmi különbségek kiegyenlítése, a méltányosság szem előtt tartása, egyenlő esélyek biztosítása az oktatásban részt vevőknek, valamint az oktatási rendszer alsóbb szintjeinek telítettsége – egyértelműen segítették a felsőoktatás eltömegesedését. A folyamat vitán felül egyrészt esélyt teremt a fiatalok bizonyos körének, másrészt azonban a diplomák elértéktelenedéséhez is elvezethet. Az intézményi kapuk szélesebb körök előtti megnyitása azonban nem írható kizárólag a kiéleződő versenyben sokszor fennmaradásukért küzdő egyetemek számlájára: vitathatatlanul szerepet játszott a folyamatban a modern társadalmak összetettebbé válása, a társadalmi igények fokozódása és egy gazdasági, piaci átrendeződés is. A földrajzi elhelyezkedéstől függetlenül elmondható, hogy a változások kisebb-nagyobb mértékben beszűrődnek minden országba. Annak ellenére, hogy országonként valamelyest eltérő helyzetről, konzekvenciákról beszélhetünk, a jelenkori problémák megoldása minden országnak egyaránt érdeke – már csak a fokozódó egymásra utaltság miatt is. Jelen előadás kiszélesíti az eddig megjelent, egy-egy országról, kontinensről, esetleg egyéb közösségekről (EU, OECD) szóló tanulmányok nézőpontját; ötvözte az európai és egyesült államokbeli felsőoktatási helyzet leírását az eltömegesedéshez vezető út fontosabb állomásainak leírásával. Mindemellett a jelenkori problémák, kérdések vázolásával rávilágít a jövőbeli kihívásokra is.

BÁNKYNE PERJÉS BEATRIX

„Tömegtánc”, avagy szabadidős táncoktatás az oktatási intézményekben

Kutatásommal szeretném felhívni a figyelmet a szabadidős táncoktatás értékeire mind a diákság, mind az oktatási intézmény szempontjából, és felvetni a „tömegtánc” fogalmát a tömegsport mintájára. A XXI. századi erkölcsi, társadalmi és gazdasági helyzetben a diákságnak elengedhetetlen szüksége van olyan plusz élményekre, amelyek átlendítenek a mindennapok monotonitásán, problémáin, nihil-érzetén komoly, de örömteli alkotómunka segítségével, ami egyszerre alkalmas a testet és a lelket felüdíteni, örömet szerezni a közösség és saját maguk számára, és ami egyértelműen a sikerek és az életre szóló emlékek felé vezet. A táncművészet széles tárháza maximálisan megfelel ennek az elvárásnak. Egy oktatási intézmény megítélésének fontos eleme a megfelelő tudás elsajátítása mellett az ott eltöltött idő kellemes, kulturált, értékes mivolta, így az igényesen megtervezett szabadidős táncoktatásnak az iskolai életben való jelenléte ugyanúgy pozitív hatást gyakorolhat az intézmény pozíciójára, mint a diákok testi-lelki-szellemi egészségére, valamint az e művészeti ággal kialakított kapcsolatra.

A kutatás kérdései:

- (1) Milyen funkciói lehetnek a szabadidős táncoktatásnak?
- (2) Miért van szükség szabadidős táncoktatásra az oktatási intézményekben?
- (3) Milyen pedagógiai sajátosságai vannak a szabadidős táncoktatásnak?
- (4) Milyen példák lelhetőek fel a hazai felsőoktatásban?

A téma vonatkozásában fellelt szakirodalom feldolgozásán keresztül bemutatom a szabadidős táncoktatásnak az oktatási intézményekben megjelenő lehetséges funkcióit. Elvégzem e terület pedagógiai szempontú vizsgálatát. Kitérek a hazai felsőoktatásban már működő példákra, egy előzetes felmérés elemzésének segítségével, majd bemutatom a Pécsi Tudományegyetemen működő Táncoló Egyetem koncepcióját. E projekt értékelésében segítségemre voltak az elkészített elégedettségvizsgálatok, személyes tapasztalataim, a munkatársakkal folytatott informális beszélgetések, megfigyelések.

A vizsgálatban először a táncszakirodalom területén folytattam kutatást, majd pszichológiai és egészségügyi, közösségi, művészeti, társadalmi és marketing szempontok alapján vizsgáltam meg, milyen funkciókra épülve tekinthető pozitív értéknek a szabadidős táncoktatás egy oktatási intézményben. Saját tapasztalat és táncpedagógiai szempontrendszer alapján végeztem kutatást a szabadidős táncoktatás területén, majd egy kérdőíves felmérés segítségével megvizsgáltam a hazai felsőoktatási intézményekben már működő programokat, részletesebben bemutatva a Táncoló Egyetemet.

A kutatás eredményeként igazolva látom azt a felvetést, hogy a szabadidős táncoktatás mind az oktatási intézmény, mind annak diákjai számára pozitív értékkel bír, és hasznos lenne a „tömegtánc” bevezetése a hazai gyakorlatba.

BÍRÓNÉ ILICS KATALIN–CSÁTALJAY GÁBOR

Út a válogatottságig. Röplabda-válogatott játékosaink sportpályafutásának vizsgálata

A kutatás célja megtalálni a választ arra, van-e ma Magyarországon kikövezett út, amelyen haladva el lehet jutni az élvonalba, a legjobb röplabdázók közé.

Férfi és női röplabda-válogatott játékosaink (N=22) sportmúltjának és jelenének vizsgálata négy kérdéskört ölel fel: a bekerülés részletei, a röplabdázáshoz szükséges képességek, esetleg specialitások megléte, a röplabdasportban eltöltött évek minősége korosztályhoz kötve, valamint az élvonalba kerülés körülményei.

A probléma feltárása kérdőíves módszerrel történt, amelyben nyílt, illetve zárt (egy-, és többválasztós) kérdések szerepeltek.

A röplabdázás hazánkban nehéz helyzetben van. Kevés az utánpótlás-játékos. A sportágba való bekerülés sokszor véletlenszerű, a serdülő-junior korosztályok épp a felnőtt csapatba kerülés küszöbén hullanak szét. Ezt a vizsgálat is alátámasztja.

A megkérdezettek 63%-a már sportolt a röplabdázás előtt (atlétika 28%, kosárlabda 21%), és testnevelő tanára vagy szülei biztatására kezdett el röplabdázni. A válaszadók 45%-a híres sportoló akart lenni, vagy csak a szórakozás volt a célja, míg 10%-uk pénzkereseti lehetőséget látott a sportban.

Válogatott játékosaink véleménye szerint zömmel az önfejlesztés (59%) és a mentális képességek megléte (vezéregyéniség, együttműködés, akarat erő, stb.) vezetett ahhoz, hogy ma ők alkotják a magyar röplabda-válogatottat.

A vizsgálatból kiderül, hogy az alkalmasság megállapítása, a fizikai és kognitív képességek meglétének, minőségének mérése nem folyamatos. Jellemzően csak a felnőtt korosztályban jelenik meg, ahol kombinált, (pszichológiai, és motoros) tesztek is alkalmaznak az edzők. Más országokban (lásd: Olaszország) jól működik a kiválasztási rendszer, ezzel szemben Magyarországon még mindig az „edző szeme” elv dominál.

EDVY LÁSZLÓ

A Pannon Egyetemen tanuló hallgatók fizikai aktivitását a kreatológia szemléletmódjával megalapozó egészségtudat fejlesztése

Az egészségtudat építésére hivatott tantárgyak keretében végbement patológikus tudásközvetítés eredménye, hogy a felsőoktatásba bekerült, egészségét, életvitelét hosszú távon megalapozni szándékozó hallgató sem rendelkezik kellő ismerettel, így motivációval ahhoz, hogy reálisan értékelve fittségi állapotát, ahhoz igazítsa fittségi céljait, és azok megvalósításához kiválassza a megfelelő aktív mozgásformát. Ez a – végzettségéből fakadóan a társadalom véleményalkotó és -formáló csoportjává váló – réteg ezáltal nem lesz képes életvitele tekintetében pozitív példával előjárni.

A probléma megoldását célozza az a fejlesztő akciókutatás, amelynek részeredménye két „C” típusú tárgy megszületése a Pannon Egyetemen. A kurzusokon elsajátított ismeretek birtokában a hallgató képes lesz a bevezetőben jelzett probléma feloldására.

E kurzusok során azt a szakmai protokollt követi végig a hallgató, amelynek mentén egy személyi edző az addig inaktív életmódot folytató kliensét bekapcsolja a rendszeres fittségi programba – vállalva a szakmai felelősséget munkája eredményességéért.

A rendszeres testmozgás pozitív élettani hatásainak ismerete részben a már meglévő – középiskolai – tudás rendszerezésén alapul. A tanulási folyamatban részt vevő hallgató motiválttá válik az ismeretek elsajátításában azáltal, hogy – az alapvető fittségi mutatók értelmezése után – saját egészségi állapotfelmérését kell elvégeznie. Kiértékelve az eredményeket – egészségi állapotát már objektíven szemlélve – megfogalmazódhatnak a reális fittségi célok. Ezen elvárások eléréséhez vezet a fittségi szempontból elsődleges kondicionális képességek fejlesztése. Itt újabb hiánypótlás kell, hogy megelőzze a továbblépést, ugyanis az egyes mozgásformák élettani háttére, valamint az azok által kiváltott differenciált adaptációs folyamatok nem tisztázottak. Az egyes fizikai képességeket fejlesztő eszközök elméleti megismerését a feladatok gyakorlati elsajátítása követi, rögzítve azok célrendszerét. (A közoktatásban előforduló, már ismert mozgásformákra alapozunk.) A rendszeres testmozgás megtervezését segítő edzéselméleti alapelvek és a periodizálás algoritmusának elsajátítása után a hallgató végül elkészíti saját, egyénre szabott fittségi edzéstervét.

A forráskutatáson túl a kurzus fejlesztését célzó akciókutatást megalapozzák annak a kérdőíves vizsgálatnak az eredményei, amelyet a Pannon Egyetem 800 hallgatója körében végeztünk el. Ez utóbbi kutatási eszközhöz kiindulási alapot, az adatok értelmezése szempontjából pedig viszonyítási lehetőséget jelentett többek között a Kopp Mária által koordinált Hungarostudy 2002 országos reprezentatív felmérés.

GAÁLNÉ STARHON KATALIN

A sport mint érték 9-14 éves korú sportoló gyermekek számára

Korunk posztmodernnek nevezett társadalmát sok tényező befolyásolja, amelyek a fiatalok szocializációját nagyban meghatározzák. A nevelési közeg, amelyben a fiatalok élnek, befolyásolja mindennapjaikat, gondolataikat, cselekedeteiket egyaránt. Az előadás 9–14 éves korú fiatalok életszemléletének egy kis szeletét: a sportról alkotott véleményüket és a sporthoz kötődő jelen- és jövőképüket kísérli meg értelmezni. A testkultúra az egyetemes kultúra organikus része; az ember egészségügyi kultúrájának egy részét és mozgáskultúráját foglalja magában. Tartalmilag a testkultúra mindazon szellemi és anyagi értékek összességét jelenti, amelyet az emberi társadalom a fejlődése során létrehozott és értékként megőrzött, a társadalmon belül lezajló aktivitása, fizikai tevékenysége segítségével (Röthig, 1976). A posztmodern világ negatív hatással van a sport mint érték társadalmi fontosságának megítélésére is, azonban a sportoló gyerekek számára még mindig hordozza az általa képviselt értékeket. Szemléletükhöz, a sportról alkotott képük kialakulásához alapvető a család szerepe, de egy világhírű csapat jelenléte, egy jó edző, testnevelő is meghatározó lehet. A pedagógiai alapviszonyban részt vevők számára az érték meghatározó. Egy sporteredmény elérése és az ehhez szükséges munka teljesítmény, érték. Amennyiben a sport, mint az érték közvetítője meg tudja szólítani a nagyközönséget – és ezen belül is elsősorban a gyerekeket, a jövő nemzedékét –, egyéb más tudományterületek értékei is a figyelem középpontjába kerülhetnek (egészségtudomány, sporttudomány). A kutatás a következő kérdésekre keresi a választ:

- (1) Mennyiben játszik szerepet a modern társadalom fiataljainak életében a sport?
- (2) Mit jelent számukra a sport? Hogyan illeszkedik életmódjuk keretei közé?
- (3) Mi határozza meg az egyes társadalmi csoportokból kikerülő gyerekek sportolási szokásait?

Ezek a kérdések a sportot a társadalom jelenségeivel kapcsolják össze, igazolva, hogy az életmód valamennyi eleme, így a sportolás is sok szállal kötődik a kultúrához, a társadalom érték- és szokásrendszeréhez egyaránt. Ha a modern műveltségesszmény integrálja a testkultúrát, s így az egyén kultúrájának szerves részévé teszi, akkor ennek hiányában – azaz a testkulturális aktivitás hiányában – az illető nem kulturált embernek tekinthető (Bíróné, 2004).

H. EKLER JUDIT

Projekt a testnevelési órán

A modern oktatási-nevelési módszerek között a projektoktatás is egyre nagyobb helyet követel magának az iskolai oktatásban. Legtöbbször a látványos, több tantárgyat összefogó, gyakran az egész iskolát, vagy legalább egy-egy évfolyamot mozgósító és több hónapos nagyprojektekről hallunk. Ilyen volumenű a legtöbb sporthoz, testneveléshez kapcsolódó projekt: egészséghét, olimpia-projekt, cirkusz-projekt. Véleményem szerint a projekt ennél egyszerűbb, „hétköznapi” formája a testnevelési órák oktatási-nevelési folyamatába kitűnően beilleszthető. Elsősorban azért, mert a projekt-logikájú, egy-egy témát, tananyagot 3–4–6 hetes ciklusok alkalmazásával feldolgozó anyagtagolás bevett gyakorlat a testnevelési órákon. Ugyanakkor a projekt több szempontból is megújíthatja a testnevelési órákat. A

kiválasztott téma sokoldalú megközelítése differenciáltan, önálló, kreatív munkára aktivizálhatja a gyerekeket. Lehetővé, sőt kikerülhetetlenné teszi a mérést a projekt munka elején és végén, amelyet az egyéni fejlődés nyomán követésére, az egyéni haladás motorjaként használhatunk fel. A projekt téma mozgásanyagának más jellegű információkkal való társítása segíthet az ok-okozati összefüggések felismerésében és megértésében is. Így az aktuális motiváltságon túl az attitűd- és életmódformálás eszköze is lehet.

Az előadásban bemutatandó kutatásban 32 testnevelő tanár vett részt. A tanításban eltöltött idejük megoszlása 1–25 év. Testnevelést a 3–12. évfolyamig tanítanak. A kísérlet előkészítéseként a projektoktatás elméletének és testnevelés órai gyakorlatának alapkérdéseit konzultációs formában dolgoztuk fel. A kísérletben részt vevő tanárok 5, egyenként 6–7 fős csoportba rendeződve kiválasztották a projekt témát. Ezek: 6:3; Vizes hetes; Football; Erdei Zsolt és Testépítés. A téma elindítását, főbb csapásirányát a csoportok egyeztetették.

A kutatásban részt vevő tanárok a projektet saját iskolájuk egy tetszőlegesen kiválasztott osztályában bonyolították le. A projekt közös paraméterei: a téma felvezetése, a projekt munka folyamatának kialakítása a tanulók ötletei alapján, feladatelosztás, a mérések meghatározása, kiindulási szint-mérés, a projekt működtetése (2–4 hét), záró mérés, összegzés, értékelés. A projekt menetéről minden testnevelő önálló dokumentációt gyűjtött össze (2010. február–május). A csoportok összegző megbeszélést és értékelést tartanak 2010 májusában, az absztrakt leadásának határideje után. Mivel a kutatást lezáró megbeszélésre és értékelésre májusban kerül sor, egyelőre csak a projekt-előkészítés tapasztalatai összegezhetők. A testnevelő tanárok nem rendelkeztek tapasztalatokkal a projekt módszer használatáról a testnevelési órán. A konzultáción azonban kiderült, hogy a módszer egyes elemeit eddig is alkalmazták. Új elemként jelentkeztek a következő projekt-elemek: a tantermi határok átlépése, más felnőttek, szakemberek bekapcsolása az órai munkába, egyéni gyűjtőmunka, a korábbinál jelentősebb differenciálás, új információforrások egyéni használata.

JUHÁSZ IVETT–URECZKY DÓRA

Rekreációs szokások összefüggései, különbségei nemek közötti összehasonlítás alapján, általános iskolai tanulók körében

A rekreáció a munkaerő-, munkavégző képesség újratermelését jelenti, amelynek tudatos alkalmazása jelentősen kihat a mindennapokra és az élet különböző szinterein szükséges teljesítőképességre. Gyermekkori rekreációt vizsgálva a munkavégző képesesség főként a tanulásban nyilvánul meg. A felnőtté válás folyamata és végleges eredménye nagymértékben függ a gyermekévek minőségétől. A felnőtt társadalomban betöltött szerepeket a gyermekkorban megszerzett tapasztalatok, tanulmányok és a gyermeket ért hatások befolyásolják. A gyermekkorban is megvannak a saját feladatai, örömforrásai, és stressz- és distressz helyzetei. Ezeket a gyermekeknek is meg kell élniük, tapasztalniuk és legfőbbképpen fel kell dolgozniuk, majd újult erővel törekedniük a fejlődésre, a gyermekkori „munka”, feladatok legjobb tudás szerinti teljesítésére.

Hipotéziseink:

- feltételezzük, hogy a fizikai rekreációra fordított időben nincs különbség fiú és lány tanulók között;
- feltételezzük, hogy a fizikai rekreáció eltöltésében van különbség a fiú és lány tanulók között;
- feltételezzük, hogy a rekreációs sport üzésére választott partnert illetően nincs különbség;
- feltételezzük, hogy a szellemi rekreációs tevékenységek, illetve azonos tevékenységgel töltött témakörei nemek között különbségeket mutatnak.

A tanulmányban általános iskolás felső tagozatos tanulók rekreációs tevékenységét, különböző nemű gyermekek szokásait vizsgáltuk. A kutatásainkat azonos anonim kérdőív kitöltésével végeztük el; előzetesen szülői beleegyező nyilatkozat aláíratásával biztosítottuk a szabályos eljárást. A vizsgálatban kiemelt szerepet kapott a szellemi és a fizikai rekreációval eltöltött idő.

A paraméteres változóknál átlagot és szórást számoltunk, a nem paraméteres változókat számmal kódoltuk a statisztikai elemzésekhez. A kérdések közötti összefüggéseket nem paraméteres korrelációs számítással határoztuk meg.

Eredményül a fiú és lány tanulók között szignifikáns különbséget kaptunk több feltett kérdést illetően is. Különbséget mutatott a sportrekreációval töltött tevékenység, szellemi rekreációként az olvasás, televíziózás és az internethasználat témaköreinek megválasztása egyaránt. Ugyanakkor nem mutatott különbséget a nemek rekreációra fordított időlehetősége.

Következtetésként hangsúlyozható a szülői és a tanári felelősségvállalás a gyermekek megfelelő rekreációs kultúrájának kialakításában; az intézményekben pedig rekreációs szakemberek alkalmazásával, a gyermekkori ismeretekre való fogékonyság kihasználásával a megfelelő rekreációs tevékenység önkéntes megválasztatása a tanulókkal.

KISS ZOLTÁN

A pályaválasztást befolyásoló tényezők testnevelés műveltségi területen hallgatók körében

A szakirodalmakból leszűrhető, hogy a pályaválasztást leginkább olyan tényezők befolyásolják, mint az egyéni személyiségjegyek, a szülők társadalmi helyzete és foglalkozása, valamint az iskolás évek alatt kialakuló irányultság. Ezen ismeretek alapján a kutatás egyik fő célja az volt, hogy megismerjük a testnevelés műveltségi területen tanító szakos hallgatók pályaválasztási szokásait.

A vizsgálatban – amely egy nagyobb kutatás része – többek között arra kerestük a választ, hogy a hallgatók pályaválasztása kizárólag saját elhatározásból, esetleg szülői ráhatással, vagy az iskolás évek alatt tanító pedagógusok ösztönzése alapján történt-e. Felmértük, hogy a hallgatók erőfeszítései mennyire irányulnak kizárólag csak a diploma megszerzésére, milyen mértékben számítanak majd az anyagiak a pályaválasztáskor, szeretnének-e tanári képesítést szerezni a jövőben, stb.

A vizsgálat kérdőíves módszerrel készült, amelyben a megkérdezettek a különböző állításokra 3-fokozatú Likert-típusú skálán válaszolhattak. Azért esett a választásunk erre a módszerre, mert így a kutatásban több hallgató válaszát dolgozhattuk fel. Ezen túl a hallgatóknak feltett azonos kérdésekre adott válaszok alkalmasak az összehasonlításra és a statisztikai elemzésre is. A kérdőívben található itemeket a könnyebb feldolgozást, valamint az átláthatóságot segítve kategorizáltuk. A kategóriák – tartalmukat tekintve – a pályaválasztást korábban befolyásoló, a képzés ideje alatti szemléletre és tevékenységre utaló, az egzisztenciális kérdésekkel foglalkozó, a tanítói pályára vonatkozó és a saját életpálya jövőbeli megítélésével kapcsolatos kérdéseket érintik leginkább.

A kapott válaszokból azt a következtetést lehet levonni, hogy a hallgatók jelentős hányada a diploma megszerzése után szívesen tanítana, sőt akár életpályaként is el tudná képzelni a tanítói hivatást. Vizsgálatunk tehát alapvetően tényfeltáró, helyzetmegállapító jellegű, amelynek elemzése társadalmi és intézményi szempontból is szükséges lehet, mivel pontos ismeretet nyújthat a hallgatók pályaválasztási szokásairól és indítékairól.

A vizsgálatban – amelynek lebonyolítása a 2008/2009-es tanév II. és a 2009/2010-es tanév I. és II. félévében történt – összesen hat intézmény (KE-PK, ELTE-TÓFK, SZTE-JGYPK, NYME-MNSK, SZIE-ABK és EKF) 149 testnevelés műveltségi területen tanító szakos hallgatója vett részt.

LÓCZI MÁRTA

A testnevelés és sport műveltségi terület tanítási-tanulási folyamatának problémái a tanítóképzésben

A tanítóképzés a magyar felsőoktatásban különleges helyet foglal el, hiszen a Bologna rendszerű képzés bevezetése után is egységes, osztatlan és négyéves időtartamú maradt. Napjaink fontos problémái a tanítóképzés testnevelés és sport műveltségi területét illetően:

(1) A mozgásszegény életmód káros következményeit már külső jegyekben is magukon hordozó tanulók tömege a közoktatás legalsó szintjén is.

(2) A kisgyermek személyiségének fejlesztésében fontos szerepet tölt be az óvodapedagógus és a tanító, akiknek az oktatása elkülönül a tanárképzéstől, elsősorban az eltérő funkció miatt. Az iskoláskor előtti nevelés, illetve az iskolai kezdő szakaszban folyó nevelő-oktató munka sajátos, integrált jellegű; az erre történő felkészítés tükröződik a tanítóképzés folyamatában is. Az elkülönülés a kétciklusú felsőoktatás bevezetése után még hangsúlyosabb, hiszen megmaradt négyévesnek és osztatlannak.

(3) A testnevelés és sport műveltségi területen az alsó tagozatban nagy arányban (80%) a tanítók irányítják a tanítási-tanulási folyamatot, sőt az 5–6. osztályban is lehetőségük van a választott műveltségi terület tantárgyait oktatni. A pedagógusképzés feladata a felkészítés a testkultúra értékeinek átadására, a preventív szemlélet kialakítására.

(4) A tanítóképzésben részt vevő hallgatók száma egyre fogy. Ebből a kiragadott problémakörből kiindulva az alábbi kérdések merültek fel: a) Milyen a tanítójelöltek életmódja? Mivel töltik a szabadidejüket, és a szabadidős tevékenységek között van-e helye a mozgásnak, a sportnak? b) A képzésben hogyan biztosíthatjuk a sajátos integrált jelleget? c) A tanítók valóban 10 kreditérték megszerzésével taníthatják a testnevelést az 1–4. osztályban? d) Kik választják a tanító szakot, és hogyan alakult a képzésben részt vevők létszáma az elmúlt nyolc évben?

Az előadás célja, hogy vizsgálataink alapján (kérdőíves anket, dokumentumok elemzése) választ adjunk a felmerült kérdésekre, és körvonalazzuk az együttműködés lehetőségeit a Kárpát-medencében a képzés hatékonyságának a növelése érdekében.

NÉMETHNÉ TÓTH ORSOLYA

Kooperatív technikák alkalmazásának lehetőségei a tanító szak testnevelés tantárgypedagógiájában

A leendő tanítók képzésének egyik sarkalatos pontja a testnevelés, a testnevelés tantárgypedagógia. Viszonylag magas, kötött (111) óraszámban tanítják a testnevelés tárgyat iskoláinkban, erőteljesen változó személyi feltételek mellett (tanító, testnevelő tanár, testnevelés műveltségterületes tanító). Bár az alsó tagozatos testnevelés mozgásanyaga egyszerű, játékos, mégis problémát okoz a hallgatók egy jelentős részének a mozgásanyag elsajátítása, az oktatás-módszertani lépések megtanulása, alkalmazása. Egy nem túl erős testi alkalmassági vizsgán túljutva kerülnek a képzésbe, ahol sok esetben a jelentős mértékben lecsökkent heti óraszámok mellett komoly problémákat okoznak tárgyunk követelményei (pl. szaknyelv, rajzírás). A mai modern pedagógiai irányzatokban kiemelt jelentőséggel bír a meghatározott funkció teljesítésére való alkalmasság, vagyis a kompetencia: a kompetencia alapú oktatás, tevékenység-központúság, differenciálás, képességfejlesztés a modern pedagógiai irányzatok vezérlő elvei. A készségtárgyakban ezek az elvek mindig is jelen voltak, csak nem így nevezte őket a tantárgypedagógiai terminológia. A testnevelés mozgásos cselekvések sorozata, amelyben az aktív, cselekvő részvétel alapfeltétele a kivitelezésnek. A mozgásos cselekvéstanulás végső célja a cselekvőképes tudás megszerzése. A mozgások elvégzésének alapfeltételei a testi képességek, amelyek fejlődése az ismeretszerzéssel és az

alkalmazással egyidejűleg történik. Az iskolai testnevelés és sport többszereplős, többtényezős rendszer, amelyben kiváló lehetőségek kínálkoznak a kooperatív technikák alkalmazására. A kooperatív tanulás alapelvei, a párhuzamos interakciók, az egymásra utaltság, az egyéni felelősség és az egyenlő részvétel elve mind szerves része a testnevelési tartalomnak: pl. az együttes osztályjátékok, a különböző csapatsportokat előkészítő játékok, a különböző szerepkörök az órákon nyíló kiváló nevelési alkalmak. Előadásomban a kooperatív technikák alkalmazhatóságának lehetőségeit mutatom be a tanító szakosok képzésében, különböző tanítási tartalmakra lebontva (támasz-, egyensúly- és labdagyakorlatok).

SZIRÁNYI MARGIT

A kisebb fokú szemészeti problémával küzdő tanulók több szempontú vizsgálata

A több szempontú kutatás – amelyet 2000-ben kezdtem el – kaposvári 6, 10, 13 éves, kisebb fokú szemészeti problémával küzdő tanulók mozgáskoordinációs vizsgálatából, vizuális percepciók felméréséből és szorongásvizsgálatból állt. Kiindulásképpen az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg:

(1) A kisebb fokú szemészeti problémával küzdő és az ép látással bíró tanulók motoros teljesítménye között jól kimutatható a különbség.

(2a) A vizsgált életkori csoportok (6., 10., 13. életév) mindegyikében az ép látással bíró tanulók mozgáskoordinációs teljesítménye magasabb színvonalat mutat.

(2b) Kimutathatók azok a mozgáskoordinációs képességfaktorok, amelyekben legszembetűnőbbek a különbségek a szemészeti beteg 6 és 10, 13 éves gyermekek és a kontrollcsoportként szereplő, a mi értelmezésünkben egészségesnek tekinthető vizsgálati személyek között – különös tekintettel a térlátásra, a mélységlátásra és a térérzékelésre.

(2c) Jelentős mértékű az eltérés a szemészeti problémákkal küzdő tanulók esetében a mozgáskoordinációs feladatok teljesítésében önmagukhoz viszonyítva, ha szemüvegben vagy a nélkül hajtják végre ugyanazt a feladatot.

(3a) A 6–7 éves kisebb fokú szemészeti problémás gyermekek vizuális percepciók teljesítménye összefügg állapotukkal és mozgásteljesítményükkel.

(3b) A kisebb fokú szemészeti problémával küzdő gyermekek hajlamosabbak a szorongásra, mint ép társaik.

(3c) A látássérültek szorongásszintjének mérése során kimutatható a kapcsolat a betegségük és a szorongás mértéke között.

(4a) A kisebb fokú szemészeti betegségű tanulók szomatikus nevelése során vannak olyan területek, ahol hátrány éri őket, különös tekintettel a szemüvegességre.

(4b) A vizsgált tanulók sportolási szokásai szűk területre korlátozódnak.

(4c) A szülők, testnevelők és az edzők ismeretei és tapasztalatai speciálisan és hatékonyan segítik a kisebb fokú szemészeti betegségű tanulók testnevelési és sportolási szokásainak alakítását.

Hipotéziseim igazolására a következő módszereket alkalmaztam: mozgáskoordinációs vizsgálati feladatrendszert, vizuális percepciók vizsgálatot, pszichológiai tesztek, kérdőíves módszert. A vizsgálatba összesen 633 tanulót vontam be. Ebből 1. osztályosok 275-en, 9–10 évesek 358-an, 12–13 évesek 272-en vettek részt. A gyermekek betegségét a szülői kérdőív és az iskolai egészségügyi könyvük alapján állapíthattam meg. Ennek alapján a következő csoportokba soroltam vizsgált tanulókat: Myopia, Hypermetropia, Astigmia, kancsalság, tompalátás, egyéb betegségű. A vizsgálati eredmények számos érdekességre irányítják rá a figyelmet. A vizsgálatban a kontrollcsoportot egészséges tanulók alkották. A koordinációs akadálypálya végrehajtását videokamerával rögzítettük. Első visszánézésre a teljesítés idejét, második alkalomra a minőségét mértük pontozással. Az idő mérésénél, vagyis a gyorsasági

koordináció tekintetében minden korosztályban a látásproblémás gyermekek teljesítettek gyengébben. Ugyanez a különbség kimutatható, ha szemüvegben, vagy a nélkül hajtották végre a feladatot. A Frostig-teszt során mért vizuális percepció mérésében nem tudtam a különbséget bizonyítani, mivel az eltérés a percepciós quociens mértékében jelentéktelen a vizsgált csoportoknál. A szorongásvizsgálatok eredményei minden esetben a vizsgálati csoportnál lettek rosszabbak. A 9–10 éves korosztály esetében a kancsal gyermekek az erősen szorongók kategóriájába tartoznak. A 12–13 éves gyermekek pillanatnyi szorongása is erőteljesebb, mint a kontrollcsoporté. Az előadásban a kérdőívek közül mindegyikből kiemelek egyet, amelyet érdekesnek tartok ismertetni. Ezekből kiderül, hogy a gyermekek közül a látásában korlátozottak kisebb létszámban végeznek valamilyen sporttevékenységet. A tanárok, testnevelők kérdőívéből világossá vált, hogy a tökéletes látásélességet tartják a legfontosabb tulajdonságnak ahhoz, hogy a tanítványuk gondtalanul mozoghasson.

A vizsgálatom eredményeiből csak néhányat emeltem ki, fel kívántam hívni a figyelmet arra, hogy a látásában korlátozott tanulók testnevelése és sportolása során figyelniük kell rájuk, hogy olyan fiatalokká váljanak, akik szeretik a mozgást, és a fizikai aktivitás életmódjuk részévé válik.

TELEGDI ATTILA

A hagyományos általános iskolákban és sportiskolákban testnevelést tanító pedagógusok vizsgálata

Magyarországon egyre nagyobb az iskolák közötti rivalizálás. Az általános iskolák fennmaradásuk érdekében kénytelenek minél színesebb és sokrétűbb képzést nyújtani, hiszen a gyerekek minél nagyobb létszáma az iskola túlélését jelenti. Az emelt szintű testnevelés és a sportiskolai rendszer bevezetése, illetve újjáéledése ennek a folyamatnak is köszönhető. Emellett a gyerekek egyre rosszabb egészségi állapotban vannak, egyre kevesebbet mozognak, és egyre kevésbé élnek egészséges életmódot. Kutatásom célja, hogy rávilágítson: a sportiskolai rendszer kialakulása megköveteli-e a tanító- és tanárképzés átalakulását, szemléletváltását a testnevelés tantárgy, valamint az egészséges életmódról kialakult kép szempontjából. Ennek feltérképezésére kérdőíves kutatást végeztem hagyományos képzési rendszerben, illetve emelt szintű testnevelést tanító és sportiskolai rendszerben működő általános iskolákban, testnevelést tanító szakemberek között. A kutatás a különböző képzési rendszerben testnevelést tanítók tanári kompetenciájára és attitűdjére irányult: van-e különbség közöttük, és ha van, akkor miben különböznek egymástól mind a testnevelés tanításával, mind pedig az egészséges életmóddal kapcsolatban. Elsősorban általános iskola alsó tagozatán tanító testnevelők és tanítók álltak a vizsgálat fókuszában. A kutatás eredményei rávilágítottak a különböző attitűdök és kompetenciák meglétére, és a más-más képzési rendszerben testnevelés tantárgyat tanítók egészséges életmódról kialakult képének különbözőségére. Emellett rámutatnak a tanítók és szaktanárok testnevelés tantárgy tanításával kapcsolatos sajátosságaira, különbözőségeire, valamint ennek kapcsán az egészséges életmódról kialakított képre, a testnevelés és az egészséges életmód összefüggéseire. A kutatás eredményei mindenképpen hasznosnak bizonyulnak a felsőoktatás, tanítóképzés, tanárképzés irányainak pontosítása, illetve egyes szegmenseinek kiemelése céljából.

Az ének-zene tantárgypedagógiája

HEGEDŰSNÉ TÓTH ZSUZSANNA

A reflektív technikák a leendő óvodapedagógusok ének-zenei képzésében

A konferencia-előadás az óvodapedagógusok ének-zenei képzésének szakterületén belüli megújuláshoz szeretne hozzájárulni. A bemutatásra kerülő vizsgálat alapvetése, hogy az oktatás eredményességét a tanulói sajátosságokra, igényekre figyelve lehet csak növelni. Fontos, hogy a hallgatók aktívan vegyenek részt saját zenei képzésük pedagógiai folyamatában; önmaguk, képességeik rendszeres kipróbálása hozzásegítse őket helyes önértékelésükhöz, a bennük rejlő képességek maximális megismeréséhez, kihasználásához, majdani nevelői munkájuk során a rugalmas, magabiztos zenei tevékenység szervezéséhez. Ezt a célt szem előtt tartva kívánom bemutatni a 2009/2010-es tanévben, a budapesti óvóképzőben, az ének-zene módszertan oktatásához alkalmazott reflektív technikákat, önértékelő kérdőíveket, tudásteszteket, a tanulmányi előmenetelre, hospitálási tapasztalatokra irányuló reflektív módszereket, fejlődési naplót, valamint hallgatói reflexiókat a technikákra vonatkozóan. A mintát 37 nappali tagozatos, másodéves hallgató alkotta. A vizsgálat tapasztalatai előrevetítik, hogy az ének-zenei képzést támogató program hatása több területen megragadható, mint amilyen például a kompetencia fejlesztése, a zenei képességek fejlődése, a leendő óvodapedagógusok önértékelésének kibontakoztatása. Ugyanakkor támogatja a hallgatókat az óvodai ének-zenei nevelés lényegének felismerésében; közelebb kerülnek ehhez a szakterülethez, bátrabban nyilvánulnak meg zenei téren, felismerik a zenei képesség-repertoárjuk erősségeit, és abból kiindulva tervezik majd saját foglalkozásaikat.

KECSKÉS MIKLÓSNÉ

Az általános iskolai ének-zene tankönyvekben megjelenő népi játékok és tanításuk lehetőségei

Minden gyermeknek – kicsiknek és nagyoknak egyaránt – szüksége van dalos játékokra, amelyeket régen főként a falusi gyermekek játszottak, csiszolgattak. A mai gyermekekkel a családban és az iskolában is kevés ilyen játékot játszanak – „nincs rá idő”. Az átmenet valahol az óvodáskor végével megszakad. Míg a családban a közös játék a korai időszakra jellemző, ezek is leginkább ölbéli játékok, az óvodára marad a kicsik korosztályához igazodó mondókák, körjátékok, párosítók, hidas játékok tanulása. Az iskolában a népi játékok dalainak, játékaiknak tanulására már kevesebb lehetőség van. Általános, hogy az iskolás gyermekek kevés gyermekjátékot ismernek. A mondókák, énekelt mondókák fejlesztő hatását mára sok tanulmány bizonyítja; gyakorlati alkalmazásuk, megvalósulásuk azonban ritkának mondható. Tudjuk, hogy a kisgyermekkor 6–12 éves korig meghatározó jelentőségű mind zenei, mind egyéb készségeket illetően. Ebben az időszakban kell a legtöbb képességet megalapozni, a személyiségjegyek is ebben az életkorban rajzolódnak ki. Éppen ezért nem szabad megfeledkeznünk a korai érzelmi és esztétikai nevelés fontosságáról sem. A gyermekek ritmusérzékére, hallására és éneklési készségére egyaránt jó hatással van a közösségben történő éneklés-játék. A fiatalok a játékon keresztül személyiségükbe épülő tulajdonságokat szereznek. Nem mindegy azonban, hogy a személyiségbe épülő tulajdonságokat hogyan befolyásolja a gyermekek tevékenysége. Ezért is tartom fontosnak a zenei képességekre, az érzelmi és közösségi kapcsolatokra pozitív hatású népi gyermekjátékdalok tanítását, éneklését, játékkal történő fejlesztését. Az utóbbi években számos ének-zenei tankönyv került az általános iskolai oktatásba. Kutatásom során a ma forgalomban lévő ének-zenei tankönyveket vizsgáltam; ennek alapjául összehasonlító szempontsört használtam. Előadásomban a tankönyvekben megjelenő népi játékok rendszerét,

típusait és a játékok leírását forrásmunkákat elemezve mutatom be. A tartalom vizsgálatával célom az általános iskolai ének-zenei tankönyvekben megjelenő népi játékok összehasonlítása és elemzése, a tankönyvi értékek vagy éppen hiányosságok bemutatása. Kutatásom újszerűsége abban rejlik, hogy ének-zene tanítók-tanárok számára ajánlást készítek módszereik frissítésére, javaslatot adok új tanítási alternatíva kidolgozása.

NAGYNÉ ÁRGÁNY BRIGITTA

„Hangszereljünk!” – Tehetségnevelő zenei foglalkozások a Kaposvári Egyetemen

Az utóbbi évek oktatáskutatásai bizonyították, hogy közoktatásunk jelenlegi rendszere növeli és újratermeli a társadalmi egyenlőtlenségeket. Az alapfokú nevelési-oktatási intézmények társadalmi hatásokat mérséklő képessége nagyobb és tartósabb, mint az iskolarendszer felsőbb lépcsőfokaié. Az egyenlőtlenségek leküzdésében olyan hosszú távon fenntartható programok segíthetnének hatékonyabban, melyek az alapozó szakaszra koncentrálnak, szem előtt tartva a gyermekközpontúságot, az egyéni bánásmódot és a differenciált nevelést. Ezen elvekre alapozva indult az országban egyedülálló módon a Kaposvári Egyetemen egy, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek tehetségnevelését felvállaló komplex program. Az ez év februárjától májusig terjedő projekciklus célkitűzései közt 30 alsó tagozatos gyermek – a hagyományos iskolai keretektől és módszerektől eltérő – művészeti (képzőművészet és zene) tevékenységekbe való bevonása, matematikai és irodalmi-anyanyelvi nevelés által a tanulási kedvük és motivációjuk erősítése, rendszeres, iskolán kívüli, szervezett tevékenységekhez való szoktatásuk, valamint önmagukhoz való pozitív viszonyuk fokozása szerepelt. A fenti tevékenységekkel a gyermekek előkészítése folyt arra, hogy a következő félévtől integrált csoportokban előnyökkel indulva eredményesen teljesíthessenek.

A zenei tehetségnevelő program kiindulópontja: „... a zene nemcsak zenére tanít” (Kodály Zoltán). Célunk, hogy a zenei nevelésben rejlő személyiségfejlesztő és transzferhatások segítő tényezőként szolgáljanak a hátrányok leküzdésében és megelőzésében, a csoportos közös zenélés tegye nyitottá és érdeklődővé a gyermekeket az eltérő zenei kultúrák megismerésére, fejlessze a társakkal való verbális és kiemelten a nonverbális kommunikációt, alakítsa pozitív irányba önfegyelmüket és felelősségérzetüket, szoktassa őket a produktív együttműködésre és a megértő magatartásra. Ismert tény, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek elégedetlenek identitásukkal és saját belső értékeikkel. A csoportos zenélés biztosítja a gyermekek folyamatos sikerélményhez jutását, énképük és önbizalmuk pozitív alakulását. A program középpontjában a konkrét manipulációs tevékenységek (hangszerjáték, hangszerkészítés), a zene szeretetére nevelés, zenei élmények szerzése (hangszerjáték, ének, zenehallgatás) és a zenei kreativitás fejlesztése (rögtönzéses játékok) áll, hangsúlyozottan az aktív zenélés által. A program anyagát ritmusjátékok, ritmikai és dallami rögtönzések, egy- és egyszerűbb többszólamú zenei szemelvények alkotják, a népzeneből és a műzenéből a gyermekek életkorának és zenei képességeinek megfelelően válogatva. A közös zenélési lehetőségek magukban foglalják az egyes közismereti tárgyakkal való koncentráció kihasználását is, mely által a tehetségnevelés további területei nyílhatnak meg.

Alkalmazott didaktika

HAJDICSNÉ VARGA KATALIN
Tehetségfejlesztés versennyel

(Magyar fiatalok az Intersteno nemzetközi internetes gépíróversenyén)

Az INTERSTENO (International Federation for Information Processing) által szervezett verseny célja a gépírás népszerűsítése. Motiválni kívánja a fiatalokat, hogy a világ különböző részein élő társaikkal versenyezzenek.

A 20 év alatti (gépírást) tanulóknak szóló versenyen az eredményeket három kategóriába rangsorolják (12 éves korig, 13–16 év között, 17–20 év között). 2010-ben a VIII. versenyt rendezték meg; a magyar indulóknak ez volt a harmadik megmérettetési lehetőségük.

Először 2008-ban versenyeztek magyarok az interneten, 10-10 fő a második és a harmadik kategóriában. 2009-ben 14 és 30 fő szerepelt, 2010-ben pedig 9 és 30 fő versenyzett. Évről évre nőtt a felnőtt versenyzők száma is (10, 13, 28). Feltűnő adat, hogy az első két évben a versenyben a budapesti és néhány alföldi iskola tanulói vettek részt, az idén is csak egyetlen dunántúli iskola képviseltette magát. Ennek nagyrészt az az oka, hogy a gépírást is magába foglaló alapozó képzés a közoktatásban, valamint a gépírás és szövegszerkesztés szakmai képzésként a Dunántúlon az elmúlt két évtized változásai következtében alig-alig van jelen.

A magyar versenyzők eredményeinek az összehasonlításával kívánom bemutatni a sikeres versenyeredmény motiváló hatását, nemcsak a következő versenyen való jó szereplésben, hanem a felkészülésben vállalt munkának a mennyiségében is. Megvizsgáltam a három korosztály 10-10, mindhárom versenyen részt vett versenyzőjének a teljesítményét a következő szempontokból: a) sebesség, b) nettó leütés, c) hibaszázalék, d) a használt program, e) hány nyelven írt verseny munkát.

További kérdőíves kutatásban azt kívánom elemezni és a hallgatóság elé tárni, hogy az eredményes versenyzők kötelező óraszámában vagy szakköri, esetleg egyéni gyakorlással készülnek-e a versenyre, mennyire nőtt meg a siker reményében a felkészülésre szánt gyakorlási idő, hogyan gyarapodott az idegen nyelvű versenyszámok vállalása, az internetes versenyen való részvétel és a felkészülési mód (letöltött vagy online gyakorlóprogram használata) hogyan befolyásolta a hazai versenyeken elért eredményeiket.

KUBINGER-PILLMANN JUDIT

A középiskolás diákok előzetes irodalmi tudásának szerepe a posztmodern lírai alkotások tanításakor

Témám az irodalompedagógia és az irodalomtudomány határterületén mozog. Előadásommal azt a problémát szeretném megvilágítani, hogy milyen fontos volna a posztmodern lírai alkotások tanítása során figyelembe venni a tanulók előzetes tudását. Véleményem szerint a korábban megszerzett tudáselemek figyelembevételével hatékonyabbá válhatna e lírai költemények interpretációja. Ma, ha ellátogatunk egy általános iskolába vagy egy középiskolába, mindenhol azt tapasztalhatjuk, hogy az irodalomtanárok körében nagy az elégedetlenség és a tehetetlenség a diákok vélt vagy valós, olvasással, irodalommal kapcsolatos érdektelensége miatt. S talán ez az érdektelenség a posztmodern lírai alkotások esetén még nagyobb mértékű. Felmerül bennem a kérdés, hogy ez az érdektelenség valóban érdektelenség-e, vagy valami más probléma húzódik meg a háttérben. Előadásomban egy olyan kortárs költő versein keresztül igyekszem megvilágítani ezt a problémát, aki korábbi századok költőinek verseit parafrázálja. Ebben az esetben nagyon fontos szerepe van annak, hogy a kortárs költő versei és a korábbi század költőinek parafrázált versei között meghúzódó intertextualitást miként közvetítjük irodalomtanárként irodalomórai keretek között. Kérdés,

hogyan a tanulók előzetes tudástárában megtalálhatóak-e egyáltalán azok a lírai alkotások, amelyekre a kortárs költő utal/épít. A kérdés itt többfelé ágazik: milyen irányban halad az interpretációs folyamat, ha a tanuló előzetes tudása tartalmazza a szükséges információkat, illetve, ha az előzetes tudásra nem tartalmazza a szükséges tudáselemeket. Az első esetben további kérdés lesz az, hogy ha a tanuló előzetes tudása tartalmazza a kortárs költő által utánzott költőt, illetve annak művét, akkor a tanuló képes lesz-e arra, hogy aktiválja ezeket a tudáselemeket. A második esetben a további kérdés az, hogy a szükséges előzetes tudás nélkül hogyan mehet végbe a kortárs költemény értelmezése. Előadásomban, mindezen kérdések boncolgatásán túl, egy kis mintán (80 középiskolás) elvégzett kutatás eredményeit szeretném bemutatni. Ezen kutatás arra irányult, hogy egy feladatlap és egy kérdőív segítségével felmérjem azt, hogy az érettségi előtt álló (12. osztály) tanulók milyen mértékben képesek felismerni egy-egy kortárs költeményben korábbi századok költeményeit. S hogy miért gondolom fontosnak az előzetes tudás figyelembevételét a posztmodern lírai alkotások értelmezésekor? Azért, mert nem hiszem, hogy törvényszerű, hogy a posztmodern lírai alkotások minden esetben az „érthetetlen” jelzőt kapják. Csupán az lenne a feladat, hogy irodalomtanárként megteremtsek azt az intertextuális háttérrel, ami hozzásegítheti a tanulókat a posztmodern költemények interpretálásához.

PETRES CSIZMADIA GABRIELLA
A szövegalkotási készség fejlesztésének kísérlete

A kutatás tárgyát egy módszertani kísérlet képezte: a szövegtani ismereteket egy projekt segítségével, osztályújság készítésével sajátították el a tanulók. A szlovákiai magyar általános iskola felső tagozata, illetve a középiskolák anyanyelvi oktatásának tanterve alapján ugyanis a tanulók csupán egy évfolyam nyelvtanoktatásán belül találkozhatnak szövegtannal. E korlátok figyelembevételével a kísérlet egy effektív módszer kidolgozását tűzte ki célul. Hipotézisem szerint olyan módszerre van szükség, ahol a tanulók a fogalmazásírás során egy közös termék létrehozásán dolgoznak, és az őket érdeklő, érintő témákat dolgozzák fel. Az osztályújság készítése erre remek alkalmat nyújtott: a több órán át tartó csoportmunkában minden tanuló aktívan részt vett, a szövegalkotáson túl szövegszerkesztési és elrendezési feladatokkal is találkozott, illetve betekintést nyert az újságszerkesztés, tördelés, illusztrálás munkálataiba. A szövegalkotás ezáltal tágabb távlatokat nyert, és a közös munka eredményeként létrejövő saját lap megfelelő motiváltságot biztosított. Ez a projekt nem keverhető össze az iskolaújság készítésével, mivel az újság készítése itt nem cél, hanem eszköz: a hangsúly a szövegalkotási folyamatra, egymás szövegeinek mikro- és makroszerkezeti, kohéziós sajátosságainak megvizsgálására került, amelynek során csoport- és egyéni munkát egyaránt alkalmaztunk. Az osztályújság projektje keretein belül kétféle célcsoportot vizsgáltam meg: a Hidaskürti Alapiskola és Óvoda felső tagozatának végzőseit, kilencedikeseket, illetve az Alsóbodoki Magán-szakközépiskola első éveseit. Összesen három csoporttal foglalkoztam a 2007–2009 közötti időszakban, és most kezdtem bele a negyedik projekt lebonyolításába, szintén a hidaskürti kilencedikesek körében. Minden projekt négy hónapos munkát, a tanév második félévének kétharmadát vette igénybe. Az eredmények biztatóak voltak: a tanulók élvezettel foglalkoztak a tananyaggal, tudatosabbá vált a szövegalkotásuk, illetve hatékonyabban tudtak együtt dolgozni.

A hátrányos helyzetű tanulók pedagógiája

CSERTI CSAPÓ TIBOR
A niche-modell a cigányság kutatásában

Ha áttekintjük a cigány népesség történetének alakulását, elsősorban az világlik ki belőle: a cigányság egyes korokban betöltött szerepe, helyzete nem más, mint a történelmileg változó körülmények között a cigány csoportok helykeresése a társadalom, a gazdaság keretei között, az azokhoz való alkalmazkodás, a helyzeti előnyök megkeresése és lehetőségek szerinti kihasználása. Keresik a pillanatnyi környezetnek azokat az üres helyeit, réseit, amelyet a korabeli társadalom még üresen hagyott, nem töltött ki, s megpróbálják elfoglalni azt.

Természetesen nemcsak a cigányság, de az egész társadalom, annak minden egyede, csoportja hasonlóan keresi helyét a társadalmi-gazdasági térben, s igyekszik elfoglalni annak a saját adottságai, képességei szerint megszerezhető legjobb, legelőnyösebb feltételeket kínáló szeletét. Ám a cigányság története különösen markánsan mutatja ezt a harcot, a napjainkig – részben a spontán gazdasági fejlődés, részben a központi hatalom mesterséges szabályrendszere miatt – egyre szűkülő lehetőségek keresését.

A társadalmi-gazdasági teret itt most úgy fogjuk fel, mint az egyént vagy a társadalom egyes csoportjait körülvevő többdimenziós teret. E tér négy fő rendezőeleme – a természet, a társadalom, a gazdaság és az infrastrukturális adottságok – adják annak fő tengelyeit. E fő elemeket azonban szétbonthatjuk számtalan összetevőre, s így, minden tényezőt egy-egy tengelyként felfogva számtalan tengely mentén szerveződő bonyolult térstruktúrát, a társadalmi-gazdasági teret kapjuk. Egy egyén vagy csoport ezek mentén a tengelyek mentén igyekszik megkeresni azt a minden (vagy legalábbis minél több) tényező szempontjából számára megfelelő helyet ebben a térben, amelyet képességei, adottságai, személyes lehetőségei, illetve a másik oldalról a társadalmi elvárások, feltételek alapján el tud foglalni.

A társadalmi-gazdasági teret hasonlíthatjuk így a természeti térhez. Ennek minden egyes tengelye, minden ökológiai faktor behatárolja az életfeltételeket. A populációnak ebben az ökológiai térben elfoglalt helye az ún. fundamentális niche. A niche tehát az ökológiai térnek az a része, amelyet egy populáció a jelenlétével kitölt. Az egyes élőlénycsoportok között folytonos küzdelem van a tér ezen helyeiért, a niche-ek megszerzéséért, fenntartásáért.

A társadalmi-gazdasági térben az egyes társadalmi csoportok biológiai analógiánkhoz hasonlóan próbálják megszerezni, betölteni és megtartani a sokdimenziós tér egy-egy dimenzió által kínált feltételei között kialakuló helyeit, az ún. társadalmi niche-eket. Az erősebb csoportok a "jobb helyeket" is meg tudják szerezni, a gyengébb, kisebb érdekérvényesítő képességgel bírók kiszorulnak onnan.

Modellünkben azt próbáljuk szemléltetni, hogy a rendszer egyes elemei között szoros összefüggés van. Ha az egyén (vagy csoport) helyzete egy bizonyos tényezőt tekintve megváltozik, ez hatással lesz a többi tengelyen elfoglalt helyre is, s az egyén egész társadalmi státusa megváltozik. Egy konkrét példán bemutatva: tekintsük sokdimenziós társadalmi-gazdasági terünk X tengelyét az iskolázottsági szint mutatójának. Ha megváltozik az egyén iskolázottsági szintje, az hatással lesz az egész társadalomban elfoglalt helyére, növelni fogja esélyeit az élet más területein is (munkaerő-piaci helyzet, szociális helyzet, demográfiai helyzet, házassági és gyermekvállalási szokások, vagy akár a migrációs hajlandóság növelésével a földrajzi letelepedés, stb.).

A cigány népesség helyzetét a mai társadalomban e tényezőrendszer összefüggéseinek tükrében értelmezzük. Megvizsgálhatók a rendszer egyes tengelyei önmagunkban is, és értelmezhetők az ott tapasztalt tények, adatok, de ezen tengelyek egymással összefüggve, egymást erősítve-gyengítve fejtik ki hatásukat e népcsoport társadalmi helyzetére a múltban és napjainkban is. Ezért tartjuk úgy, hogy a cigány népesség mai problémáinak megoldása

komplex feladatkör, csak az egész tevékenységterv teljes kidolgozásával képzelhető el, figyelembe véve az egyes beavatkozások hatásait a komplex rendszerre.

A cigány népesség történetét elemezve kiszoruló tendenciát figyelhetünk meg; a népcsoport státusa a mai magyar társadalomban egyre szűkülő helyet, csökkenő niche-t vetít elénk a modernizálódó világban.

FORRAY R. KATALIN
Romológia – cigány hallgatók a felsőoktatásban

Előadásomban a romológia jelenlegi helyzetét szeretném bemutatni, a cigány tanulók útját a felsőoktatási intézményekben. Rávilágítok a mindennapokat behálózó dilemmákra. Ki a cigány? Ki a roma? Ki a beás? Mit jelent a romológia, mivel foglalkozik a ciganológia, és mit foglal magába a „Gypsy Studies”? A fenti fogalmak mind Pécs városához, a Pécsi Tudományegyetemhez kötődnek. Az utóbbi években az innováció központi kérdése a Magyarországon élő cigányság helyzete. Az egyetemen már hagyománya van a romológiának mint tudományterületnek. A romológia már az oktatás minden szintjén megjelent, a Ph.D. képzésben, az Oktatás és Társadalom Doktori Iskola programjaként, a Romológia szak a bölcsészeti mesterképzésben, a tanárképzésben, valamint az alapképzésben is. Az alapképzésben a hallgatók megismerkednek a cigányság történetével, a Magyarországon és Európában élő csoportokkal, a beszélt nyelvekkel, a kulturális és nyelvi hagyományokkal, valamint a szociokulturális helyzettel. A mesterképzésben foglalkoznak a beás, a romani nyelvekkel, irodalommal, történelemmel, társadalommal és a felkészüléssel a tudományos munkára. A tanárképzés előkészíti a mesterképzés szakirányait, és felkészíti a hallgatókat a tanári pályára. A közoktatásban is jelentős eredmények születtek az utóbbi években. Érettségi vizsgát tehetnek a tanulók közép- és emelt szinten beás, romani nyelvből és cigány népismeretből. Kooperatív szakok, szakirányú továbbképzések indítására is sor került, és pedagógus szakvizsgával, vezető tanári szakiránnyal bővült a képzési kínálat.

LABODÁNE LAKATOS SZILVIA
A romani nyelv helyzete a magyarországi nemzetiségi nyelvek oktatási rendszerében

Az előadás a romani nyelvnek a magyarországi nemzetiségi nyelvek oktatási rendszerében elfoglalt helyzetével foglalkozik. Ezen belül elsősorban a nyelvoktatás tanári és tanulói segédanyagait elemzi, kitér a nyelvtanítás módszertani hiányosságaira, javításra szoruló területeire is.

Fontos, kutatásra érdemes szempont, hogy milyen motivációk állnak a romani nyelv elsajátításának igénye mögött. Továbbá az sem elhanyagolható, hogy a nyelvoktató felkészültségének rendkívül széleskörűen kell összefognia a romani nyelv dialektusainak szókincsét, ejtémódját is, hiszen minden változat él.

A nyelvoktatók szakmai felkészültségével kapcsolatban felmerül az is, hogy az oktatók milyen mértékben rendelkeznek nyelvi, nyelvtanári kompetenciákkal, vagy kell-e ezekkel egyáltalán rendelkezniük. Az előadás javaslatot tesz többek között a romani nyelvtanári képzés további lehetőségeire is.

PÁLMAINÉ ORSÓS ANNA
A magyarországi beás nyelv oktatási és nyelvtervezési kérdései

Az előadás a magyarországi cigány kisebbség nyelveinek – a romani és a beás – helyzetével foglalkozik. Ezen belül elsősorban a beás nyelvvel kapcsolatos oktatási, nyelvpolitikai és nyelvi tervezési problémákat és feladatokat vizsgálja a szerző.

Az előadás ismerteti a magyarországi cigány nyelvekkel kapcsolatos, azok általános sajátosságait bemutató nyelvészeti és a nyelvhasználatot vizsgáló szociolingvisztikai jellegű kutatásokat, a cigány nyelvek sajátos iskolai helyzetét hazánkban.

Sajnálatos módon a két hazai cigány nyelv – az Európa Tanács által is szorgalmazott – emancipálásához szükséges oktatás- és nyelvpolitikai jellegű tervezés napjainkban még nem kezdődött el, miközben a nyelvi közösségek mindegyikében tetten érhető a nyelvcserre folyamata. Az előadás javaslatot tesz a megvalósítandó fejlesztési feladatokra is.

VARGA ARANKA
Inklúzió a gyakorlatban

Az inkluzív nevelés – mint általános társadalmi eszme, közösség-szervezési paradigma – olyan intézmény kialakításában, fenntartásában és folyamatos fejlesztésében érdekelt, ahol az iskola az egyénből indul ki, és annak egyedi – személyes, kulturális és közösségi – sajátosságait érték-ként alapul véve építi fel befogadó rendszerét. Az inklúzió gyakorlati megvalósítását jelenti, amikor a kooperációra épülő inkluzív iskolában a diák egyedi igényei és szükségletei mentén, építő-ösztönző jellegű csoportba illeszkedve halad végig a saját tudásszerzésének útján. Ennek a tanulási folyamatnak a szervezésében tölt be irányító szerepet a tanár, aki a kooperatív csoportszerepek és tanulási struktúrák folyamatos működését segíti, ezzel az eszközrendszerrel biztosítva a kooperatív alapelvek szemléletének, valamint az inklúzióknak az érvényre jutását.

VEREBÉLYI GABRIELLA
Pedagógus-felelősség – kinek a felelőssége?

Az utóbbi évtizedekben a szociológiai kutatásokban felhalmozódott eredmények alátámasztják a magyar társadalom erős rétegződését. Az egyes társadalmi rétegek közti óriási eltérések a családok és a gyermek szintjén megjelenő gazdasági és kulturális előnyök vagy hátrányok terén jelennek meg. Ez azt vonja maga után, hogy az iskolába lépő gyermekek közti különbségek annyiféleképpen, ahányan vannak.

A társadalom többek között az oktatástól várja az esélyek kiegyenlítését. Az oktatás meghatározó szereplője a pedagógus személye, aki elhivatottsága és megfelelő ismeretei felhasználásával igyekszik is a kitűzött célt, az esélyegyenlőséget elősegíteni.

Szeretném a figyelmet ráirányítani arra, hogy a hátrányos helyzet multifaktoriális jelenségként milyen összetett feladatokat vet fel és milyen megoldásokat kíván.

Keresem a választ arra, hogy a leendő pedagógusok milyen jártasságokkal, ismeretekkel felvértezve lépnek a katedrára. Rendelkeznek-e azokkal a – mai elvárásoknak megfelelő – ismeretekkel, kompetenciákkal, amelyek alkalmassá teszik őket, hogy a hátrányos helyzetből adódó kihívásokra felelős válaszokat tudjanak találni.

Előadásomban bemutatom azokat a vizsgálati eredményeket, amelyek megmutatják, hogy a leendő pedagógusok mennyire tudják beépíteni, be tudják-e építeni munkájukba az olyan tudáselemeket, mint az inklúzió, az integráció vagy a hátrányos helyzet, a deviancia, stb. fogalma. Mennyire értik az összefüggést, vagy látnak-e összefüggést pl. a különleges bánásmódot igénylő gyermek és a méltányos pedagógia, vagy az iskolarendszer és az esélyegyenlőség között. Keresem a választ arra, hogy a végzős tanár, tanító vagy gyógypedagógus hallgató mennyire tud elvonatkoztatni a hagyományos pedagógus szerepkörtől. Ismeretkörében vannak-e olyan eszközök, módszerek, amelyek elősegítik a különböző kulturális csoportok közötti kölcsönös kapcsolatok erősítését, elősegítik a konfliktusmentes oktatási-nevelési munkát. A hallgatók rendelkeznek-e olyan pedagógiai attitűddel, amely segíti őket a gyermekek megismerésében, elfogadásában, megsegítésében. Rendelkeznek-e olyan érzékenységgel, amely segíti leendő munkájukban a hátrányos helyzetből adódó lehetséges oktatási - nevelési feladatok megoldását.

A technika tantárgypedagógiája

BARCZA ATTILA

Új utak és lehetőségek a technika tanításában

Az oktatási rendszerbe történő innovatív beruházások fontos szerepet játszanak egy ország megfelelő gazdasági fejlődésében. A dinamikus fejlődés feltétele, hogy elegendő, az élethosszig tartó tanulásra képes „kiművelt emberfő” álljon rendelkezésre. A reális pályaorientációnak és sikeres továbbtanulásnak is az alapját képezik a megszerzett műszaki ismeretek, melyeknek a technika óra az egyik lehetséges színtere, ahol a kreativitás, a konstrukciós képességek és a kulcskompetenciák is intenzíven fejleszthetők. Egyes aktuális jelenségek oka - képzett szakemberek hiánya, műszaki érdeklődés csökkenése, - több szála, így az iskolai oktatásra is visszavezethető. Az általános iskolai technikaoktatás viszont jelenleg „több sebből vérzik”.

Hamrák A. (2006) A technika és életvitel tantárgy helyzetéről írt tanulmányában reprezentatív országos felmérés alapján problémaként jelzi a gyakorlati tevékenység lehetőségeinek leszűkülését, a tananyag jellegének, órakeretének és módszertanának megváltoztatását.

Jelen kutatás szerzője úgy véli, hogy a technika tanításában alkalmazott innovatív eljárások esetlegesen ezeknek a problémáknak egy részére is alternatív megoldást eredményezhetnek.

A kutatás vizsgálta, hogy a konstrukciós játékok, ezen belül a Legóval végzett tevékenység, milyen módon segíti a személyiség kreativitásának és változatos konstrukciós képességeinek (nyelvi, gondolkodási, manuális technikai és technológiai, közösségi, interakciós) fejlődését, ezáltal kompetenciáinak formálását, magasabb szintre helyeződését.

A kutatás másik célként arra kereste a választ, hogy az oktatási célokra kifejlesztett Lego Education készletek használata a technika órán milyen előnyökkel járna a nevelési és oktatási tartalmak hatékonyabb közvetítése területén.

Módszertan: A kutatás első fázisa a hazai és nemzetközi szakirodalom eredményeire hivatkozva foglalkozott a kreativitás, a konstrukciós képességek, a játék személyiségfejlődésre gyakorolt hatásával, a technika tanítás aktuális problémáival.

A második fázis motivációs beszélgetéssel bevezetett nyitott és zárt kérdéseket tartalmazó, anonim és önkéntes válaszadáson alapuló kérdőíves kutatás keretében vizsgálta 2008-2009-ben alsó és felső tagozatos általános iskolás tanulók körében az építőjátékokkal kapcsolatos attitűd jellegét, a Lego játékok ismertségét, népszerűségét és a technika órai tevékenységek kedveltségét Hegykő község és Fertőszentmiklós város iskoláiban.

A harmadik fázis primér kutatásként a Lego játékok fejlesztési folyamatába illesztve vizsgálta az oktatási célra kidolgozott Lego készletek hazai adaptációjának lehetőségeit.

Az elméleti és az empirikus kutatás eredményei alapján a „normál” és oktatási célra kifejlesztett Lego Education készleteinek nagyobb arányú alkalmazása a technika órákon lehetővé teszi a tényleges, változatos manuális tevékenységet, kiküszöbölheti az anyag-, eszköz-, időhiányból adódó problémákat.

Előnyös tulajdonságaik révén – tartósság, kompatibilitás, sokrétű felhasználás, életkorhoz alkalmazkodó technikai problémák megoldása (a kreatív építéstől a programozott működő robotok tervezéséig) – az órai személyiség- és kompetenciafejlesztő tevékenységhez egy hatékony, motiváló, aktív tanulást lehetővé tevő alternatívát biztosíthat.

BÉRCZI SZANISZLÓ
Technika-tanítás Hunveyor–Husar modellépítéssel

A Hunveyor–Husar gyakorló űrszonda modellek számottevő segítséget nyújtanak a technika tanítása során. A Hunveyor és a Husar egyszerre modellezi a technológiákat, és segít mérni a földfelszíni (vagy a planetáris) környezeti áramlásokat. Az iparban folyó anyagáramlásokat a technológiák során ismerhetik meg a hallgatók, a természeti áramlásokat a természettudományos tárgyak keretében. A két fő folyamattípus összekapcsolását, kölcsönhatásainak vizsgálatát, modellezését egyszerre csak a Hunveyor–Husar gyakorló űrszonda mérései során mutathatjuk be.

Az űrszonda modell (helyben álló egysége a Hunveyor, mozgó egysége a Husar rover) egy összeépíthető, modul szerkezetű oktatási eszköz, sokoldalúan kaphat szerepet a különféle technológiai, műszaki, informatikai és természettudományos tantárgyak oktatási gyakorlatában. Megépítésével és használatával a diákok idejekorán megismerkednek egy sokoldalúan fejleszthető, érdekes és komplex rendszerrel. Ez a rendszer több összeépíthető részrendszerből áll, melyek önmagukban is működő egységeket alkotnak. A megépített technológiai megoldások oktatáspedagógiai szempontból is jól áttekinthetők. A példaértékű megoldások megkonstruálása segíti a diákok szintézisszemléletének fejlesztését. Ebben fontos szerepet játszik az, hogy számos technológia lekicsinyítve - és más technológiák társaságában - fordul elő a Hunveyoron, vagy a Husar roveren. Ha az űrszonda modelleket építő diák össze tudja hasonlítani a lekicsinyített űrtechnológiai megoldásokat a hétköznapi nagyméretű megoldásaival, akkor ezekből inspirációt nyerhet a kicsinyített méretű, más irányú továbbfejlesztésekre is.

Más szempontból is előnyös lehet a diákok szemléletére a nagy méretben már ismert technológiák (például manipuláló eszközök, kar, talajfűró, stb.) lekicsinyítése a Hunveyorra vagy a Husarra. A kicsi méretben élvezetes együtttest alkotó technológiák útján más, a hétköznapi életben tartott technológiákkal, például az anyagtudományi mérésekkel, egyes gyártási és mérési technológiákkal is mélyebb barátságot köthetnek a diákok. Ez azért fontos eleme a technikaoktatásnak, mert az anyagtudományi mérési technológiák és módszerek a XXI. század ipari és technológiai forradalom húzóágazatai.

A Hunveyor–Husar modell használatával egy újabb szerepkörben is hatékony oktatást tudunk megvalósítani. Ez a terület a környezettudomány, ahol szintén hiányzik a sokoldalúan felhasználható oktatási eszköz. A párhuzamos működésű fedélzeti rendszerek fölismerhetővé teszik azt, hogy a környezetben is nagy számú, és párhuzamosan működő folyamat hat az űrszondákra. A Hunveyor–Husarra ható és az általuk végzett mérésekben jelentkező folyamatok a vizsgált jelenségeknek két különálló csoportját alkotják. A rájuk ható folyamatok a környezet folyamatai (áramlások, porlerakódások, fény hatására történő fölmelegedés vagy elektromos feltöltődés) és a környezettudomány problémakörébe tartoznak. Az épített mérési technológiák a vázelemek működésétől az egyes mérő beavatkozó szenzorokig az űrszonda modellek rendszerét, és a megismerésre váró technológiai folyamatokat képviselik.

Összegezve a komplexitási hasznosítás az űrszonda modellek egyik nagy előnye. Ez az iparban folyó anyagáramlásokat is jellemzi, és a technika-technológiai tantárgyak oktatásában is fő szerephez jut. Mindezeknek a természeti környezettel való kapcsolata tovább növeli a komplexitást. A fő folyamattípusok összekapcsolását, kölcsönhatásainak vizsgálatát, modellezését egyszerre mutathatjuk be a Hunveyor Husar gyakorló űrszonda modellek építése és fejlesztése során. Gazdag oktatási felhasználási területet nyit meg az az oktatási szakasz is, amelyben az elkészítés folyamatát is elemezzük. Minden, az űrjármű modelleken tervezett, folytatott és elvégzett építési munka önmagában is összetett technológiai folyamat, ezért összefoglalható gyártási folyamatábrán. Ilyen gyártási folyamatábrákon, a műveletsorok

térképén az idő függvényében láthatjuk a munka fázisait. A művelettérkép nemcsak sorba, hanem összképbe is rendezi a szakaszonként és külön-külön végzett építő műveleteket. A munka elemzésének a végeredménye az is, hogy a diákok jobban átlátják és megjegyzik az egyes munkafolyamatokat, a részfolyamatok egymáshoz való viszonyát. A műveletek térképén elfoglalt helye szerint a diák nemcsak átlátja, hanem memorizálja is az egyes műveleti lépéseket. Képet alkothat a nagy munka egészéről, és részéről is, de a reájuk halmozott részletismeretek nélkül. Megismerheti tehát a munkafolyamat ábrázolási hierarchiákat is.

Amikor a munka leírása visszahat a munkafolyamatra, fontos önfejlesztő módszer. A Hunveyor–Husar gyakorló úrszondákon végzett fejlesztő munka rokon az oktatási pedagógiában megjelenő szintézismódszerrel, mert a tervező, építő és konstruáló komplex munkák során tapasztalhatjuk, hogy a tudás, amit a Hunveyor–Husar építése közvetített, szintézis formájában is megjelenik. Az építés során végzett technológia-összehasonlító módszer szintén gyümölcsöző a diákok szintézisszemléletének fejlesztéséhez. A technikai ismeretek tehát egységes konstrukciós (szétszedem, összerakom, összehasonlítom) szemléletben öltenek testet. Az iskola világában rendszerint távol eső természettudományos, anyagtechnológiai, informatikai és mérés technikai ismeretek között így az úrszondamodellék építésével végzett munka szintézist teremt. Tudjuk, hogy a távoli tudományterületek megismerése, összekapcsolása az új évezred nagy kihívása. Az űrtechnológia az egyik olyan tudományterület, amely már évtizedek óta használja a szintézisnek ezt a lehetőségét, s számos programjával a tudományterületek összekapcsolását (mérésben, műszerépítésben) és egyre újabb kapcsolatok lehetőségét igényli és sugallja.

A Hunveyor–Husar modellek az elvégzett tervező, építő, fölhasználó és továbbfejlesztő munka nyomán már nem szigetként állnak az egyes ismereti tartományok, hanem fokozatosan összképbe rendeződnek. Erre a szintézisteremtő szerepre kell rámutatnunk, amikor az úrszonda-modellek pedagógia előnyeit hangsúlyozni akarjuk.

BORNEMISSZA IMRE

Az „eBotanikusKert” projekt a PTE Természettudományi Karán

A Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Karának Információtechnológia és Általános Technika Tanszékén térinformatikát is tanulnak a hallgatók. A Botanikus Kert tervezett térinformatikai rendszerével négy éve kezdtünk foglalkozni (Bornemissza, 2006); azóta letisztult a feladatról kialakított kép, és egy eddig még nem publikált módszertani újítás emelte általánosan használható rendszer szintjére a kitűzött célt. A technika szakos tanárképzés keretén belül megkezdett munkába időközben bekapcsolódtak a programtervező informatikus szakos hallgatók is, így kínálkozott a lehetőség arra, hogy saját programozói munkával önálló rendszert fejlesszünk.

A világban fellelhető térképek nagy része papír alapú, a digitalizálásukra nincs energia, pénz, idő. A projekt célja egy saját rendszer kifejlesztése, mely a szkennelt térkép-szelvények illesztését és a digitalizálás „rabszolgamunkáját” a honlap látogatóinak kezébe adja. A fejlesztés a kezdeti fázis (specifikáció, részfeladatok meghatározása) után nyílt forráskódú lesz.

A térkép elkészítésének alapelve: a „megbízó” feltölti a papírtérkép darabokban történő szkennelése után kapott raszteres fájlokat, a „játékosok” pedig összerakják. Az akár grafikus rejtvénynek is tekinthető munka végeredménye egy digitalizált, illesztett, georeferált, bővíthető webtérkép.

A szerver-kliens alkalmazásként készülő rendszer három modulból épül fel:

- kliens (Java);
- szerver (PHP);

- adatbázis (MySQL).

A fejlesztés során alkalmazott szerver a SourceForge.net, a világ legnagyobb nyílt forráskódú szoftvergyűjteménye és fejlesztői portálja. A projekt itt eBotanicalGarden néven érhető el.

A térkép-digitalizálás szakértelmet, térképészeti ismereteket, komoly gyakorlatot igénylő tevékenység. A projekt teszt-fázisba kerülésekor választ kapunk a következő kérdésekre:

(1) Felelőtlenség nélkül megtehetjük-e, hogy a térképésmunkát különböző szakmai szinten álló önkéntesekre bizzuk?

(2) A papír alapú térképek jogtulajdonosai ragaszkodnak-e az analóg, „halott” térképek birtoklásához, vagy a szabad szoftverek és szabad felhasználású információforrások terjedésével van-e esély a térképek, adatok közkinccsé tételére, ha cserébe ingyen munkával digitalizáltatható a térkép?

(3) Megállja-e a helyét az alkalmazás a gyakorlatban?

BORNEMISSZA IMRE **LEGO robotok a technikaoktatásban**

A Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Karának Információtechnológia és Általános Technika Tanszékén választható tárgy keretében robotépítésben is kipróbálhatják képességeiket a technikanár szakos és a programtervező informatikus szakos hallgatók. A Mechatronika című kurzus során végzett gyakorlati tevékenység célja egyszerű robotok építése és programozása adott feladat megoldásához, LEGO® MindStorms™ építőkészlet segítségével (Csapó, 2007).

A kurzus 30 órája alatt a hallgatóknak különböző robotokat kell elkészíteniük: pályakövető robotot, amely alkalmas egy meghatározott pálya végigkövetésére, vagy egy labirintusból kivezető út megtalálására; tűzoltó robotot, amely alkalmas a tüzet szimbolizáló fényforrás felkutatására és azon az oltás szimulálásának megvalósítására; válogató robotot, amely szín vagy forma alapján képes különféle elemeket két-három csoportba szétválogatni; három szabadságfokú robotkart, amely alkalmas három szabadságfokú mozgás megvalósítására; vonalkód-olvasó robotot, amely egy előre megadott vonalkód felismerése esetén valamilyen módon – például hangjelzéssel – szabad belépést engedélyez, egyéb esetben hibajelzést ad; valamint rajzoló robotot, amely egy előre meghatározott mintát képes megrajzolni.

Az elvégzett munkáról a hallgatók jegyzőkönyvet készítenek, amely tartalmazza a robot mechanikai felépítését, a program működését, valamint a fejlesztés, tesztelés közben szerzett tapasztalatokat.

Az előadás az eltelt öt szemeszter gyakorlati munkáit hasonlítja össze. Az elemzés során a tervezett és elkészített robotokat vizsgáljuk. Fő szempont a kreativitás és a robot működőképessége. A gyakorlati foglalkozás során a hallgatóknak lehetőségük volt az építőkészlethez használati utasításában leírt robotokat kisebb változtatásokkal megépíteni, illetve teljesen önálló robotot tervezni. A vizsgálat során a robotok mechanikai és szoftveres tulajdonságait is elemezzük.

A munka során a hallgatók 2-3 fős csoportokban dolgoznak, részint a rendelkezésre álló készlet miatt, részint a team-munka gyakorlása, eredményességének megtapasztalása érdekében. Fejlesztéshez a LEGO® MindStorms™ építőkészlet RCX 2.0 egységét használjuk, a készlet vizuális programozói környezetével.

A fejlesztés módszertani vonzata elsősorban technikanár szakos hallgatók esetében lényeges, akik a megszerzett tapasztalatokat későbbi diákjaiknak fogják továbbadni. Az elemzés során kitérünk a különböző tantárgyak koncentrációjára, megvizsgáljuk, hogy mely tantárgyak keretében tanult ismereteket alkalmazták, milyen színvonalon dolgoztak, hány hibát követtek el a hallgatók.

HEGYI SÁNDOR

A Hunveyor–Husar modellépítést támogató elektronikus tanulási környezet

A XXI századi élet új ismereteket kíván, és ezek elérésére az oktatás új célokat fogalmaz meg. Ezek egyikét, a technológiai tudást érdekes és aktuális tantárgyakkal, új tevékenységi formákkal lehet jól megvalósítani. Különösen alkalmas erre az űrkutatás, az űrtevékenység, amelynek témakörei lekötik sokszínűségükkel a diákok érdeklődését. Az űrtevékenységek megkövetelik, hogy a hétköznapi élet sok művelete bele legyen kicsinyítve az űreszközökbe, automatizált formában. Az űrtevékenységek oktatása és szimulálása új oktatási formák kipróbálását teszi lehetővé. Ilyen program hazánkban a több mint egy évtizede folyó Hunveyor–Husar modellépítő program is.

A vezető űrszervezetek oktatási munkái közül kiemelkedik a NASA példaértékű programja. Az Amerikai Egyesült Államok Nemzeti Légügyi és Űrhajózási Hivatala négy fő oktatási célt teljesít, és ezeket négy tudományág köré csoportosítja: a Science, a Technology, az Engineering, és a Mathematics, vagyis a Természetismeret (és kutatás), a Technológiák, a Tervezés és alkotás és a Matematika. Ezzel az oktatási programjával a NASA erősíti az amerikai diákság fölkészítését és irányítását a csúcstechnológiai irányokba, vonzza és megtartja a diákokat a tudomány, a technológia, a tervezés és a matematika területén, és bevonja az amerikaiakat – főként a diákokat – az űrkutatási feladatokba, emberközelbe hozza és népszerűsíti az űrtevékenységgel kapcsolatos munkákat (tekintsük példának a Phoenix programot). A hiteles elektronikus hírterjesztés segítségével ma már az egész világ követheti az űreseményeket.

A NASA az információs és kommunikációs technológiák alkalmazásával mutatja be az űrkutatás által generált felfedezéseket, illetve vonja be a megismerés folyamatába a társadalmat. Az űrhajózási hivatal oktatási programjai folyamatosan informálják a tanárokat, és ami különösen fontos, érdeklődést keltenek a diákokban. Amerikában a NASA elektronikus tudástárakkal és egyéb forrásokkal dolgozva stratégiai partnerséget épít ki a tanárokkal és a diákokkal, a kutatókkal és az önkéntesekkel, a formális és a nem formális oktatási intézményekkel (űrmúzeumok).

A Hunveyor–Husar űrszonda-modell helyben álló egysége a Hunveyor, amely egy interface egységen keresztül tart kapcsolatot a mozgó Husar rover egységgel. A modul szerkezetű oktatási eszköz építését elektronikus tanulási környezet alkalmazásával tesszük hatékonyá. A tananyagok adaptációját egy integrált számítógéppel támogatott képzési menedzsment-rendszer támogatja. A tartalomszolgáltatás – a tananyag-közvetítés – modernizációját mobil elektronikus tanulási környezet fejlesztésével tesszük még vonzóbbá. Célkitűzésünk az, hogy tanítványaink egyéni tanulmányi környezetét (PLE: Personal Learning Environment) mobil információs és kommunikációs technológiákkal bővítsük, valamint hogy fejlesszük öntevékenységüket.

A Hunveyor–Husar modellépítés elektronikus tanulási környezetének lehetőségei:

- (1) Tananyagok digitalizálása és tárolása adatbázisban, biztosítva a szabvány szerinti exportálási lehetőségeket eLearning keretrendszerekbe; hordozhatóság biztosítása;
- (2) A Moodle képzési menedzsment-rendszer alkalmazása;
- (3) Az mLearning (mobile learning) rendszer tartalommal való feltöltése. A digitális tananyagok paraméterezése a kommunikációs eszközök kijelzőin való megjelenítéshez (Mobile Phone, PDA, UMPC, Netbook, Notebook, PC);
- (4) Az ePortfólió illesztése a képzési menedzsment rendszerhez. Az oktatáshoz kapcsolódó oktatói/hallgatói produktumok alapján elektronikus dossziék összeállítása;
- (5) Információs és kommunikációs technológiák (IKT) felhasználásával, szoftverek telepítésével és fejlesztésével videokonferenciák, előadások, szemináriumok, munkamegbeszélések, online konzultációk biztosítása.

Az információs és kommunikációs technológiák terén végbemenő szemléletváltozás elérte a közoktatás egyik reprezentánsát, a technikaoktatást is. A konvencionális, rugalmatlan oktatásinformatikának ma már a Web 2.0 forradalmi kihívásainak kell eleget tennie, támogatva a technológiai és a társadalmi innovációt.

Az IKT háttérrel épülő Hunveyor–Husar modellek példaértékű tartalmat, munkát, eszközöket és célokat ad(hat)nak arra, hogy a diákokat – a korunkra jellemző módon történő – digitális, virtuális térben is hasznosan foglalkoztassuk.

A Hunveyor–Husar modellépítés kiváló platform arra is, hogy a diákokat, hallgatókat elektronikus tanulási környezetben, a naprakész tudás megszerzésére, a modern kommunikáció gyakorlására tanítsuk és neveljük.

Bemutatott oktatási programunknak fontos vállalása az is, hogy olyan oktatási anyagokat készítsünk, amelyek személyesebbé, közvetlenebbé teszik a tanulást (virtuális tanulási környezet fokozatos fejlesztése). Oktatásinformatikai koncepciónk feltárja a mobil technikai eszközök mindazon lehetőségeit, amelyek az oktatásban még nem váltak gyakorlattá, de a felnövekvő generáció már használni kívánja (a közoktatásban pedig alkalmazni kell) őket.

IMREK GYULA

Az Inventor szerepe a technika oktatásban

Az Autodesk® Inventor® Professional 3D gépészeti tervező rendszer átfogó, rugalmas szoftvercsomagot biztosít a technika oktatásához. Alkalmazása az oktatásban megkönnyíti a hallgatóknak a technológiai folyamatok, működési, illetve konstrukciós sémák, modellek megértését. Az Inventor segítségével a 3D tervezés, a digitális prototípus-készítés, valamint a látványtervek, működési, illetve robbantási szimulációk és a gépészeti rajzok – műhely-, összeállítási rajz, stb. – könnyen kivitelezhetők, módosíthatók. A termék tervezésre (az összes tervadatot egyetlen digitális modellben tárolhatjuk), látványtervezésre (a virtuális ábrázolásokkal a munkadarab(ok) legyártása nélkül is elkészíthetők a különféle papír és digitális alapú oktatási és szemléltető anyagok), szimulációra (digitális módon szimulálhatjuk a termék valós működését) is használható, majd a prototípus gyors és költséghatékony elkészítéséhez a termék támogatja a 3D nyomtatást is.

Az oktatás egyik célja a kreatív emberré válás. Ennek eléréséhez kiemelten fontos az alkotásra nevelés. Az alkotó kézi munka és tapasztalatszerzés része az óvodai, később a köz- és felsőoktatásnak, majd a felnőttoktatásnak. A technológiai innovációknak köszönhetően a fenti célokkal párhuzamosan a XXI. századi gazdaság által megkövetelt célokat is teljesíteni kell. Azaz fel kell készíteni a felnövekvő generációt a technológiai korszakváltásra. Tehát a közoktatásban is meg kell jelennie ennek a számítógéppel támogatott technikának, a számítógéppel segített tervezésnek (CAD), ami az iparban ma már elengedhetetlen. Pedagógusként fontos, hogy rendszerében lássuk az ezzel kapcsolatos oktatási céljainkat és feladatainkat. A technika tantárgy keretein belül először szemléltetésre, működések és működtetések demonstrálása használjuk az Inventor programot.

VELNER ANDRÁS

Műszaki kultúra, technikai nevelés és élethosszig tartó tanulás

Előadásom annak a pedagógiai törekvésnek az összegzése, amely a technikai nevelés, az élethosszig tartó tanulás és a műszaki kultúra egymásra utaltságát, a köztük lévő kapcsolatot bizonyítja. Az előadás bemutatja a technika és életvitel tantárgy kompetencia-alapjait, néhány tantárgytörténeti esemény fényében összeveti a mindenkori korszerűsítési törekvésekkel. A tantárgy más-más elnevezéssel régóta jelen van az iskolai tantárgyak között, elég csak utalni a szakképzéstörténetre, a „szlőjd” mozgalomra, és a kézügyesség-fejlesztést célul választó,

egész Európában szinte együtt reformált iskolai programokra. Az 1978-as tantervi reform újította meg a technikai nevelést oly módon, hogy a tantárgy korszerű műszaki alaptudományos műveltségelemeket alakítson ki minden iskolai korosztályban. A természettudományos műveltségelemeket közvetlenül szintetizáló tantárgyunk nemcsak a manuális képességek kialakításával és fejlesztésével – bár ez nem kevés, gondoljunk csak az ember által teremtett technikai környezetre és az alkotó, építő emberi munkára –, hanem az elemi technikai intelligenciába és a nemzeti műszaki kultúrába való bevezetéssel is foglalkozik. Az előadás elemzi a technikai nevelés jelen állapotát, és bemutatja, hogy a közoktatásnak milyen elemi feltételrendszerében végezhető kielégítő szinten ez a munka.

A Technikatanárok Országos Egyesülete ez évben ünnepli 20 éves évfordulóját, így az előadás röviden bemutatja azt a tanáregyesületi munkát, amely a technikai nevelés ügyét méltó módon segíti. Az előadás a technikai nevelés és műszaki kultúra kapcsolatát a pedagógiai és szaktanári munkában, a köz- és felsőoktatás világában, illetve napjaink társadalmi környezetében vizsgálja. Számos társadalmi jelenségért, a közállapotok javításáért (mint pl. a foglalkoztatottság, a munkanélküliség, a fizikai, ill. a termelőmunka becsülete, a természettudományos és műszaki pályák alulpreferálása, leszakadó rétegek célorientálása, stb.) közvetlenül képes tenni tantárgyunk az iskola világában.

A csecsemőgondozás módszertana és óvodapedagógia

ANGYAL MAGDOLNA

A cigány/roma csecsemők táplálási gyakorlatának sajátosságai. A tapasztalatok beépítése a védőnőképzésbe

A védőnő egyik jelentős feladata, hogy az aktuális, a módszertani ajánlások szerinti csecsemőtáplálási irányelveket megismertesse és elfogadtassa gondozottai körében. A gyakorlati megvalósulás elérése azonban nem minden esetben egyszerű. Az említett irányelvek lényege, hogy a szomatikus fejlődés fontos életszakaszában, a csecsemőkorban meghatározott minőségű és mennyiségű táplálékot kaphasson a csecsemő.

A cigány/roma népcsoportba tartozó gondozottak ellátása és hatékony felvilágosítása speciális szakértelmet igénylő feladatot jelent az egészségügyi ellátás gyakorlatában. A cigányság színes, érdekes és a többségi társadalométól napjainkban is eltérő kultúrájának ismerete és az ellátás során történő figyelembevétele célként jelenik meg a védőnőképzés gyakorlatában is.

A hagyományok és a különös szokásrendszer ismerete ahhoz kell, hogy a leendő védőnők gondozómunkája az ezen etnikumhoz tartozó családok irányában jó határfokkal érhesen célt.

A kutatás a következő kérdésekre kereste a választ:

(1) A csecsemőtáplálás minőségének javítása érdekében született irányelvek megvalósulnak-e a cigány etnikumhoz tartozó családok körében napjainkban?

(2) Milyen cigány/roma hagyományok ismertek a szakemberek körében, illetve milyen, a többségi társadalométól eltérő, különleges és tradicionális szokások élnek e közösségekben a csecsemőtáplálással kapcsolatban – esetenként akadályt jelentve a gondozómunkában?

(3) Milyen mértékben tér el az elvi szakmai ajánlás az etnikai és családi hagyományokon alapuló csecsemőtáplálási mód gyakorlatától?

(4) Mennyire nehezíti és mennyiben befolyásolja a szakmai munka eredményességét az esetlegesen kedvezőtlen szociális háttér?

E kérdések megválaszolására kérdőíves vizsgálatba kezdtünk, amelyet védőnőhallgatók végeztek el gyakorlataik során. A mintavétel véletlenszerűen kiválasztott, 1–3 éves kor közötti cigány/roma kisdedek körében valósult meg – olyan családnál, ahol a szülők magukat cigánynak/romának vallották. Az adatgyűjtés 10 megyében és a fővárosban történt.

A kutatás eredményei szerint az anyatejes táplálás a tradíciókkal élő oláh cigány csoportban volt a legmagasabb – hasonlóan Neményi Mária korábbi kutatásához. A vizsgált mintában csaknem teljesen megvalósult a táplálási módszertani levélben megfogalmazott igény szerinti szoptatás. Ugyanakkor az adatok értékelése során az is kiderült, hogy a védőnők a táplálékok elkészítési technikáit kifogásolták elsősorban, hiszen sok cigány/roma anya már csecsemőkorban a felnőttek ételét adta csecsemőjének.

BENCÉNÉ FEKETE ANDREA

Család az óvodás gyermekek szemével

Gyorsan változó, rohanó világunkban egyre több a bizonytalanság. A gyermekek kiegyensúlyozott testi, lelki fejlődésének elengedhetetlen feltétele családi élet stabilitása. A család folyamatosan átalakulóban van, de ahhoz, hogy a gyermekek érzelmileg kiegyensúlyozottan fejlődjenek, a család stabilitásának állandónak kell lennie. A család szerkezetét a szülők magatartása, egymáshoz való viszonya határozza meg. Egy jól funkcionáló családban a feladatokat az anyának és az apának a gyermekekkel közösen kell leküzdenie. A családi élettről, a szülői szerepekről az első mintát a gyermek a családban kapja; a családi életre történő nevelésben azonban az oktatási intézményeknek is jelentős feladata van. A család nemcsak a helyes családi élet kialakításával segíti a gyermekek fejlődését, hanem

lelki-érzelmi biztonságot is nyújt számukra. A családi életre nevelés mindazonáltal nemcsak a szülők, hanem az oktatási intézmények feladata is. Megvizsgáltam az óvodai nevelési programokat, hogy valóban célul tűzik-e ki a családi életre nevelést, illetve milyen módon valósítják meg azt. Feltártam az óvoda és a család kapcsolatrendszerét, hiszen az óvodai nevelőmunka alapját a családi nevelésnek kellene adnia, illetve a későbbiek során párhuzamosan hatva erősítenie. Kérdőív segítségével megkérdeztem óvónőket, hogy hogyan valósul meg a családi életre nevelés az óvodában, illetve mit javasolnának, hogy hatásosabb legyen ez a tevékenység. A vizsgálat során szóbeli interjút készítettünk 4–6 éves óvodás gyermekekkel. Megkérdeztük a kicsiket arról, hogy szerintük mi is az a család, mit csinálnak a szülők a családban, illetve a későbbiekben milyen családot szeretnének maguknak. A kérdések a gyermekek családképét, a családhoz kapcsolódó érzelmi viszonyait igyekeztek feltárni. Vizsgáltam a családban megjelenő szerepeket, illetve a picik jövőbeli családi terveit. A kutatás során kiderült, hogy nagyon sok kisgyermek csonka családban, problémás körülmények között él, így nem is nagyon mernek álmodozni. Hiányzik életükből az ideális család mintája, a csonka családot veszik természetesnek. A szegénységben élő, munkanélküli szülők gyermekeinek az óvoda színes, békés, szeretetteljes közege a nap fénypontja. Az óvónők nyújtják számukra a biztonságot, az érzelmi kötődést. Sok a csonka család, a szülők gyakran váltogatják partnerkapcsolataikat, amelynek következtében nincs pozitív példa, minta, amely követésre méltó lenne. A teljes családban élő gyermekek véleményeiből is kitűnik, hogy sok a fáradt, elfoglalt szülő, akik a rohanó életben már el is felejtették a hagyományos családmódot. A felgyorsult életvitel ellenére a gyerekeknek a család a szeretetet és a szülőket jelenti. Úgy gondolják, hogy a család nélkül nem lehet élni. A „jó tündér” segítségével a kicsik többsége a hiányzó szülőt szeretné pótolni, kistestvért kérni tőle, és sok pénzt, hogy szülei mindig vele lehessenek.

FEKETE GYULÁNÉ

Kompetencia alapú oktatás-módszertani megújulás óvodánkban

A társadalmi változások korát éljük, melyhez igazítani kell gyermekeink nevelését. Az óvoda a közoktatási rendszer jól működő alapintézménye, fejlesztésének lehetőségei biztosítottak. Elsősorban azokra a területekre gondolunk itt, amelyek elősegítik az élethosszig tartó tanulás képességeinek kibontakoztatását óvodásainkban. Különösen az inkluzív pedagógia, a szabad játék, a gyermeki meg tapasztalás, a környezettudatos magatartás megalapozása a közvetlen célunk.

Intézményi nevelésünk kettős funkciójából adódó feladatunk, hogy nevelőmunkánk minősége megfeleljen a társadalmi elvárásoknak. A teljesítmény- és elégedettségmérést alaposan előkészített kutatómunka eredményeként minden évben – kérdőíves adatrögzítéssel – nyomon követjük, tanulságait a magunk számára megfogalmazzuk, illetve beépítjük munkavégzésünkbe.

2008 végén a kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés pályázat elkészítésével a megújulás lehetőségét láttuk meg. Lehetőségeinket továbbgondolva szerettük volna hosszú távon frissíteni intézményi arculatunkat, szélesíteni módszertani kultúránkat.

Célunk a programcsomag fokozatos bevezetése egy, majd a többi csoportunkban is. Gyakorlatban való használata eredményezzen boldog, vidám gyermekkort óvodásaink számára. Jellemezze gyermekeinket felszabadult szabadjáték, színes élmények megszerzése, sokrétű meg tapasztalás. A szülők kapjanak garanciát arra, hogy nevelésünk középpontjában a gyermekük áll. Törekvésünk a nevelés komplexitásának további hatékonyabb biztosítása, sokrétű módszerrel az egyéni képességek fejlesztése, színes óvoda–család közös programok szervezésével az együttműködés hatékonyságának növelése. Fontos, hogy a környezetünkben

adódó másság elfogadása minden érintett számára sokkal természetesebbé váljon. A program alkalmazásával a gyermekek könnyebben alkalmazkodnak az iskolai életmódhoz.

A program bevezetése fontos a kollégák számára is. Figyelmük jobban ráirányul az inkluzív pedagógia jelentőségére, a játék, szocializáció új tartalmú átgondolására. Saját kompetencia-határaik mélyebb értelmezésére készítet. Az elfogadás, befogadás terén más szinteket generál. Kiemeli a pedagógus munkájában a prevenció, a fejlesztés tervszerű, rendszer szemléletű megvalósítását. Növeli az érdeklődést a kutatás, felfedezés és kipróbálás terén. Az önmagunkkal szembeni igényesség, az önkontroll magasabb szintre kerül.

Óvodapedagógus hallgatónk jelenléte elvárja közösségünkötől, hogy rugalmas alkalmazkodással a gyakorlati élet innovatív szervezésében élen járjon, megmutatva a magújulás lehetőségét és szépségét. Fontosnak ítéljük, hogy ezen a téren is példamutatók legyünk.

FINÁNCZ JUDIT

A leendő kisgyermeknevelők pályaképe

2010-ben végzett kérdőíves felmérés keretében a Kaposvári Egyetem Pedagógiai Karán mintegy 200 hallgató pályaképét vizsgáljuk, akik óvodapedagógia vagy csecsemő- és gyermeknevelő- gondozó szakon végzik tanulmányaikat. A vizsgálat célja, hogy feltérképezze az ide jelentkező hallgatók előzetes motivációit, társadalmi helyzetét, gyermekszemléletét és elhivatottságát. A felmérés az alábbi kérdésköröket vizsgálja: a hallgatók szociokulturális háttere, eddigi iskolai és munkaerő-piaci pályafutásuk, a képzésbe történő jelentkezés motívumai, attitűdök az integrált neveléssel, a roma gyermekekkel és családokkal kapcsolatban, jelenlegi elképzeléseik választott hivatásukról, jövővel kapcsolatos szakmai és magánéleti terveik, anyagi helyzetük, továbbtanulási terveik. A vizsgálat kiinduló hipotézisei a következők:

- (1) A hallgatók többsége esetében a jelentkezéskor megfigyelhető egyfajta hivatástudat vagy elhivatottság a választott pálya iránt.
- (2) A hallgatók társadalmi háttérére várhatóan jellemző, hogy alacsony a diplomás családokból érkezők aránya, különösen a felsőfokú szakképzésben tanulók esetében. Tehát feltételezzük, hogy a hallgatók jelentős része első generációs értelmiséginek tekinthető.
- (3) A vizsgálat kérdésköreit tekintve a leendő óvodapedagógusok és csecsemő- és gyermeknevelő-gondozók válaszai között, illetve a nappali és levelező tagozaton tanulók válaszai között markáns különbségek húzódnak.
- (4) A leendő kisgyermeknevelők mindkét pálya társadalmi presztízsét alacsonyan ítélik meg a pedagóguspályán belül, de az egyéb pályákhoz viszonyítva is.
- (5) A nappali tagozatos hallgatók között is jelentős arányú a képzés mellett kereső munkát végzők száma.
- (6) A hallgatók többsége választott szakmájában kíván elhelyezkedni.

Az adatok SPSS-ben történő kiértékelése során klaszteranalízissel hallgatói típusokat különítünk el, amelyek során a következő csoportképzési dimenziókat alkalmazzuk: szociokulturális háttér, pályaválasztási stratégia tudatossága, a választott pályán való elhelyezkedési szándék. Az így létrehozott hallgatói csoportok jellemzésével a leendő kisgyermeknevelők heterogenitását kívánjuk szemléltetni.

KAPONYA LÁSZLÓNÉ

Közlekedésre nevelés a Kaposvári Egyetem Gyakorló Óvodájában

Az urbanizáció, a közlekedési morál és az egyre több és gyorsabb jármű teszi ugyancsak aktuálissá a kérdést. Kell-e, lehet-e, és milyen módon közlekedésre nevelni a ma gyermekeit?

A válasz: igen. Szükséges és lehetséges az óvodás korú gyermekek közlekedési képességeinek fejlesztése, a megfelelő módszerekkel. Nagyon fontosnak tartjuk gyermekeink biztonságos közlekedésre való nevelését, a közlekedési képességek fejlesztését. Ezért úgy véljük, hogy már óvodás korban szükséges az alapvető közlekedési szabályok ismerete, betartása, és egy egészséges veszélyérzet kialakítása és – amennyire ebben az életkorban lehetséges – a körültekintő közlekedésre való nevelés. A veszély felmérésében és felismerésében igen fontos szerepe van a közlekedési képességeknek, ezért nagy hangsúlyt fektetünk a képességfejlesztésre. Annál inkább, mert ezek nem csupán a közlekedési képességeket fejlesztik. Ezáltal igen fontossá válik a percepciófejlesztés, különösen, a látás-hallás (formaazonosítás, a járművek hangjának, azok irányának differenciálása) a nagymozgások, a reagálás gyorsaságának vagy az egyensúlyérzéknek a fejlesztése, stb. Hogy mindezt miért? Mert az óvodánk környéke közvetlen veszélyforrás. A gyerekek autóval utaznak, keveset gyalognak, ezáltal nincs módjuk elsajátítani és gyakorolni az alapvető gyalogos közlekedési szabályokat. A gyermeki tanulás folyamán igen fontos a minta, de sajnos gyakran látnak rossz példát a felnőttektől. Az óvodás korú gyermekek biológiai fejlettsége, mozgásszegény csecsemő-, illetve kisgyermekkor nem biztosítja számukra a biztonságos közlekedéshez szükséges mozgáskoordinációt, egyensúlyt, stb. Célunk a biztonságos közlekedésre nevelés. Hogyan? Elsősorban a képességek fejlesztésével, a korcsoportnak megfelelő közlekedési ismeret biztosításával. A helyes magatartásforma elsajátításának segítségével, gyakorlásával (pl. biztonságosabb a járda belső szélén közlekedni, az utca nem játszótér, hanem veszélyforrás, a tömeg-, illetve többségi közlekedési eszközön történő balesetmentes utazás, az udvariassági szabályok ismerete) és az egészséges veszélyérzet kialakításával. A közlekedésre nevelés megvalósulásának formája a célirányos helyszíni tapasztalat és ismeretszerzési lehetőségek biztosítása a KÜVITE foglalkozásokon belül. Ezekre számtalan lehetőséget biztosít az óvoda közvetlen környezete. A négysávos főút közelsége, a különböző, lámpás, járdaszíves gyalogátkelők, vagy éppen a környező kis utcák, ahol nincsenek felfestett zebrák. Megfelelő tudatossággal jól kihasználhatók a kirándulások, séták spontán lehetőségei. Mindezeket a gyerek a szabadjáték során, vagy óvónő által irányított játékba integrált, illetve játékos csoportszobai tevékenységekben újra élheti, felelevenítheti, megismételheti, gyakorolhatja. Ezek lehetnek különböző szerepjátékok, szabályjátékok (pl. társasjátékok, terepasztalok), melyek nemcsak a közlekedési eszközök megismerését szolgálják, hanem inkább a gyalogos közlekedés tudnivalóit feldolgozó játékok, amelyek felhívják a figyelmet a közlekedésben adódó vészhelyzetekre, a közlekedési szabályok betartására, és a helyes közlekedési magatartás kialakítására ösztönöznek. De lehet akár az www.egyszervolt.hu oldaláról elérhető, óvodások számára is játszható Traff Park nevű virtuális játék, amelyben minden a közlekedés körül forog, jó lehetőséget biztosít konkrét közlekedési szituációk gyakorlására. A kerékpáros közlekedés szabályainak elsajátításához és gyakorlásához jó lehetőség számunkra az udvari KRESZ-pálya. Fontosnak tartom, hogy a gyerekek ne csak biciklizni tanuljanak meg, hanem megismerkedjenek a kerékpáros közlekedés legalapvetőbb szabályaival, amelyekkel saját biztonságukat óvhatják meg. Mindezeket azért tesszük, hogy gyermekeinket biztonságban tudjuk, és nem utolsó sorban bízunk abban, hogy felnövekszik egy más, jobb közlekedési morállal bíró nemzedék. „Legföltettebb értékünk a gyermek, együtt vigyázzunk rá!” (Lázár László)

KARIKÓ SÁNDOR
A gyermekfilozófia újragondolásáért

Magyarországon az 1990-es évtized második felében szemlátomást fellendült a gyermekfilozófia kutatása és oktatása. Kutatócsoport jött létre, tudományos konferenciák szerveződtek, sorozatban adtak ki tanulmányköteteket, és kurzusok indultak a

felsőoktatásban, különösképpen a tanárképzésben. Az örvendetes fellángolás azonban – sajnálatosan – „tiszavirág-életűvé” vált: a kutatómunka hamarosan abbamaradt, a kutatócsoport nem bizonyult életképesnek, az egyetemi-főiskolai kurzusok kínálatából lassan kikoptak, a társadalom (kiváltképpen a hallgatók) figyelméből pedig kiestek a gyermekfilozófiai programok. A legutóbbi évtizedben jó, ha nyomokban találkozhatunk ilyen törekvéssel. A gyermekfilozófia iránti erőfeszítés és érdeklődés szembetűnő visszaesése számomra elfogadhatatlan. A filozófiai szakma (kutatás és oktatás), az oktatáspolitikai, valamint a neveléskultúra nagy kihívásának tartom, hogy mihamarabb megtaláljuk-kidolgozzuk a gyermekfilozófia reális helyét és jelentőségét. E tekintetben a legsürgősebb módszertani tanulságot abban látom, hogy megalapozzuk a gyermekfilozófia művelését. Ez az előadás arra tesz kísérletet, hogy kimunkálja a filozófia, a nevelés és a gyermeki lét közötti összefüggést. Azt a gondolatot próbálja bizonyítani, hogy e három fogalom (és téma) között sokkal természetesebb és közvetlenebb a kapcsolat, mintsem azt az első pillanatra gondolnánk, illetőleg feltételeznénk.

MAGONYNÉ VARGA EMŐKE

**Az illusztrált könyv szöveg-kép viszonyainak kérdései az óvodapedagógus
képzésben**

A kisgyermeknevelésben a mindennapok főszereplője a képeskönyv és az illusztrált mesekönyv. Éppen ezért lényeges annak a kérdésnek pedagógiai-módszertani nézőpontú átgondolása, hogy vajon a mesék és a versek hogyan és mennyiben működnek együtt a velük közölt/bemutatott képekkel. Előadásunk fő kérdése így a következő teoretikus problémához kapcsolódik: az óvodapedagógus képzésben hogyan tehető a praxis tárgyává az az irodalomtudományt és a művészetelméletet ma intenzíven foglalkoztató kérdés, amely a nyelvi és a képi médium együttműködési lehetőségeit firtatja.

Néhány kultúrtörténeti szempont bemutatása, továbbá a képeskönyvek esztétikai értékeire vonatkozó megállapítás után a hangsúlyt az intermediális jelenségek módszertani-pedagógiai adaptációinak lehetőségeire helyezzük. Marék Veronika Húsvéti kockásfülű nyúl című meséjét és Richly Zsolt illusztráció-sorozatát az óvodapedagógus mint befogadó és mint közvetítő aspektusából is az értelmezés tárgyává tesszük: szöveg és kép konfigurációira egy játékos felmérés statisztikai eredményeinek bemutatásával világítunk rá, felsoroljuk továbbá azokat az interpretációs lehetőségeket (pl. a tér- és az időábrázolás hasonlóságai és különbségei), amelyek segítik a látás és a hallás útján, szinkron eseményként megmutatkozó megértést.

MERCZEL SÁNDORNÉ

Roma származású óvodások jövőképe

„A nevelés nem egyéb, mint az agy programozása abban a korai szakaszban, amelyben még formálható. Az emberiség jövője a neveléstől függ, attól a programozó rendszertől, amely tetszés szerint változtatható. Ebből következik, hogy a nevelés az ember legfontosabb tevékenysége.” Ha igaznak fogadjuk el – és miért ne tennénk – Szent-Györgyi Albert bölcs gondolatait, akkor bízunk kell abban, hogy a nevelés által jobbá tehetjük életünket, világunkat. A pedagógus, meggyőződésem szerint, sokat tehet azért, hogy ez a valóságban is így legyen. Napjaink társadalmának egyik égető problémája a roma kisebbség és a többségi társadalom viszonya. A felmérések, kutatási beszámolók tanúsága szerint egymás elfogadása nem javuló, hanem inkább romló tendenciát mutat (még a pedagógusok körében is). Jogosan vetődik fel tehát az a kérdés, hogy mit tehet, illetve tehet-e valamit az óvodában dolgozó pedagógus a fennálló, korántsem egyszerű helyzet megoldása érdekében. Honnan induljunk?

Egyértelmű, hogy első lépésként a feladatokat kell meghatározni. Ez előtt azonban tisztázni kell azokat a kérdéseket, problémákat, amelyeknek a megválaszolása segítheti ezek megértését, és közelebb visz a megoldáshoz. Ugyanakkor éppen az alapprobléma sokrétősége miatt elég nehéznek tűnik még a vizsgálandó kérdések meghatározása is. Gyakran olvashatunk arról, hogy a roma emberek iskolázatlanok, és ez az egyik forrása halmozódó hátrányaiknak. Neményi Mária 14 éves gyerekekkel készített „jövőkép”-vizsgálatai arra ösztönöztek engem, hogy ha valóban szeretnénk segíteni a roma gyerekeken, akkor nagyon tudatosan, felkészülten, óvodás kortól el kell kezdeni a „jövő” megtervezését. Alapvetően fontosnak tartom, hogy már óvodás korban képesek legyünk pozitív jövőképet sugalmazni a roma gyermekek felé, hogy már az óvodában elhiggyék, bármilyen foglalkozás nyitva áll előttük, képességeik, szorgalmuk dönti el, mit választhatnak.

Kutatásomat roma óvodás gyermekek jövőképre fókuszáltam. Rajzot készítettek, amelynek a címe: Mi leszek, ha felnövök? Az alapkérdés: mit gondolnak a nagycsoportos óvodások a jövőről, miként képzelik el saját életüket. Mi befolyásolja választásukat (környezet, virtuális közeg TV, videó, stb.), van-e különbség a fiúk és a lányok gondolkodásában, milyen vágyakat tudnak megfogalmazni, mennyire reálisak az elképzeléseik? Mivel zömében magyar gyermekekkel elvégeztük már ezt a vizsgálatot, összehasonlításra alkalmas minta is a rendelkezésemre áll, amely segíthet a probléma alaposabb feltárásában, a kérdések megválaszolásában.

RÁDULYNÉ DRAVETZKY ANDREA

Az Ukrán óvodák és a magyar Óvodai Nevelés Alapprogramjának összehasonlító vizsgálata

Előadásom témájaként azért választottam az ukrainai (kárpátaljai) óvodák összehasonlítását a magyarországi óvodák programjával, mert magam is kárpátaljai születésű vagyok, és ott jártam óvodába. Ez a terület tehát nagyon érdekelt engem, ezen kívül lehetőségem volt (mivel rokonaim még ma is élnek Ungváron) kiutazni, és kutatómunkát végezni. Vizsgálatom célja volt, hogy vannak-e, és ha igen, akkor milyen különbségek a magyarországi és ukrainai óvodáztatásban. Különösen érdekelt, hogy milyen rendszer szerint működnek a mai óvodák, milyen irányítás alatt van az óvoda mint intézmény, hogyan és kik állítják össze a helyi óvodai programot, milyen lehetőség van a magyar ajkú gyermekek befogadására, nevelésére. Interjúk és személyes ukrainai kutatásaim során nyert tapasztalatok alapján mutatom be az iskolai-óvodai rendszerben feltárt különbségeket. Ezek közül az egyik legszembetűnőbb például, hogy Ukrajnában törvényi szabadságot adnak a családi nevelésnek az óvoda helyett. Vizsgálom, hogy a magyar nyelvű gyerekek hátránnyal vagy előnnyel indulnak az iskolai oktatásban. A programokat illetően az alapvető különbséget a hazai óvodák programjaival szemben a központi program jelenti, amely nem ad lehetőséget az alternatívák megvalósítására. Ezen kívül a nyelvi adottságok is plusz feladat elé állítják az egyetlen magyar ajkú ungvári óvoda dolgozóit, mivel minden ukrainai óvoda központi program szerint dolgozik, eltekintve a nyelvi különbségektől. A személyi feltételekben is feltártam különbségeket, mivel szakemberhiánnyal küzd az ukrain óvodáztatás, ami nem válhat az óvodák nevelési-oktatási munkájának a hátrányára. Arra a kérdésre is választ találtam, hogy miként igyekeznek ezt a problémát kiküszöbölni. Vizsgálataim nyomán olyan különbségekre derült fény, amelyek egyrészt érdekesek, másrészt pedig valóban a különbséget igazolják. Az eredményeket figyelembe véve lehetőségét látom annak, hogy nemzetközi összefogással segítséget kapjon a kárpátaljai magyar ajkú óvoda, hogy munkájuk eredményesebbé és gyümölcsözőbbé válhasson.

A felnőttoktatás módszertana és mentorképzés

SÁRINÉ CSAJKA EDINA–CSIMÁNE POZSEGOVICS BEÁTA
Felnőttképzési módszerek a helyi közösségi programokban

Az Európai Unió legsikeresebb és egyben a leghatékonyabban működő vidékfejlesztési programja a LEADER Program. A LEADER célja a vidéki szereplők támogatása annak érdekében, hogy maguk gondolkodjanak és tegyenek saját térségük hosszú távú fejlesztéséért, hiszen a helyi közösségek ismerik legjobban területük erőforrásait, lehetőségeit és korlátait, így ők a legalkalmasabbak arra, hogy saját fejlesztési stratégiákat dolgozzanak ki és valósítsanak meg. Ennek következtében integrált, kiemelkedő színvonalú, innovatív elképzelések kerülhetnek felszínre a fenntartható fejlődés érdekében, amelyeket újszerű, az eddigi gyakorlatban nem alkalmazott módszerekkel és eszközökkel valósítanak meg. Hazánkban a csatlakozást megelőző időszakban indított LEADER jellegű kísérleti programot az EU-csatlakozást követően az Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) LEADER+ program váltotta. A 2007–2013-as tervezési időszakban pedig új keretek között, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programban folytatódik a vidék gazdaságfejlesztését célzó program.

Kutatásunk célja a LEADER 2007–2013 Program keretében létrejött helyi akciócsoportok által megalkotott helyi vidékfejlesztési tervekben megjelenő képzési programok módszertani vizsgálata. Hipotézisünk, hogy az alaposan megtervezett, a helyi erőforrások ismeretén, valós igényeken alapuló képzési programok nemcsak szakmai ismereteket adnak át, hanem egyben hozzájárulnak a helyi közösség kohéziójának erősítéséhez, a közösségfejlesztéshez is. Az elemzés során mélyinterjúk és kérdőívek segítségével országos szinten gyűjtjük össze a helyi vidékfejlesztési akciócsoportok képzési programjai megvalósulásának tapasztalatait. Analizáljuk az ezen a képzéseken alkalmazott módszereket, valamint azok elért eredményeit és hatékonyságát. A módszereket csoportosítjuk alap-, motiváló és stratégiai módszerek szerint, és megvizsgáljuk, hogy ebben a speciális képzési szituációban a közösségfejlesztés szempontjából melyik módszer a legcélravezetőbb, leghatékonyabb. Feltárjuk továbbá a képzést vezető oktató(k) kiválasztásának szempontjait, továbbá hatásukat a képzettek motiválásában.

A kutatás eredményeinek segítségével javaslatokat fogalmazunk meg a helyi közösségek számára a jövőbeni humán erőforrás-fejlesztési stratégiáik kialakításához, elsősorban a képzési módszerek megválasztása tekintetében.

TAKÁCS ANETT–WALTER IMOLA
**„Felnőni” a múzeumban? A múzeumokban folyó felnőttképzési lehetőségek
módszertana**

A „...21. század valószínűleg a felnőttképzés korszakaként fog bevonulni a történelembe”, hiszen napjainkat az élethosszig tartó tanulás stratégiája hatja át. Korunk emberét a munka, a család és a környezet folyamatos tanulásra kényszeríti, új szerepeket sajátítat el, helyzetekhez habituáltat, problémákat oldat meg. Az iskola mellett ma már egyre több kiegészítő lehetőség adódik az információelsajátításra, a média segítségével, illetve egyéb kulturális intézményekben, mint amilyenek a múzeumok. A kiállítások speciális szinterei a tanulásnak: egyszerre van bennük jelen az affektivitás, az empirizmus, a kísérletezés. Jellegzetesek és aktuálisak azért is, mert egy helyen megvalósulhat az élet egészére kiterjedő tudásszerzés („lifewide learning”) mindhárom formája: a formális, a non-formális és az informális tanulás. Az iskolarendszeren belüli, szervezett keretekben folyó formális oktatás múzeumok részvételével is megvalósulhat: az óvodák és iskolák tananyaghoz köthető látogatásai során, a

múzeumi szakemberek együttműködésével az egyetemi képzésekben, a múzeumban dolgozók közép- és felsőfokú képzéseken való részvételével. Sok múzeum gondot fordít – akkreditált formában is – a pedagógusok szemléletformálására, felkészítésére. Ezek, valamint a nemzetközi projektek keretében kidolgozott továbbképzések, illetve egy-egy kiállításához kötődő előadásorozat jó példái a nem formális képzéseknek. Végül minden közgyűjtemény az informális tanulás terepe is, kiállításai számos tanulási lehetőséget kínálnak a csoportosan vagy egyedül érkező látogatóknak, legyen akár tanulási, kutatási céllal érkező, vagy csupán egyszerű érdeklődő.

Több kezdeményezés indult a múzeumok közoktatásban, illetve felnőttképzésben betöltött szerepének növelésére. A '70-es évektől zajlik a múzeumok célzott oktatási tevékenysége, amelynek erősítésében nagy szerepet játszott a 2003-ban indult Múzeumok Mindenkinek Program, és a 2008-tól a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumban létrejött Múzeumi Oktatási és Képzési Központ (MOKK), ezáltal a skanzen akkreditált felnőttképzési minősítése.

Alkalmazkodva a kihívásokhoz múzeumainkban az oktatási aktivitás folyamatosan kibővül, és kitágul az iskolákkal való kapcsolattartásra törekvés mellett a múzeumandragógia és a gerontagógia irányába is.

Kutatásunkban a hazai múzeumokban folyó felnőttképzés helyszíneit és módszereit térképezzük fel, valamint kíváncsiak vagyunk arra is, hogy milyen típusú képzések milyen eszközökkel folynak a különböző múzeumokban. Vizsgálatunkat dokumentumelemzés, esettanulmány, valamint interjúk segítségével készítjük el. A kapott eredmények tükrében tervezzük egy konkrét képzési terv összeállítását, amely az elméleti alapokon túl a gyakorlati oldalt is magában foglalja, konkrét és speciális módszerek alkalmazásával. Hipotézisünk szerint nem megfelelő a múzeumok kihasználtsága sem az oktatás és tanulás folyamatát, sem a kutatás lehetőségét tekintve, mivel még mindig tartja magát az az ideológia, amely szerint a múzeum régimódi, poros és idejétmúlt tárgyak és tartalmak intézménye. Másik feltételezésünk szerint az a kevés intézmény, amely múzeumi felnőttképzéssel foglalkozik, nem mutatja be képzéseiben kellő részletességgel és szakmaisággal azokat a lehetőségeket, amelyek a pedagógusok és az andragógusok számára rendelkezésre állnak a különböző foglalkozások megszervezésénél. Emiatt sok helyen találkozunk elavult és nem megfelelő módszertani elemekkel az elméleti és gyakorlati oldalon egyaránt.

Idegen nyelvű szekció

MIRKO DEJIC

Contribution to the development of the early mathematics teaching strategy

In the past decade there were many approaches to the didactics of mathematics and according to them „there is a long way from reaching a common scientific statement.” (Krygowska, Z., 1982.) However, the concepts of early mathematics-teaching show some tendencies in that way, but generally they are different. The twentieth century was strongly signified by these directions in teaching mathematics: project orientated teaching (Dewey, J., Kilpatrick, W.H.), by the beginning of the 20th century, mathematics trough games, (Dienes, Z.) in the middle of the 20th century, structural-formal direction (New Math), by the end of the 20th century. These approaches were the most significant but there were some other conceptions as well based on realistic level, like practical mathematics teaching (Freudenthal, H.), or cybernetics-orientated, based on mathematical models, (Meyer, G., Pinter, J.).

In our environment (Vojvodina) currently the „Modern Mathematics” and mathematical models are in use. Teaching mathematics models seems to be more usable. However, there is another question of strategy, though different from previous. This is the question about creativity; its place and it’s role in early mathematics teaching. The aim of my research is to show the possibility and importance of creativity in teaching mathematics. My survey is mostly about the research in the field of developing creativity and further the presentation and analysis of the empirical results.

PALLÁNÉ SZÉNÁSI MAGDOLNA

A Grimm-mesék alkalmazásának lehetőségei a német nyelv oktatásában alsó tagozaton

Die vorliegende Arbeit fragt nach dem Einsatz der Märchen der Brüder Grimm als Lerngegenstand im Unterricht Deutsch als Fremdsprache in Ungarn, bezogen auf den Anfangsunterricht. Es soll aufgewiesen werden, inwiefern dieser Textkorpus der Fremdsprachenerwerb förderlich sein kann. In dieser Arbeit wird eine empirische Untersuchung zu den Rezeptionshaltungen von Eltern, Sprachlehrern und Schülern gegenüber den Grimmschen Märchen dargestellt. Hinsichtlich dieser Fragestellung ausgewertet werden eine Fragebogenbefragung von Eltern und Sprachlehrern an allen ungarischen Basisschulen sowie Schülerproduktionen, die sich in der Aufgabenstellung auf die Grimmschen Märchen beziehen. Die Untersuchungsergebnisse werden ausgewertet, und auf Grund der erhaltenen Ergebnisse wird am Ende schlussfolgert, dass die Haltungen von den befragten Eltern, Sprachlehrern und Schülern gegenüber den Grimmschen Märchen positiv ausgefallen sind.

PETHÓ ILDIKÓ

A creative approach to English through paired paintings and literary texts

A creative approach to English through paired paintings and literary texts. My presentation is based on my special topic seminar with English major students and on my own experiences of this special encounter with two arts enhancing each other in the reader’s/ gazer’s mind. In the seminars we were dealing with paired paintings and literary texts. Most of these pairings were born because the poets responded to particular paintings by composing poems about them. This unusual and motivating approach encouraged students in active and careful viewing and reading, in focused discussion as well as critical and creative writing. My experience shows that students are more readily willing to share ideas when they are offered something visual for response. So, in this special case of paired paintings and texts, responding to the paintings

is an excellent lead-in to a more critical approach to literary texts after all. In accordance with the purpose of the conference, my presentation will highlight the methodological aspects of my topic. When discussing paired paintings and literary texts a number of questions arise regarding the similarities and differences we notice, with special attention to the significance of these similarities and differences in the style, organization and presentation of details. Furthermore, we should consider to what extent each work can be appreciated on their own or to what extent they depend on each other. Also, we should follow how our original responses to both picture and text change as a result of our observations. The various pairings can be complemented by creative writing tasks on different levels of difficulty and complexity. In many cases, if the topic was suitable for that, students were strongly encouraged to come up with their own poems and stories to sum up their own interpretations so as to deepen their own understanding of the discussed paintings. In my presentation I will offer a selection of paired paintings and poems and tasks for creative writing. In some cases, when the topic lends itself to it, we can make use of music or film on top of the usual pairing. Depending on the complexity and subject matter of the topic, this joint approach to both poems and paintings can be used with different age groups. The pairings and tasks can be used in classes dealing with English literature, the visual arts or in English language classes.

Poszter szekció

KISS ALBERT

KGYTK országos koordinátora

Tudományos diákkör az általános iskolákban

A tudományos diákkör létrehozásának az általános iskolákban kettős célja van. A *tudományos diákkört vállaló* általános iskola *kinálja fel* növendékei számára a szubjektív alkotások létrehozásának lehetőségét olyan pedagógiai folyamatokkal, amelyekben érvényesül az információs forrásközpontok, a kutatási módszerek 10–14 éves gyerekek képességeinek megfelelő megismertetése, alkalmazásuk tanítása, valamint a tudományos problémák értelmezésének segítése. A *tudományos diákköri munkát végző diákok megtanulják* a felelősségteljes önművelést, a forrásközpontok felhasználását, az ismeretterjesztés digitális és nyomtatott formáit, az általuk érthető kutatási módszerek alkalmazását, a megértett tudományos problémák mikrokörnyezetükben történő vizsgálatát, a szubjektív alkotást és az alkotásukról történő kommunikációt. Mindemelllett a *tudományos diákköri munkára felkészítő pedagógusok vállalják* a tudomány iránt érdeklődő tehetségigérettek szubjektív alkotásának, azon felül az alkotási folyamat bemutatásának, majd az arról folyó diskurzusnak a segítségét.

Az előadásban bemutatom az általános iskolai tudományos diákkörök működtetésének (1998–2009) empirikus kutatással igazolt tapasztalatait.

A *városok és a falvak iskoláiban* a személyi és a tárgyi feltételek egyaránt alkalmasak a diákköri munkához. A különböző kerettantervek mellett egyformán bevezethető a tudományos diákköri tevékenységek tanulása: a kreatív önművelés, a szubjektív alkotások létrehozása és a gyerekek kutatásairól folytatandó diskurzus. A diákköri munka vállalása lehetőséget adhat az általános iskolák számára a tudásalapú társadalom kihívásaira megoldást jelentő tehetséggondozásra.

A *9–14 éves gyerekek* érdeklődését felkelti a tudományos diákköri munka lehetősége. Motiválják őket a környezetükben lévő személyek, a mindennapi életük tapasztalatai, a kutató kíváncsiság, a megértés öröme; a szülők kitüntetett figyelme a pályamunka készítésekor és annak a konferenciákon történő bemutatásakor, a teljesítményük elismerése, megbecsülése; erősödő önbecsülésük, kiteljesedő tudásuk és képességeik révén szerzett magabiztosságuk; annak lehetősége, hogy legalább részben leágazhatnak a tantervek ismeretrendszeréről, és saját belátásuk és terveik szerint szabadon tanulhatnak.

A *tudományos diákköri munkát segítő általános iskolai pedagógusok* (tanítók, tanárok) pozitívan viszonyulnak a tudományos diákköri munkához. A tudományos diákköri munka során segítik a kreatív önművelést, a szubjektív alkotások létrehozását, a mikrokutatást és a kutatási folyamatban szerzett tapasztalatokról és tudásról szóló diskurzus tanulását. A kutatás iránt affinitást mutató pedagógusok képesek team-munkában továbbadni a tantestületük pedagógusainak a kreatív önművelés és az alkotás közvetítéséhez szükséges pedagógiai tapasztalataikat, tudásukat, és képesek más iskolák pedagógusait motiválni az általános iskolai tudományos diákköri munkára.

OROVA DORINA

3. osztályos tanuló
Vasvári Pál Általános Iskola, Székesfehérvár
Felkészítő tanár: Nagy Lajosné és Matyi József

A kenyéren megjelenő penészgomba fejlődése különböző körülmények között

Iskolánkban 2008-ban megalakult a Bölcsék Köve Kutató Társaság, amelynek én is tagja vagyok. Kutatási témának a gombák világát választottam.

A tavalyi év során a kalapos gombákkal ismerkedtem, idén viszont „parányi testvérükkel”, a penészgombával foglalkoztam. Dolgozatomban azt kutatom, hogy milyen körülmények befolyásolják a penészgomba fejlődését.

Kutatásom kezdetén elsősorban a penészgomba alapvető jellemzőire, természetben betöltött szerepére összpontosítottam, majd megvizsgáltam, hogyan szaporodik természetes környezetében. Az információk megszerzésében a könyvtári könyvek tudásanyagára támaszkodtam, majd a kutatás végén összegeztem a gyűjtött ismereteket.

Dolgozatom második részében egy saját kísérletet mutatok be, amelyben megvizsgáltam, hogyan fejlődik a penészgomba egy általam kiválasztott táptalajon, a kenyéren. A munkám során változtattam a körülményeket, megfigyelve a gomba fejlődésében bekövetkezett változásokat. Kísérleteimmel igazoltam mindazt, amit a szakirodalomból megtudtam: ha megváltoztatjuk a körülményeket, az befolyásolja a penészgomba fejlődését.

A penészgomba szobahőmérsékleten, párás, oxigéndús levegőben érzi jól magát: ott gyorsan fejlődik. Két esetben nem penészesedett meg a kenyér: ha kiszáradt, és ha megfagyott.

A kísérletek alapján levonhattam a következtetést, hogyan védekezhetünk a hétköznapi életben a penészgomba kialakulása ellen: olyan körülményeket kell kialakítani, amelyek nem kedveznek a gomba fejlődésének.

Kutatásaim ezen a ponton még nem értek véget – a továbbiakban szeretném a kísérletet más élelmiszereken is elvégezni, hogy még többet megtudhassak az élelmiszerek védelméről a mindennapokban.

MAGONY GELLÉRT

3. osztályos tanuló
Vasvári Pál Általános Iskola, Székesfehérvár
Felkészítő tanár: Nagy Lajosné és Matyi József

Milyenek képzelik kortársaim a sárkányokat? – Sárkányok egykor és ma

Dolgozatom alapötletét tavalyi, vulkánokról szóló munkám adta, amelyet bemutattam az országos Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciáján is. A vulkánok történetével foglalkozva ugyanis utánanéztem néhány eredetlegendának, így tetszett meg Tüphon, a sárkányszörny mítosza: érdekelni kezdtek a sárkányok.

Az idei munkámban összegyűjtöttem a legfontosabb tudományterületeket, amelyek a sárkányok kérdésével foglalkoznak. Több mint félszáz mese, legenda, mítosz és vers elolvasása után pedig saját ötletem alapján csoportosítottam a sárkányokat. Mivel azt tapasztaltam, hogy a sárkányokról az emberek sokféleképpen gondolkodnak, kíváncsi lettem, vajon osztálytársaim, iskolatársaim mit tartanak róluk. Összeállítottam egy rövid kérdőívet, amelyet 156 fő válaszolt meg, és melynek anyagát részletesen bemutatom a dolgozatban.

A kérdőívek válaszai segítettek pontosabbá és színesebbé tenni saját sárkány-képeket, új meséket, filmeket, játékokat ismertem meg, amikor utánajártam azoknak a címeknek, amelyeket kortársaim megjelöltek a válaszaikban.

Kutatásaim során észrevettem, hogy milyen nagy a különbség a régi korok, a népmesék, a mítoszok és a legendák sárkányai és a mai műmesék, versek sárkányai közt, különösen pedig mennyire mások a számítógépes játékok és az animációs filmek sárkányai. Következtetésem röviden így foglalható össze: mivel az európai és a magyar népmesék sárkányai mindig rosszak, és az élet akadályait jelképezik – arra tanítanak, hogy kell legyőzni a rosszat, hogyan legyünk úrrá a nehéz helyzeteken. A mai műmesék és filmek sárkányai azonban sokkal gyakrabban jók, sőt együgyűek, ezért nem segítenek bennünket a küzdés megtanulásában.

A kérdőívek rajzainak vizsgálatakor megállapítottam, hogy kortársaim többsége, amikor sárkányt rajzol, valójában a dinoszauruszokra gondol. Bizonyítékképpen egymás mellé helyeztem a gyerekek rajzait és a paleontológiai könyvek rekonstrukciós ábráit.

Dolgozatomat néhány olyan kérdés felsorolásával zárom, amelyek megválaszolásával, kutatásával, véleményem szerint, munkám tovább folytatható lenne.

HORVÁTH ALEXANDRA-LAKATOS ALEXANDRA

6. osztályos tanulók

Zalabéri Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Óvoda

Felkészítő tanár: Kiss Albert

Lehet könnyebb és szórakoztatóbb is a tanulás? – Játékok a természetismeret tanulásához

Az egyik természetismeret-órán játékok segítségével tanultunk, és ennek hatására kedvet kaptunk játékok készítéséhez. Elhatároztuk, hogy készítünk táblajátékot, memóriakártyát és kártyajátékot a természetismeret tanulásához. Az alkotás közben kérdések merültek fel bennünk. Lehet játszva tanulni? A játékok segítségével lehet eredményesebb a tanulás?

A kérdések megválaszolásához ismereteket gyűjtöttünk szakkönyv, és adatokat mérés segítségével.

Bartha Árpád *A játék* című könyvéből nagyon sokat tudtunk meg. E könyv elsődleges célja, hogy bemutassa – a nevelési és oktatási folyamatokban sikeresen alkalmazható – játékokat és a játékokkal kapcsolatos legfontosabb alapfogalmakat, alapismereteket. Olvastuk azt is, hogy először teljesen feleslegesnek vélték a játékot, sőt tiltották is az iskolákban, de ma már azzal értenek egyet a pedagógusok, hogy a játék segít a tanulásban.

Elkezdtek a játékok készítését. Ehhez kiválasztottuk a 6. osztályos tankönyvből „Az erdő életközösség” témakört. A témakört feldolgoztuk, és elkészítettük a kisokos táblajátékot, a memóriakártyát és a kártyajátékot. A játékokat olyan tudnivalókkal készítettük, amelyek segíthetik megérteni a tankönyv ismereteit. A témakörhöz olyan feladatlapokat is készítettünk, amelyekkel mérjük a tanulók tudását.

Mérést végeztünk az 5. osztályban 14 tanulóval úgy, hogy 3 csoportot hoztunk létre. Az első csoportban azok a tanulók voltak, akik a tanulmányi teljesítményeikben a legjobbak; a második csoportba kerültek a szélsőségesen lemaradók. A harmadik csoportban azok maradtak, akik az első két csoporton kívül estek. Mindegyik csoporttal kitöltöttük a feladatlapokat. Ezután a csoportok kétszer 45 percet játszottak: az első csoport a kisokos társasjátékkal, a második a memóriakártyával, a harmadik a kártyajátékkal játszott. A játék után újra megoldottuk a feladatlapokat.

A játék előtt és a játék után megoldott feladatlapokat értékeltük, és a tanulók teljesítményét összehasonlítottuk. A játékok egyszeri alkalmazása azt mutatja, hogy a tanulási nehézséggel

küzdők teljesítménye nem javult. Ezzel szemben javult a legjobb csoport teljesítménye, míg a tanulási képességben közepesen álló tanulók teljesítménye javult a legjobban.

A tanulási nehézségekkel küzdőknek változtattunk a játékszabályon, majd egy hónap elteltével e csoport tanulói újra játszottak 45 percet. Ezután újra megoldották a feladatlapot, és az ő teljesítményük is javult.

Tapasztalataink azt mutatják, hogy játszva is lehet tanulni. A többszöri játék eredményesebbé teheti a tanulást úgy is, ha nem olvassák a tankönyv szövegét a diákok.

Munkánkat azzal szeretnénk folytatni, hogy az elkészített játékokat még tovább fejlesztjük, és újabbakat is szeretnénk készíteni.

CSEH NÉMETH RAFAEL

8. osztályos tanuló

Zalabéri Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Óvoda

Felkészítő tanár: Kiss Albert

A zalavégi lakosság gazdaságetikai szemléletének formálási szükségessége a reményteljes jövőkép végett

Azért választottam ezt a témát, mert aggaszt lakóhelyem, Zalavég jövőképe. Az előző években Zalavég hulladékgazdálkodásával és vízgazdálkodásával foglalkoztam. Empirikus tapasztalataim azt mutatták, hogy a talaj és víz szennyezettsége az egészségügyi határértéken van. Megfogalmazódott bennem az az aggodalom, hogy ha tovább folytatódik a felelőtlen fogyasztói szemlélettel végzett lakossági gazdálkodás, az súlyos helyi környezeti károkat eredményezhet.

Az általam vizionált katasztrófakép arra ösztönzött, hogy az aggodalmam igazolásához interjút készítek, és kérdőíves felmérést végezek a lakosság szemléletének feltérképezéséhez, majd megoldást keresek, modellt készítek a katasztrófa megelőzésre, elindítsak egy reményteljes jövőkép-szemléletet a Zalavégért tenni akaró lakosok körében.

Interjút készítettem a dötki ökoház vezetőjével, Kocsis Anikóval, aki egyben az Ökorégió Alapítvány igazgatója. A ház a XXI. századi tudományos eredményeket szemlélteti, amiket a döntéshozók érthetnek, ismerhetnek. Nagyapámmal, Cseh Németh Lászlóval – aki nyugdíjas tsz-elnök – ugyancsak folytattam beszélgetést. Nagyapám tudása az egykori gazdálkodók tapasztalati tudománya, amit a polgárok érthetnek, használhatnak.

A zalavégi lakosság jelenlegi szemléletének feltárásához kérdőíves felmérést alkalmaztam. A kérdőívet kitöltőket úgy választottam ki, hogy az önkormányzat képviselőit (döntéshozók) és a zalavégi lakosokat (polgárok) tekintettem két mintának, és 6–6 főben határoztam meg a mintaszámot. A döntéshozók és a véletlenszerűen kiválasztott lakástulajdonosok töltötték ki a kérdőívet. A kérdőíves adatgyűjtés nem reprezentatív, de megállapíthatom a szemléletformálás szükségességét. Ezt követően tanulmányoztam Pék Máté (8. osztály, 2003) a „Globális szegénység etikai és gazdaságetikai megközelítések” című dolgozatát, és átvettem tőle a homo oeconomicus és a homo consumens embertípus értékrendjének (mértékletesség, igazságosság, szeretet) értelmezését. Erre építve és az empirikus vizsgálataim alapján felvázoltam egy reményteljes modellt. Ez a modell Zalavég ökológiai állapotából kiindulva felépít egy nagyléptékű cselekvési programot, ami egy ökofalu kialakítását készíti elő. Ebben a XXI. század tudományos eredményeit megértő döntéshozók és a tapasztalati tudományt megértő polgárok közös megoldást keresnek Zalavég reményteljes jövőképeért. Ehhez a modellhez felhasználtam az előző évben végzett munkám (A környezettudatos magatartás formálási lehetőségeinek vizsgálata iskolámban) eredményeit is, amely szerint az értékrombolókból értékőrzők válhatnak azáltal, hogy értéket teremtenek.

Empirikus vizsgálataim nem reprezentatívak; ezeket a jövőben szeretném tovább folytatni, reprezentatívvá tenni, valamint a megoldási modelleket tovább fejleszteni, és társadalmi vitára bocsátani.

NAGY ANNA KATALIN

8. osztályos tanuló

Kaposvári Egyetem Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium

Felkészítő tanár: Fenyőné Antal Judit

A böhonyei református egyházközség és templom története, a gyülekezet templomba járási szokásai

Dolgozatom első felében a böhonyei református templom történetét dolgozom fel úgy, hogy rendszerezem a könyvtári és levéltári adatokat, az egyházi anyakönyvek bejegyzéseit, egyéb archív dokumentumokat (pl. lelkészi kérdőív), amelyeket kutatásaim során összegyűjtöttem. Ezek segítségével leírom azt az eseménysort, amelynek eredményeként a mai református templom felépült. Emellett figyelemmel kísérem a hozzá kapcsolódó építmények, értékek (harangláb, szószék, orgona, stb.) történetét, és számot adok az épületen végrehajtott felújításokról is.

Az egyházközség történetének vizsgálatakor a legtöbb segítséget a református hívők lélekszámának lejegyzett változásai adták.

Munkám második része napjaink református egyházközösségével foglalkozik. Kérdőívek segítségével mértem föl a hívők templomba járási szokásait. Kérdéseim arra vonatkoztak, hogy a lakosok járnak-e templomba, illetve milyen időközönként teszik ezt. A továbbiakban arról érdeklődtem, milyen változást képzelnek el ezen a területen; változhat-e a templomba járók száma a közeljövőben, és hogy lehetne a növekedést elérni.

Ezzel a kutatással igazolódott az a feltételezésem, amely szerint a lakosoknak csak nagyon kis hányada jár templomba heti rendszerességgel. Az a feltevésem is igazolódott, hogy a rendszeresen templomba járók legnagyobb arányban idős korú, nyugdíjas emberek.

A kutatás folytatásának lehetőségét abban látom, hogy egy részletesebb kérdőív alkalmazásával vagy formális és informális beszélgetések során megtaláljam annak okait, miért ilyen alacsony napjainkban a rendszeresen templomba járók aránya. Ezek után az adatokat összevetném az évtizedekkel korábbi szokásokkal, így teljes képet kapnék arról, hogyan változott a templomba járók száma az évtizedek során. Kutatásomnak ebben a szakaszában a legnagyobb segítséget az idősebb hívők, valamint a levéltárban őrzött adatok nyújthatják.

Munkám a későbbiekben felhasználható nagyobb egyházközösségek (pl. Somogyi Egyházmegye) történetének kutatásához, valamint vallástörténeti, helytörténeti munkákhoz.

ERDÉLYI SOMA - NICKL ISTVÁN

Széchenyi István Gimnázium, Sopron

Felkészítő tanár: Lang Ágota

Mérések LabView nyelven

Egy iskolai projekt kapcsán ismerkedtünk meg a LabView programozási nyelvvel és az általa nyújtott lehetőségekkel. Segítségével a számítógépet virtuális mérőműszerré alakíthatjuk; a kijelzőn grafikonok, mutatók, tartályok jelenhetnek meg percek alatt; a számítógéphez

csatlakoztatott analóg-digitális átalakító pedig a feszültség mérését teszi lehetővé. A fentiek ismeretében nagy fába vágtuk a fejszénket: elhatároztuk, hogy a fizikaórán előkerülő különböző kísérletekhez és mérésekhez LabView-programot írunk, illetve szükség esetén mérőeszközt is készítünk. A fizika több területéről válogattunk: a mechanikától a hőtanon át a hangtanig szemléletes és érdekes kísérleteket dolgoztunk ki.

Kétféle módszert különböztethetünk meg: a valós idejű feldolgozást, amikor egy folyamat grafikonja rögtön megjelenik a képernyőn, illetve a késleltetett. Ez akkor fontos, ha egy jelenség gyorsan megy végbe – pl. a kiskocsi lefut a lejtőn. Ilyenkor a mérést végrehajtva, a mért értékeket elmentjük, és a folyamat lejátszódása után rajzolunk grafikont. A programoknak köszönhetően az, ami eddig csak elmélet volt, szemléletesen megjeleníthető a kijelzőn, ezzel is színesítve a fizikaórákat. Ezekből a kísérletekből, grafikonokból és mérési eredményekből válogattunk a poszterünkhöz.

KISS DÁNIEL - PANYI TAMÁS

Széchenyi István Gimnázium, Sopron
Felkészítő pedagógus: Lang Ágota

Bolygófelszíni mérések rover modellel

Roverünket a Hunveyor–Husar projekt keretében építjük. Alapja egy távirányítós játékautó, amelyet Lego technic elemekkel, szenzorokkal és motorokkal láttunk el. Programozását egy NXT „agy” segítségével oldjuk meg. Az elmúlt két évben két nagy küldetésre készítettük fel a rovert:

- a bolygó felszínén található gázok kiszabadítása lencsével történő felmelegítés útján, majd kimutatásuk gázszenzorral;
- a bolygófelszín kémiai összetételének meghatározása indikátorpapírral.

Első mérésünk célja gázok kimutatása volt a bolygó talajában. Ehhez a gázokat úgy szabadítjuk ki a kőzetekből, hogy lencsével fókuszáljuk a Nap sugarait a talajon. A melegítés határfoka akkor a legjobb, ha a fókuszpont éppen a talajra esik, ezért a lencsét 3 motor mozgatja különböző tengelyek körül, hogy a program a lencse szélére erősített foto-ellenállás segítségével megkereshesse ezt a helyzetet.

A fókusz távolsággal megegyező magasságban, vízszintes alaphelyzetben elhelyezkedő lencse először a saját tengelye körül a Nap felé fordul, majd a tartókar úgy áll be, hogy a sugarak merőlegesen legyenek a lencsére. Mivel a folyamat során a fókuszpont elmozdul a talaj síkjából, lifteztetéssel állítjuk vissza a kívánt helyzetbe. A gázérzékelő szenzor, amely a lencse alatt kapott helyet, jeleit az NXT egyik szenzorbemenetére küldi. A kiszabaduló gázok hatására ellenállása megváltozik, ezt érzékeli az NXT. Ezeket az adatokat képes bluetooth kapcsolat segítségével egy számítógépnek átküldeni, amely pl. a leszálló egységben működik. Az adatokat a gép tárolja, vagy egyből továbbítja a Földre.

Másik kísérletünk is kémiai jellegű. Ebben a rover feladata a talaj pH-értékének meghatározása. Az alap gondolat az volt, hogy ha egy kis vizet locsolunk a talaj felszínére, akkor abban feloldódnak bizonyos összetevők, amelyek kémhatását indikátorszalaggal tudjuk kimutatni. Ehhez a feladathoz teljesen át kellett építeni a robotot. Kellott egy kar, ami belemártja az oldatba az indikátor-szalagot, egy másik karon pedig egy kis vezeték nélküli kamera kapott helyett. Az ezeket mozgató motorok működését hangolja össze az egyik NXT, míg a másik magának a rovernek a mozgásáért felelős, pl. leeresztett indikátorszalaggal ki kell tolatnia a tócsából. A pH-érték meghatározása ezek után a következőképp történik: a két kar összehangolt mozgásának köszönhetően a kamera látóterében megjelenik a szalag. A kamera képe is átjut a leszálló egységben lévő számítógéphez, majd onnan a földi

irányításhoz. Az ott dolgozók saját szemükkel hasonlítják össze a szalag színét a skálával, míg a számítógépen egy ImagineLogo program teszi ezt. A program pontról pontra letapogatja a szalagról készült képet, megállapítja a képpontok RGB-kódját, átlagot számol, és végül a skálán kiválasztja, melyik áll a szalag színéhez legközelebb.

NAGYHÁZI BERNADETTE

Kaposvári Egyetem

**Hogyan tanítsuk idegen nyelvként a magyart gyerekeknek? – Tanító, óvoda- és
gyógypedagógia szakos hallgatók eredményei a magyar mint idegen nyelv
oktatásmódszertanában**

A magyarnak mint idegen nyelvnek az oktatása évtizedeken keresztül – legalábbis Magyarország határain belül – szinte kizárólag fiatal felnőttek nyelvtanítását jelentette. A rendszerváltás után ez a helyzet változásnak indult, és ez a változás az elmúlt 15-20 évben átrendezte a magyar mint idegen nyelv oktatásának kereteit. Új nyelvtanulói igények jelentek meg, amelyek új nyelvtanári magatartást, új nyelvoktatási módszereket, újfajta szemléletmódot kívántak meg és vontak maguk után. E változás mára legdinamikusabban fejlődő szegmense a gyermekek magyarnyelv-oktatása. Korábban a magyart idegen nyelvként tanító tanároknak nem kellett gyermek- vagy kisiskolás korú nyelvtanulókra számítaniuk, így sem a 20. század 2. felének magyar mint idegen nyelvi módszertani szakirodalmá, sem pedig a tanárképzés nem figyelt erre a területre. A legújabb módszertani írások azonban már megfogalmazzák a gyermekek és a felnőttek nyelvoktatásában alkalmazható-alkalmazandó nyelvórai eljárások különbségeit, és egyre gyakrabban sürgetik olyan módszerek leírását, valamint segédanyagok elkészítését, amelyek gyermekek iskolai, nyelviskolai vagy magánúton történő magyarnyelv-oktatását támogatják. Egyre égetőbb feladat egy megfelelő nyelvpedagógiai és tantárgy-pedagógiai mű megjelenése is. A Kaposvári Egyetem Pedagógiai Karán először a 2009/10-es tanévben nyílt lehetőség arra, hogy a kar tanító, óvodapedagógia és gyógypedagógia szakos hallgatói C kurzusként elvégezzék A magyar mint idegen nyelv oktatásának módszerei tantárgyat. Az őszi szemeszterben 29 nappali tagozatos, a tavasziban 15 nappali és 36 levelező tagozatos hallgató választotta és végezte el a kurzust. A félév teljesítésének feltétele – a tantárgy anyagához kapcsolódóan – megfelelő szintű nyelvi oktató eszközök kidolgozása és felhasználásuk leírása volt. A hallgatóknak egy kiejtéstaniító vagy azt gyakoroltató, egy szókincsfejlesztő és egy komplex képességfejlesztő feladatot, valamint a hozzájuk tartozó eszközrendszerrel kellett kitalálniuk és elkészíteniük. Mindegyik témában születtek kimagasló nyelvi feladatok, szemléltető eszközök, nyelvi játékok, társasjátékok. A poszteren a kurzus folyamán készült hallgatói munkák tematikus bemutatása történik. További színfoltot jelent, hogy a poszteren felvillantunk néhány képet azokról az eseményekről, ahol a hallgatók „élesben” is kipróbálhatták nyelvtanári ötleteiket.

I. KÁRPÁT-MEDENCEI NEMZETKÖZI MÓDSZERTANI KONFERENCIA
Kaposvár, 2010. október 8.

AZ ELŐADÓK CÍMJEGYZÉKE

Név	Munkahely / DI	E-mail
Angyal Magdolna	PTE ETK, Pécs	bam@dravanet.hu
Antalné Szabó Ágnes	ELTE BTK, Budapest	antalne@elte.hu
Bakonyiné Kovács Beáta	Eötvös József Főiskola	bakonyine.kovacs.bea@ejf.hu
Bánkyné Perjés Beatrix	PTE, Pécs	bperjesb@gmail.com
Barátné Hajdu Ágnes Patkósné Hanesz Andrea	SZTE, Szeged	hajdu@jgypk.u-szeged.hu
Barátné Hajdú Ágnes, Bogyó Katalin	SZTE, Szeged	hajdu@jgypk.u-szeged.hu
Barcza Attila	Sarród	b.atis@freemail.hu
Bednarik László - Kovács László	ME CTFK, Miskolc	bednarik1@freemail.hu
Bencéné Fekete Andrea	KE PK, Kaposvár	fekete.andrea@ke.hu
Bérczi Szaniszló	PTE TTK, Pécs	
Bertalan Péter	KE PK, Kaposvár	bertalan@somogy.hu
Birher Nándor	VHF, Veszprém	birher@mail.vhf.hu
Bíróné Ilics Katalin, Csátaljai Gábor	NYME, SEK, Szombathely	ilicskati@mnsk.nyme.hu
Bognárné Kocsis Judit	Pannon Egyetem, Veszprém	bkocsis@almos.uni-pannon.hu
Boócz-Barna Katalin	ELTE, Budapest	boocz.barna@gmail.com
Bornemissza Imre	PTE TTK, Pécs	born@gamma.ttk.pte.hu
Brettner Éva	ELTE, Budapest	brettner.eva@gmail.com
Czakó Kálmán	Pannon Egyetem, Veszprém	tamop.papa@almos.uni-pannon.hu
Czékus Géza	Tanítóképző Kar, Szabadka	geza.czekus@magister.uns.ac
Czupi Gyula	Halis István Városi Könyvtár, Nagykanizsa	czupigyula@nagykar.hu
Csákberényiné Tóth Klára	DE Kölcsény Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen	csakber@gmail.com
Császár-Cs. Péter	PTE, FEEK Pécs	csaszar.peter@feek.pte.hu
Cserhátiné Vécsei Ildikó	DE, Debrecen	vecsei@kfrtkf.hu
Cserti Csapó Tibor	PTE BTK, Pécs	csecca@btk.pte.hu
Csupor Zsolt Jánosné	NyME-AK, Szombathely	csupormoni@gmail.com
Dejić Mirko	Teacher Training Faculty in Belgrade, University of Belgrade	
Deme Tamás	PPKE Vitéz János Kara, Budapest	demet@t-online.hu
Domokos Áron	Alexandra Könyvjelző	aron-domokos@chello.hu
Dömsödy Andrea	OFI Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest	domsody.andrea@opkm.hu
Edvy László	Pannon Egyetem, Veszprém	edvyl@almos.vein.hu
Egervári Dóra	PTE FEEK, Pécs	egervari.dora@feek.pte.hu
Farkas Károly	Óbudai Egyetem	farkas.karoly@nik.bmf.hu
Fáyné Dombi Alice	SZTE JGYPK, Szeged	dalice@jgypk.u-szeged.hu
Fehér Péter Hornyák Judit	ELTE BTK, Budapest	feherp1@t-online.hu
Fekete Gyuláné	KE Gyakorló Óvoda, Kaposvár	fekete.gyulane@ke.hu
Fekete Lilla	KE PK, Kaposvár	fekete.lilla@ke.hu
Feldné Knapp Ilona	ELTE BTK, Budapest	knappilona@t-online.hu
Filinger Margit	KE PK, Kaposvár	filus@kabelnet.hu
Fináncz Judit	KE PK, Kaposvár	Financz.judit@ke.hu
Forray R. Katalin	PTE BTK, Pécs	forray@ella.hu
Földesi Renáta	Nemzetközi Pető Intézet, Budapest	isedlof@hotmail.com
Gaálné Starhon Katalin	Pannon Egyetem, Veszprém	starhonk@almos.vein.hu
Garai Péter	KE PK, Kaposvár	garaip@freemail.hu
Gelencsérné Bakó Márta	KE PK, Kaposvár	marti-bako@freemail.hu
Gonda Zsuzsanna	ELTE BTK, Budapest	zsuzsagonda@yahoo.com
Györe Géza	Pannon Egyetem, Veszprém	rendszer@almos.vein.hu

I. KÁRPÁT-MEDENCEI NEMZETKÖZI MÓDSZERTANI KONFERENCIA
Kaposvár, 2010. október 8.

Hajdicsné Varga Katalin	KE PK, Kaposvár	varga.katalin@ke.hu
Hangodi Ágnes	Országos Széchényi Könyvtár, Budapest	hangodi@oszk.hu
Hazag Anikó	EJF, Baja	anikoha@gmail.com
Hegedűsné Tóth Zsuzsanna	ELTE-TÓK, Budapest	toth.zsuzsanna@tok.elte.hu
Hegyí Sándor	PTE TTK	hegyis@ttk.pte.hu
H. Ekler Judit	NyME, SEK Szombathely	hekler@mnsk.nyme.hu
H. Molnár Emese	SzTE JGYPK, Szeged	hmolnare@jgypk.u-szeged.hu
Hock Zsuzsanna	Mérei Ferenc Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet	hock.zsuzsa@fppti.hu
H. Szabó Sára	KE PK, Kaposvár	h.szabo.sara@ke.hu
Hunya Márta	Oktatókutató és Fejlesztő Intézet	hunya.marta@ofi.hu
Imrek Gyula	PTE TTK, Pécs	gyumo@gamma.ttk.pte.hu
József István Balogh Réka	KE PK, Kaposvár	dr.jozsef.istvan@gmail.com
Juhász Ivett Ureczky Dóra	KE PK, Kaposvár	juhasz.ivett@ke.hu
Juhász Valéria	SZTE JGYPK, Szeged	juhaszvali@gmail.com
Karikó Sándor	SZTE JGYPK, Szeged	bacon@jgypk.u-szeged.hu
Kaponya Lászlóné	KE Gyakorló Óvoda, Kaposvár	k.laszlone@gmail.com
Kaposi József		kaposij@gmail.com
Kardos Ferenc	Halis István Városi Könyvtár, Nagykanizsa	kardosferenc@gmail.com
Kecskés Miklósné	Mikrokozmosz Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Kaposvár	paracsimo@gmail.com
Kézi Erzsébet	Sárospatak	kezi.erszebet@t-online.hu
Kiss Albert	Zalabér	kisalbert.zalaber@gmail.com
Kiss Zoltán	KE PK, Kaposvár	kiss.zoltan@ke.hu
Klingné Takács Anna	KE GTK, Kaposvár	klingne.anna@ke.hu
Koltay Tibor Jávorszki Ferenc	Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar	koltay.tibor@abk.szie.hu
Kósáné Oláh Julianna	NyF, Nyíregyháza	juliakosa@chello.hu
Kovács-Krassói Anikó	Gál Ferenc Hittudományi Főiskola, Szeged	krassoi.aniko@gmail.com
Kubinger-Pillmann Judit	Pannon Egyetem, Veszprém	judit.pillmann@gmail.com
Kühner Éva	NyF, Nyíregyháza	kohner@jny.hu
Labodáné Lakatos Szilvia	PTE BTK, Pécs	lakatosszilvi@gmail.com
Laczkó Mária	Kaposvári Egyetem	mlaczko@freemail.hu
Lakosné Makár Erika	KE Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, Kaposvár	erika@lakosvar.hu
Lannert István	Károli Gáspár Református E., Budapest	stephanes@freemail.hu
Lénárd András	ELTE, Budapest	lenardo@gmail.com
Lóczy Márta	SZIE, Gödöllő	loczi.marta@abk.szie.hu
Lóczy Tamás	ELTE BTK, Budapest	lozsitamas@caesar.elte.hu
Magocsa László	Eötvös József Kollégium, Budapest	lmagocsy@gmail.com
Magonyiné Varga Emőke	SZTE JGYPK, Szeged	v.emo21@gmail.com
Magyar Adél	SZTE JGYPK Gyógypedagógus- képző Intézet, Szeged	magyarad@t-online.hu
Majláth Béla	Topolya város önkormányzata - Szerbia	echo2000@stcable.net
Martin László	KE PK, Kaposvár	martindoktor@t-online.hu
Merczel Sándorné	KE PK, Kaposvár	mermari@gmail.com
Mihalik Laura	EJF, Baja	Mihalik.Laura@ejf.hu
Munkácsy Katalin	ELTE TTK, Budapest	katalin.munkacsy@gmail.com
Müller Zsuzsanna	DE, Debrecen	mullerzs85@gmail.com
Nagyházi Bernadette	KE PK, Kaposvár	b.knagyhazi@gmail.com

I. KÁRPÁT-MEDENCEI NEMZETKÖZI MÓDSZERTANI KONFERENCIA
Kaposvár, 2010. október 8.

Nagy Miklós Mihály		nagyvazul@freemail.hu
Nagné Árgány Brigitta	KE PK, Kaposvár	nagyne.brigitta@ke.hu
Nemesné Kis Szilvia	KE PK, Kaposvár	nkisszilvia@gmail.com
Németh Andrásné Farkas Gabriella	Pannon Egyetem, Veszprém	fgaben@vnet.hu
Némethné Tóth Orsolya	NYME SEK, Szombathely	tothorsi@mnsk.nyme.hu
Oláhné Téglási Ilona	EKTF, Eger	olahneti@ektf.hu
Ormódiné Besir Anna	EJF, Baja	tomaskovity.jozsefne@ejf.hu
Ozsváth Judit	Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár	ozsvathjudit@yahoo.com
Paksi László	Pannon Egyetem, Veszprém	paksilaci@gmail.com
Palláné Szénási Magdolna	SZIE ABK, Jászberény	Palla.Laszlone@abk.szie.hu
Pálmainé Orsós Anna	PTE BTK, Pécs	porsosa@gmail.com
Perjésiné Gazdag Éva	Körzeti Ált. Isk. (Iskola és Társadalom Doktori Iskola Pécs)	perjesine.gazdag.eva@gmail.com
Pethő Ildikó	KE PK, Kaposvár	petho.ildiko@ke.hu
Petres Csizmadia Gabriella	PTE BTK, Pécs	porsosa@gmail.com
Pintér Klára	SZTE JGYPK, Szeged	pinterk@jgytf.u-szeged.hu
Pintér Krekity Valéria	Újvidéki Egyetem, Szabadka	krekc@eumx.net
Racskó Réka	EKTF, Eger	racsko@ektf.hu
Rádulyné Dravetzky Andrea	Ciszterci Nevelési Központ, Pécs	radulynea@chello.hu
Sajtosné Csendes Gyöngyi	KE PK, Kaposvár	gyongyi.csendes@gmail.com
Sáriné Csajka Edina Csimáné Pozsegovics Beáta	KE PK, Kaposvár	csajka.edina@ke.hu; pozsegovics.beata@ke.hu
Sipos Anna Magdolna	PTE FEEK, Pécs	gabamagda@freemail.hu
Siposné Majtényi Anna	ME CTK, Miskolc	siposne@helka.iif.hu
Soós Katalin	SZTE JGYPK, Szeged	sooska@jgypk.u-szeged.hu
Stettner Eleonóra	KE GTK, Kaposvár	stettner.eleonora@ke.hu
Szabó Ildikó Fenyvesi Kristóf	Jyväskyläi Egyetem, Finnország	szaboildi57@gmail.com fenyvesi.kristof@gmail.com
Szabó Veronika	PTE, Pécs	sz.veronika@freemail.hu
Szabóné Mojzes Angelika	PTE Neveléstudományi Doktori Iskola, Pécs	mojzesa@freemail.hu
Szerafinné Szabolcsi Ágnes	NYF, Nyíregyháza	szerasza@nyf.hu
Szirányi Margit	KE PK, Kaposvár	sziranyimargit@gmail.com
Szücs Eszter Cecília	KE PK, Kaposvár	szucs.eszter@ke.hu
Takács István	ELTE BGGYK, Budapest	istvan.takacs@barczy.elte.hu
Telegdi Attila	SZIE ABK, Jászberény	a.telegdi@gmail.com
Tóth Anett	Csokonai Vitéz Mihály 12 Évfolyamos Gimnázium, Budapest	anett.t@freemail.hu
Tóth Erika	SZIE ABK, Jászberény	toth.erika@abk.szie.hu
Tóth Erzsébet	NYF, Nyíregyháza	tothe@nyf.hu
Tóthné Aszali Anett	SZTE, Szeged	aszanett@gmail.com
Tulics Helga	Óbudai Egyetem, Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ	tulics.helga.@tmpk.uni-obuda.hu
Ujhelyi Jánosné	Kerek Világ Általános Iskola	szevirma@gmail.com
Vallner Judit	NYF, Nyíregyháza	vallner@nyf.hu
Varga Aranka	PTE BTK, Pécs	mizafe@gmail.com
Vass Edit	Regionális Érdekvédelem Alapítvány, Nyíregyháza	vass.edit84@gmail.com
Vastagné Bauer Zita	Regionális Érdekvédelem Alapítvány, Nyíregyháza	vass.edit84@gmail.com
Velner András	KE PK, Kaposvár	velner.andras@ke.hu
Verebélyi Gabriella	ELTE-TÓK, Budapest	zait@elte.hu
Verók Attila	EKTF, Eger	verok@ektf.hu
Vörös Klára	KE PK, Kaposvár	voros.klara@ke.hu
Takács Anett, Walter Imola	KE PK, Kaposvár	gomba7@freemail.hu walter.imola@ke.hu

